Јавно предузеће за планирање и изградњу ПЛАНА
Сектор за урбанизам
Велика Плана, Ул. Николе Пашића бр. 19
Тел/факс: 026 522-020, 026 522-092
E-mail: jpplana@verat.net

Број: *870/11* Датум: *април, 2013.*

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ
ВЕЛИКА ПЛАНА

Свеска бр. 1
ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

Велика Плана, април 2013. године

Документ:
Просторни план општине Велика Плана (усклађивање)

НАЦРТ ПЛАНА

Инвеститор:
Општина Велика Плана

Носилац израде:
Јавно предузеће за планирање и изградњу „ПЛАНА“, Велика Плана

Обрађивач:
Сектор за урбанизам

Руководилац израде Плана:
Жељко Ковачевић*, дипл.просторни планер,*
Одговорни планер, лиценца 100 0061 03 _____

Радни тим:
Иван Петровић, *дипл.инж.арх.*
Србислав Вучковић, *дипл.инж.арх.*
Милан Трифуновић, *дипл.инж.геод.*
Миодраг Јанковић, *дипл.инж.ел.*
Момир Новаковић, *дипл.инж.грађ.*
Жељко Лазић, *дипл.инж.маш.*
Дејан Васић, *инж.саоб.*

Сарадници:
Драгољуб Живковић, *дипл.просторни планер*
Наташа Михајловић, *дипл.инж.арх.*
Марија Митровић Лолески, *дипл.инж.пејз.арх.*
Душко Урошевић, *дипл.екон.*

Консултанти:
Мр. Дејан Ђорђевић, *дипл.просторни планер*
Владислава Живановић Ристовић, *дипл.инж.арх.*

Руководилац Сектора за урбанизам
Жељко Ковачевић, *дипл.просторни планер* _____

Директор ЈП „ПЛАНА“
Златко Пешић, *дипл.екон.* _____

С А Д Р Ж А Ј

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

А. ОПШТИ ДЕО

А.1. ОСНОВ ИЗРАДЕ ПЛАНА, ОБУХВАТ ПЛАНА, ОПИС ГРАНИЦА И ВРЕМЕНСКИ ХОРИЗОНТ

1. ПЛАНСКИ И ПРАВНИ ОСНОВ ИЗРАДЕ ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА . . . 5
   1.1. Плански основ израде Просторног плана општине Велика Плана . . . 5
   1.2. Правни основ израде планског документа . . . 5

2. ОБУХВАТ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА . . . 5

3. ОПИС ГРАНИЦА НА ТЕРИТОРИЈИ ПЛАНА . . . 6
   3.1. Граница Просторног плана општине Велика Плана . . . 6
   3.2. Границе територијалних јединица (атара насеља / катастарских општина) . . . 6
   3.3. Границе грађевинских подручја насељених места на Територији општине Велика Плана . . . 6

4. ВРЕМЕНСКИ ХОРИЗОНТ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА . . . 6

А.2 ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ ХИЈЕРАРХИЈСКОГ НИВОА И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА

1. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ВАЖЕЋИХ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ ХИЈЕРАРХИЈСКОГ НИВОА . . . 7
   1.1. Просторни план Републике Србије . . . 7
   1.2. Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора Аутопута Е-75, деоница Београд – Ниш . . . 9
   1.3. Просторни план подручја посебне намене транснационалног гасовода „Јужни ток“ . . . 9
   1.4. Просторни план подручја посебне намене система продуктовода кроз Републику Србију . . . 10

2. ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ВИШЕГ ХИЈЕРАРХИЈСКОГ НИВОА ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА . . . 11

3. ПРЕГЛЕД ПРИКУПЉЕНИХ ПОДАТАКА И УСЛОВА НАДЛЕЖНИХ ИНСТИТУЦИЈА . . . 12

Б. ПРИКАЗ И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Б.1. ПРОСТОР АДМИНИСТРАТИВНОГ ПОДРУЧЈА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА, ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ И КАПАЦИТЕТИ

1. ПРИРОДА, БИОДИВЕРЗИТЕТ, ПРИРОДНИ СИСТЕМИ, РЕСУРСИ И ВРЕДНОСТИ . . . 13
- 1.1. Природна обележја . . . 13
- 1.2. Биодиверзитет, природно-просторне целине и предели . . . 17
- 1.2.1. Природни системи . . . 19
  - 1. Шуме и шумско земљиште . . . 19
  - 2. Пољопривредно земљиште . . . 19
  - 3. Воде и водно земљиште . . . 20
- 1.2.2. Природни ресурси . . . 21
  - 1. Минералне сировине . . . 21
  - 2. Подземне воде . . . 21
- 1.2.3. Заштићена природна добра и природне вредности . . . 21
  - 1. Заштићена природна добра . . . 21
  - 2. Природне вредности . . . 22

2. АНТРОПОГЕНЕ ВРЕДНОСТИ, ДРУШТВЕНИ, ПРИВРЕДНИ ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ . . . 22
- 2.1. Становништво . . . 22
- 2.2. Мрежа и функција насеља . . . 24
- 2.3. Услужне делатности и јавне службе – просторна дистрибуција . . . 31
- 2.4. Верски објекти . . . 32
- 2.5. Културна баштина и историјско наслеђе . . . 33
- 2.6. Привредне делатности . . . 34
  - 1. Индустријски сектор . . . 34
  - 2. Пољопривреда . . . 36
  - 3. Туристичка делатност . . . 37
- 2.7. Саобраћајни системи . . . 39
  - 1. Друмски саобраћај . . . 40
  - 2. Железнички саобраћај . . . 41
  - 3. Ограничења и потенцијали развоја саобраћаја . . . 41
- 2.8. Инфраструктурни системи . . . 42
  - 1. Хидротехничка инфраструктура . . . 42
  - 2. Електроенергетски преносни инфраструктурни систем . . . 43
  - 3. Гасоводни инфраструктурни систем . . . 43
  - 4. Телекомуникациони инфраструктурни систем . . . 43
  - 5. Систем водоснабдевања . . . 44
  - 6. Систем каналисања отпадних вода . . . 44
  - 7. Комунални системи и површине . . . 45
  - 8. Остале комуналне површине . . . 46

3. ЕЛЕМЕНТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ . . . 46
- 3.1. Животна средина . . . 46
- 3.2. Ризици од природних и елементарних непогода . . . 48
  - 1. Сеизмичност терена . . . 48
  - 2. Геолошка стабилност терена . . . 48

4. НАМЕНА ПРОСТОРА И УПОТРЕБА ЗЕМЉИШТА . . . 49

Б.2. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1. ПРОСТОР АДМИНИСТРАТИВНОГ ПОДРУЧЈА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА ПОТЕНЦИЈАЛИ, ПРЕДНОСТИ И ОГРАНИЧЕЊА РАЗВОЈА . . . 50
1.1. Положајна вредност и предности . . . 50
1.2. Природни потенцијал . . . 52
1.3. Демографски потенцијал . . . 53
1.4. Привредни потенцијал . . . 53
1.5. Употреба земљишта – потенцијали и ограничења . . . 54

2. S.W.O.T. АНАЛИЗА . . . 56

II ПЛАНСКИ ДЕО

В. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ, ВИЗИЈА И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

В.1. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ВИЗИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

1. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА . . . 61

2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА . . . 61

3. ВИЗИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА . . . 64

4. СМЕРНИЦЕ И МОДЕЛ ТЕРИТОРИЈАЛНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА . . . 65

В.2. ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. ОПШТЕ (ЕВРОПСКЕ) СМЕРНИЦЕ И ПОЛИТИКЕ РАЗВОЈА . . . 68

2. РЕГИОНАЛНА САРАДЊА И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ . . . 72

3. УНУТАРОПШТИНСКА ДИМЕНЗИЈА . . . 73

Г. ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ОДРЕДБЕ

Г.1. ПРОПОЗИЦИЈЕ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ И АНТРОПОГЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. ШУМЕ И ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ . . . 74

2. ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ . . . 75

3. ВОДЕ И ВОДНЕ ЗЕМЉИШТЕ . . . 76

4. ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ И ПРИРОДНА ДОБРА . . . 77

5. КУЛТУРНО ИСТОРИЈСКО НАСЛЕЂЕ И КУЛТУРНА ДОБРА . . . 78

6. САОБРАЋАЈНИ СИСТЕМИ . . . 79

7. ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ . . . 80

8. МЕРЕ ЗАШТИТНЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ . . . 82
   - 8.1. Заштита ваздуха . . . 82
   - 8.2. Заштита вода . . . 83
   - 8.3. Заштита земљишта . . . 83
   - 8.4. Бука . . . 83

8.5. Еколошки приоритети . . . 84
8.6. Систем мониторинга . . . 84

9. ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА . . . 85
9.1. Заштита од земљотреса . . . 85
9.2. Заштита од ерозије . . . 85
9.3. Заштита од штетног дејства вода . . . 85

10. ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ . . . 86
10.1. Природни ресурси . . . 86
10.2. Становништво – урбанизација . . . 86
10.3. Делатности . . . 87
10.4. Физичке структуре . . . 87
10.5. Посебне одредбе . . . 87

Г.2. НАМЕНА ПРОСТОРА И БИЛАНСИ ПОВРШИНА

1. ЗОНИРАЊЕ ПРОСТОРА И ПРЕТЕЖНА НАМЕНА . . . 89

2. ОСНОВНЕ КАТЕГОРИЈЕ ЗЕМЉИШТА –
БИЛАНС ПЛАНИРАНИХ ПОВРШИНА . . . 91

Г.3. ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. ПРИНЦИПИ И ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА И ГРАЂЕЊА
НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА . . . 92
1.1. Принципи и правила уређења и грађења
на пољопривредном земљишту . . . 93
1.2. Принципи и правила уређења и грађења
на шумском земљишту . . . 95
1.3. Принципи и правила уређења и грађења
на водном земљишту . . . 97
1.4. Принципи и правила уређења и грађења
на грађевинском земљишту . . 100
1.5. Принципи и правила уређења и грађења
у специфичним просторним целинама . . 106
1.6. Принципи и правила уређења земљишта и изградње
јавних објеката и површина . . 107
1.7. Принципи и правила уређења земљишта и изградње
инфраструктурних система . . 109
1.8. Принципи и правила уређења и грађења
у заштићеним коридорима . . 112

2. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА . . 115
2.1. Смернице за спровођење Просторног плана . . 115
2.2. Мере и инструменти за имплементацију Плана . . 117
2.3. Мере за подстицање равномерног територијалног развоја . . 118
2.4. Мере кооперације са суседним општинама и градовима . . 119

3. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА . . 119
3.1. Пољопривреда и пољопривредно земљиште . . 119

3.2. Индустрија . . 120
3.3. Шуме и шумско земљиште . . 121
3.4. Водно земљиште и водопривреда . . 121
3.5. Јавне службе . . 121
3.6. Туризам . . 122
3.7. Саобраћај . . 123
3.8. Инфраструктура . . 123
3.9. Животна средина . . 125
3.10. Заштита природних и културних добара и
Заштита од елементарних непогода . . 125

ЗАВРШНЕ НАПОМЕНЕ

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА
2012 – 2022.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ
ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Просторни план општине Велика Плана рађен је у периоду 2006/2007. године и усвојен је на седници Скупштине општине Велика Плана, 24.05.2007. године под бројем 011-13/2007-I. Објављен је у Службеном листу Општина Велика Плана и Смедеревска Паланка, број 18/2007.

Доношењем Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“ бр. 72/2009, 81/2009 – испр. 64/2010 – Одлука УС и 24/2011) дефинисана је обавеза усклађивања планске документације са одредбама овог Закона, што је условило доношење Одлуке о приступању усклађивања Просторног плана општине Велика Плана, од 04.12.2009. године, под бројем 011-63/2009-I.

Обрађивач планског документа, Јавно предузеће за планирање и изградњу „ПЛАНА“ – Сектор за урбанизам, усаглашавање Просторног плана општине Велика Плана је извршио сагледавањем неколико чињеница:

- Након усвајања ППО Велика Плана донет је нови Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС“ бр. 72/2009, 81/2009 – испр. 64/2010 – Одлука УС и 24/2011). Овај закон је формални правни основ за усаглашавање Просторног плана општине Велика Плана.

У вези са наведеним плански документ је формално усаглашен са изменама условљеним овим Законом, нарочито у садржају и терминолошком смислу, као и у делу прописаних нормативних мера и инструмената за реализацију планских решења.

- Плански основ за израду Просторног плана општине Велика Плана био је и Просторни план Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 13/96). У постпланском периоду усвојен је нови плански документ вишег хијерархијског нивоа – Просторни план Републике Србије (Закон о просторном плану Републике Србије – „Службени гласник РС“, бр. 88/2010) Овај документ је суштински плански основ за усаглашавање Просторног плана општине Велика Плана.

На основу овога у планска решења и одредбе имплементиране су обавезе, услови и смернице плана вишег реда које се односе на административно подручје општине Велика Плана.

- У постпланском периоду је усвојен и један број законских аката и прописа који третирају различите области у Плану, донете су стратегије и друга развојна документа на националном нивоу и утврђен је сет правилника и прописа који ближе одређује елементе заштите, уређења, коришћења и развоја појединих области и сегмената.

У вези са овим, у поступку усаглашавања ППО Велика Плана, дошло је до усаглашавања развојних концепција у појединим областима, као и у конкретним планским решењима, на основу актуелног нормативног оквира.

- У протеклом периоду, надлежна комунална предузећа на локалном и републичком нивоу су у складу са својим деловањем доносила програме рада и реализације на

годишњем нивоу и дефинисале развојне политике у складу са евентуално насталним променама.

На основу евидентираних промена и истакнутих услова и смерница надлежних предузећа, организација и институција, овим Планом су усклађена планска решења у секторским областима и дефинисани приоритети развоја до 2017. године.

- По усвајању Просторног плана општине 2007. године, праћени су ефекти његовог спровођења, посебно у домену урбанистичке разраде и непосредне примене. Друштвено-економски амбијент који се мења, у извесној мери се одразио и на свеукупни начин употребе простора у обухвату Просторног плана. Уједно, нова законска решења увела су иновиран систем, значење и примену планских докумената.

У вези са тим, у поступку усаглашавања Просторног плана општине Велика Плана иновиран је сегмент пропозиција просторног развоја који се односи на принципе и правила уређења простора и грађења, као кључног инструмента за остваривања циљева заштите, коришћења и унапређења простора.

Просторни план општине Велика Плана урађен је у складу са Правилником о садржини, начину и поступку израде планских докумената („Службени гласник РС“, бр. 31/2010 и 69/2010), и саставни делови Плана су:

Свеска бр. 1 ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

Свеска бр. 2 ГРАФИЧКИ ДЕО
Графички део I - РЕФЕРАЛНЕ КАРТЕ
Графички део II - ШЕМАТСКИ ПРИКАЗИ УРЕЂЕЊА НАСЕЉА

Свеска бр. 3 ДОКУМЕНТАЦИОНА ОСНОВА ПЛАНА

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

А. ОПШТИ ДЕО

А.1. ОСНОВ ИЗРАДЕ ПЛАНА, ОБУХВАТ ПЛАНА, ОПИС ГРАНИЦА И ВРЕМЕНСКИ ХОРИЗОНТ

1. ПЛАНСКИ И ПРАВНИ ОСНОВ ИЗРАДЕ ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

1.1. Плански основ израде Просторног плана општине Велика Плана

Плански основ за израду Просторног плана општине Велика Плана, односно за усаглашавање Просторног плана општине Велика Плана („Међуопштински службени лист општина Велика Плана и Смедеревска Паланка“, бр. 18/2007), је:

- Просторни план Републике Србије 2010 – 2014 – 2021.

1.2. Правни основ израде планског документа

Правни основ за израду Просторног плана општине Велика Плана је:

- Одлука о приступању усклађивања Просторног плана општине Велика Плана, од 04.12.2009. године, под бројем 011-63/2009-I;
- Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС“ бр. 72/2009, 81/2009 – испр. 64/2010 – Одлука УС и 24/2011).
- Закон о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 88/2010).

Просторни план општине Велика Плана урађен је у складу са Правилником о садржини, начину и поступку израде планских докумената („Службени гласник РС“, бр. 31/2010 и 69/2010).

2. ОБУХВАТ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Обухват Просторног плана општине Велика Плана одређен је границом административног подручја општине Велика Плана, укупне површине од 345,5 km^2. Општински центар је насеље Велика Плана. По уређењу Републике Србије на основу Закона о територијалној организацији и локалној самоуправи, општина Велика Плана се налази у Подунавском управном округу, у којем се налазе још и општина Смедеревска Паланка и град Смедерево који је и центар Подунавског округа.
Општина Велика Плана захвата део широке долине Велике Мораве и благо заталасано побрђе у источном делу Шумадије. Територија општине припада доњем Великом Поморављу, и делом Шумадији. Подручје општине припада сливу Велике Мораве, са мањим повременим водотоцима који гравитирају непосредно Великој Морави или њеним притокама – Јасеници и Рачи.

3. ОПИС ГРАНИЦА НА ТЕРИТОРИЈИ ПЛАНА

3.1. Граница Просторног плана општине Велика Плана

Граница Плана одређена је границом административног подручја општине Велика Плана.

Источна граница се углавном поклапа са коритом Велике Мораве или њеним бившим и садашњим меандрима, осим у средишњем делу, где се насеље Доња Ливадица налази источно од реке Велике Мораве. Јужну границу општине највећим делом представља корито реке Раче и корито Доловског потока који се улива у Рачу код засеока Пиносава. Западна граница општине се углавном протеже развођем између Јасенице и долина које директно гравитирају Великој Морави (правац Зелена бара – Караула – највиша тачка у општини – 297 мнв), а затим и регионалним путем Рача – Смедеревска Паланка до Јасенице. Одатле граница (приближно реком Јасеницом) креће на исток, наставља развођем између Крушева и Мале Плане, обухвата са запада потес Кудреч који хидрографски гравитира Јасеници, те развођем између Голобочког потока и Лукара наставља на север, обухватајући Врановачко брдо и потес Честе. Северна граница се пружа од овог потеса до реке Велике Мораве, границом атара насеља Лозовик и Сараорци.

Најнижа тачка у општини је поред Велике Мораве, на северу, где река напушта општину, око 80 мнв – зависно од висине водостаја, док је највиша тачка у крајњем западном делу, Караула – 297 мнв, на развођу између Јасенице и Великог Поморавља. Висинска разлика између највише и најниже тачке износи 217 м, на хоризонталном растојању од око 29 км.

Територија општине Велика Плана је дужине од 28 – 32 км у правцу север-југ, и ширине од 10 до 12 км у правцу исток-запад (16 км на правцу: Узун Ћуприја – Велика Плана – Доња Ливадица – мост на Трстеној). Дужина регулисаног корита реке Велике Мораве износи око 35 км, дужина тока Јасенице око 12 км, а Раче око 10 км.

3.2. Границе територијалних јединица (атара насеља / катастарских општина)

На територији општине Велика Плана која је предмет израде овог Плана налази се 13 насеља са два јасно диференцирана засеока, и то насеља: Велика Плана, Велико Орашје (са засеоком Крушево), Доња Ливадица, Крњево, Купусина, Лозовик, Марковац (са засеоком Пиносава), Милошевац, Ново Село, Радовање, Ракинац, Старо Село и Трновче. Сва насеља имају издвојене катастарске општине (осим Купусине која се налази у атару Ракинца), а Велика Плана и Ново Село имају две катастарске општине.

3.3. Границе грађевинских подручја насељених места на територији општине Велика Плана

Границе грађевинских подручја насељених места се утврђују овим Планом и графички су приказане у Реферaлној карти бр. 1 – План намене простора.

Границе грађевинског подручја општинског центра Велике Плане, дефинисане су овим Планом и Планом генералне регулације Велике Плане.

Грађевинско земљиште изван грађевинских подручја насеља дефинисано је у складу са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“ бр. 72/2009, 81/2009 – испр. 64/2010 – Одлука УС и 24/2011) и одређује се овим Планом.

4. ВРЕМЕНСКИ ХОРИЗОНТ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Временски хоризонт Плана дефинисан је на два нивоа:

Ниво **(А)** до 2017. године – за планска решења за које постоје аргументи о неопходности и оправданости са друштвеног, економског и еколошког становишта и која могу да се остваре садашњим економским и институционалним капацитетима општине.
Ниво **(Б)** 2017-2022. године – за планске идеје за које је оцењено да постоји могућност реализације уз помоћ одређених програма и фондова.
Решења приоритета до 2017. године имају обавезни карактер, а она од 2017-2022. године ће се редовно преиспитивати у постпланском периоду.

А.2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ ХИЈЕРАРХИЈСКОГ НИВОА И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА

1. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ВАЖЕЋИХ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ ХИЈЕРАРХИЈСКОГ НИВОА

Током израде овог планског документа, у поступку усаглашавања планских одредби са одредбама новоусвојеног сета закона, правилника и прописа, извршена је ревизија планских решења, као и анализа планске документације вишег хијерархијског нивоа.

На тај начин, дефинисана планска решења, обавезе, услови, препоруке и смернице из планских докумената вишег хијерархијског нивоа која се односе на територију општине Велика Плана, као и суседних општина и градова, имплементирана су у планска решења овог Плана.

Планска документација вишег нивоа, са којом су одредбе Просторног плана општине Велика Плана усаглашене, је:

1. **Просторни план Републике Србије**
   („Службени гласник Републике Србије“, бр. 88/2010)
2. **Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора Ауто-пута Е-75, деоница Београд – Ниш**
   („Службени гласник Републике Србије“, бр. 69/2003).
3. **Просторни план подручја посебне намене транснационалног гасовода „Јужни ток“**
   („Службени гласник Републике Србије“, бр. 119/2012);

1.1. Просторни план Републике Србије

На основу анализе и оцене стања и проблема просторног развоја Републике Србије, као и досадашњих тенденција, Просторним планом Републике Србије утврђена је визија, принципи и циљеви просторног развоја Републике и њених регионалних целина.

Полазни основ за дефинисање планских решења на територији општине Велика Плана јесте примена и поштовање дефинисаних општих принципа просторног развоја, као и основних циљева. Општи принципи се нарочито односе на јачање одрживости, идентитета, конкурентности и кохезије, и управљање просторним развојем Србије. Основни циљеви су: уравнотежен регионални развој и унапређена социјална кохезија, регионална конкурентност и приступачност, просторно-функционална интегрисаност у окружење, заштићена и унапређена животна средина, природно и културно наслеђе.

Поред општих принципа просторног развоја Републике Србије и основних циљева, Просторни план Републике Србије је дефинисао оперативне циљеве које све територијалне јединице морају да имплементирају кроз планске документе, и то:

- заштита, контролисано и одрживо коришћење природе, природних ресурса, природног и културног наслеђа;
- систематско чишћење простора Србије од отпада, санација, рекултивација и рехабилитација подручја са најугроженијом животном средином;
- заустављање и строга контрола нерационалног ширења грађевинских подручја, спречавање и санкционисање бесправне изградње уз максималну заштиту јавних добара;
- ублажавање негативних демографских процеса и њихово преусмеравање посебним мерама економског и социјалног развоја;
- подршка полицентричном развоју, јачањем улоге средњих и малих урбаних центара и спровођењем доследне политике полицентризма и децентрализације;
- плански осмишљен развој руралних подручја заснован на повезивању са функционалним урбаним подручјима и/или на програмима рехабилитације;
- равномернија мрежа објеката и услуга јацвних служби усклађена са размештајем и потребама становништва, а нарочито службе социјалне заштите;
- развој система социјалног и доступног становања;
- развој привредних активности у складу са карактеристика просторних целина и њиховим реалним капацитетима;
- повећана саобраћајна приступачност и опремљеност простора техничком инфраструктуром и капитално инвестирање у стратешки значајну инфраструктуру (саобраћајну, енергетску, телекомуникациону) на правцима према југу и југозападу, као и на правцима који повезују западну и источну Србију;
- повећање енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије;
- јачање стручне и институционалне оспособљености и одговорности за управљање просторним развојем, систематска едукација администрације и јачања свести грађана о приоритетима просторног развоја, као и унапређење информационог система о простору.

Поред наведеног, Просторни план Републике Србије је тематски дефинисао планска решења, принципе и циљеве просторног развоја који су имплементирани у Просторни план општине Велика Плана.

СЦЕНАРИЈИ И КОНЦЕПЦИЈА РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА 2012 – 2017 – 2022, у областима:

ПРИРОДА, ЕКОЛОШКИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТА
- природни ресурсси
- заштита и унапређење животне средине
- биодиверзитет, заштита и одрживо коришћење природног и културног наслеђа

СТАНОВНИШТВО, НАСЕЉА И СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ
- демографски развој
- урбани систем
- одрживи рурални развој
- социјални развој и социјална кохезија

ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ЕКОНОМИЈЕ, ТРАНСПОРТА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
- привреда
- одрживи транспорт, мреже и објекти
- одржива техничка инфраструктура
- коришћење земљишта и земљишна политика

ПРОСТОРНА ИНТЕГРАЦИЈА СРБИЈЕ

ОСТВАРЕЊЕ ПЛАНА

Обавезе, услови и смернице из Просторног плана Републике Србије које се односе на територију општине Велика Плана, налазе се у Документацији Плана (Свеска бр. 3) у форми извода из наведеног планског документа.

1.2. Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора Ауто-пута Е-75, деоница Београд – Ниш

Овим планским документом су утврђене основе организације, коришћења, уређења и заштите подручја инфраструктурног коридора Ауто-пута Е-75, на деоници Београд – Ниш, као и смернице и препоруке за усмеравање развоја и планирање коришћења, организације и изградње простора у непосредном окружењу инфраструктурног коридора аутопута, које обухвата подручје захваћених градова и општина.

ПП коридора Ауто-пута Е-75 обухвата готово 4/5 територије општине Велика Плана, и то целокупне катастарске општине: Лозовик, Милошевац, Крњево, Трновче, Велико Орашје, Велика Плана 1, Велика Плана 2, Старо Село, Ново Село 1 и Марковац.

У оквиру планских одредби дефинисане су смернице које се односе на територију општине Велика Плана, у следећим областима:

ФУНКЦИЈЕ ИНФРАСТРУКТУРНОГ КОРИДОРА АУТОПУТА Е-75
- функција аутопута Е-75
- функција магистралних оптичких каблова
- функција магистралног гасовода
- функција електроенергетских објеката
- функција ваздушног саобраћаја
- функција бициклистичког саобраћаја

УТИЦАЈ ИНФРАСТРУКТУРНОГ КОРИДОРА НА РАЗВОЈ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА И ОКРУЖЕЊА
- развој путне мреже
- развој железничке мреже

ПОЛОЖАЈ ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА У КОРИДОРУ – ПОЛОЖАЈ КОРИДОРА АУТОПУТА Е-75
- размештај пратећих садржаја у коридору аутопута Е-75
- функционални садржаји
- пратећи садржаји за кориснике пута

ПОЛОЖАЈ КОРИДОРА ЖЕЛЕЗНИЧКЕ ПРУГЕ
ПОЛОЖАЈ КОРИДОРА МАГИСТРАЛНЕ ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУР
ПОЛОЖАЈ КОРИДОРА МАГИСТРАЛНОГ ГАСОВОДА
ПОЛОЖАЈ КОРИДОРА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКЕ МРЕЖЕ
ПЛАН ВЕЗА ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА СА ОКРУЖЕЊЕМ.

Обавезе, услови и смернице из Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора Ауто-пута Е-75, деоница Београд - Ниш које се односе на територију општине Велика Плана, налазе се у Документацији Плана (Свеска бр. 3) у форми извода из наведеног планског документа.

1.3. Просторни план подручја посебне намене транснационалног гасовода „Јужни ток“

Планом су дефинисани коридор транснационалног гасовода „Јужни ток” кроз Србију и елементи за директну примену Просторног плана.
Обухват Просторног плана садржи површине под цевоводним системом транснационалног гасовода, чвориштима и местима укрштања са другим

инфраструктурним системима, терминалима, као и заштитни појас и објекте и површине у утицајним зонама. У општини Велика Плана у обухвату Просторног плана је појас ширине 600 m уз коридор гасовода (по 300 m обострано од осовине гасовода) у катастарким општинама Марковац, Ново Село, Доња Ливадица, Трновче, Милошевац и Лозовик, укупне површине 1016,20 ha.
Планским решењима се дефинишу појасеви заштите транснационалног гасовода, и то:
- **појас непосредне** заштите обострано од осе гасовода је ширине 10 m на шумском земљишту, односно 25 m на пољопривредном земљишту;
- **појас уже заштите** обострано од границе појаса непосредне заштите је ширине 90 m на шумском земљишту, односно 75 m на пољопривредном земљишту, тј. граница појаса уже заштите је на 100 m од осе коридора;
- **појас шире заштите** (појас детаљне разраде) обострано од појаса уже заштите је ширине 100 m, тј. граница појаса уже заштите је на 200 m од осе коридора;
- **појас контролисане изградње** јесте појас између границе појаса шире заштите и границе коридора, тј. границе Просторног плана.

У поглављу Имплементација, наводи се да су јединице локалне самоуправе чији делови територије се налазе у обухвату овог просторног плана учесници у имплементацији плана, и то кроз контролу даљих активности на изради планске и техничке документације на локалном нивоу, контролу управног поступка издавања потребних дозвола и одобрења инспекцијски надзор, делимично инвестирање у изградњу појединих инфраструктурних објеката и система који су у непосредној вези са системом гасовода, као и објеката у обухвату плана које је могуће градити у складу са правилима овог плана и др.

Зона директне примене Просторног плана обухвата све појасеве заштите гасовода - неп–средни, ужи и шири појас заштите (укупне ширине 200 m обострано од осе гасовода) утврђене овим планскоим документом.
У појасу контролисане изградње утврђеном овим Просторним планом, примењују се важећи плански документи (просторни планови посебне намене, просторни планови јединица локалне самоуправе и урбанистички планови) у деловима који нису у супротности са режимом коришћења и уређења тог појаса.

1.4. Просторни план подручја посебне намене система протуктовода кроз Републику Србију

Обухват Просторног плана садржи површине под цевоводним системом продуктовода, чвориштима и местима укрштања са другим инфраструктурним системима, терминалима, као и заштитни појас и објекте и површине у утицајним зонама. У општини Велика Плана у обухвату Просторног плана су целе катастарске општине: Крњево, Лозовик, Марковац, Милошевац, Ново Село 1, Старо Село, Велика Плана 1, Велика Плана 2 и Велико Орашје, укупне површине 272,67 km^2.
Техничка документација за систем продуктовода је израђена на нивоу Генералног пројекта са Претходном студијом оправданости.
Систем продуктовода има седам терминала, а Велика Плана се налази између терминала у Смедереву и Јагодини. Продуктовод чине и пумпне станице, блок станице, разводни колектори, мерно-регулациона опрема, системи катодне заштите, телекомуникациона мрежа за потребе система даљинског надзора и др.
На подручју Велике Плане, реализација продуктовода предвиђена је у другој фази, деоница Смедерево – Јагодина, као једноцевни систем за транспорт моторних горива у

дужини од сса 92,3 km, пречника 12" (DN350mm), највећим делом уз трасе постојећег разводног гасовода РГ08-01: деоница Смедерево-В. Орашје и магистралног гасовода МГ08: деоница В. Орашје-Јагодина, а све у коридору Ауто-пута Е75: Београд-Ниш.
Продуктовод се на појединим местима удаљава од постојећих гасовода због изграђених објеката у заштитној зони гасовода и поштовања минималног удаљења продуктовода од објеката која износи 30 m са обе стране цеви.
Просторним планом се процењују ефекати изградње система продуктовода, а приказани су кључни фактори просторног развоја: демографски развој, мрежа насеља, привредни развој, природна добра, културна добра.
Планска решења обухватају: утицај на природна, културна добра, животну средину и мере заштите; утицај на функционисање насеља - социјални, економски и технички аспекти; однос према другим техничким системима.
Просторни план се може спроводити и локацијским дозволама, па садржи и: општа правила уређења и организације земљишта, правила уређења и грађења за трасу продуктовода и правила грађења за терминале.
Просторним планом су дефинисане зоне опасности и непосредне заштите у ширем (сеизмички ризик, угроженост поплавама и клизиштима) и ужем смислу (мера непосредне заштите лица, имовине и животне средине).
Носилац имплементације овог просторног плана је ЈП за транспорт нафте нафтоводима и транспорт деривата нафте продуктоводима „Транснафта".

2. ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ВИШЕГ ХИЈЕРАРХИЈСКОГ НИВОА ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ

Током израде Плана коришћена је планска документација вишег хијерархијског нивоа:

1. **Просторни план Републике Србије**
   („Службени гласник Републике Србије", бр. 88/2010);
2. **Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора Ауто-пута Е-75, деоница Београд – Ниш**
   („Службени гласник Републике Србије", бр. 69/2003);
3. **Просторни план подручја посебне намене транснационалног гасовода „Јужни ток"**
   („Службени гласник Републике Србије", бр. 119/2012);
4. **Просторни план подручја посебне намене система протуктовода кроз Републику Србију**
   („Службени гласник Републике Србије", бр. 19/2011);
5. **Регионални просторни план за подручје Подунавског и Браничевског управног округа - нацрт**.

Поред наведених планских докумената, коришћени су и следећи стратешки документи:

- Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године („Службени гласник РС", бр. 55/2005 и 71/2005);
- Национална стратегија одрживог развоја („Службени гласник РС", бр. 44/2005);
- Стратегија развоја туризма Републике Србије („Службени гласник РС", бр. 91/2006);
- Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. године („Службени гласник РС", бр. 44/2005);
- Водопривредна основа Републике Србије („Службени гласник РС", бр. 11/2002);

3. ПРЕГЛЕД ПРИКУПЉЕНИХ ПОДАТАКА И УСЛОВА НАДЛЕЖНИХ ИНСТИТУЦИЈА

Према тумачењу за примену одредби члана 216. Закона о планирању и изградњи, везано за усклађивање просторног плана општине са Законом, Акт Министарства животне средине и просторног планирања бр. 011-00-000484/2010-07 од 20.07.2010. године,
„за потребе усклађивања просторног плана општине донетог по Закону о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 47/03 и 34/06) (у даљем тексту: претходни Закон), са одредбама Закона у складу са чланом 216. став 2. Закона, у случају када је План донет после ступања на снагу претходног Закона 2003. године, није потребно прибављати нове услове јавних предузећа и институција у смислу члана 44. и 45. Правилника о садржини, начину и поступку израде планских докумената, у случају да се у поступку усклађивања не мењају планска решења“.
Пошто је Просторни план општине Велика Плана донет 2007. године, а у поступку усаглашавања се суштински не мењају планска решења, у току израде овог планског документа коришћени су услови и подаци надлежних институција, организација и предузећа прикупљени током рада на Плану који је предмет усклађивања.

У поступку усклађивања ППО Велика Плана прикупљени су услови и подаци следећих институција:

- ЈП Склоништа, Београд
- ЈП Транснафта, Панчево

Б. ПРИКАЗ И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Б.1. ПРОСТОР АДМИНИСТРАТИВНОГ ПОДРУЧЈА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ И КАПАЦИТЕТИ

Простор административног подручја општине Велика Плана

Општина Велика Плана захвата административну територију величине 345,49 км², на којој живи 45 725 становника (Попис 2011. године). На привременом раду, односно боравку у иностранству, се налази 4 673 лица. Просечна густина насељености износи 132,3 стан./км². Становништво је насељено у 13 насеља, у 14 катастарских општина (Велика Плана и Ново Село имају по две катастарске општине, а насеље Купусина налази се у оквиру катастарске општине Ракинац).
Као просторни систем, општина Велика Плана лежи у плодној великоморавској низији, којом поред реке Велике Мораве и њених притока, „протиче“ и најзначајнији инфраструктурни коридор; у њој су сконцентрисана насеља, природни потенцијали и активности. Управо овај коридор представља осовину развоја Србије, а истовремено је само део значајне европске осовине развоја, којом се даље остварују везе са Бугарском, Грчком, Турском, и даље. Овакав географски положај је значајна упоредна предност у односу на друге просторне целине, и пружа потенцијале који се много активније морају експлоатисати у дугорочном развоју општине.

Статус општине у управни систем дефинисани су Законом о територијалној организацији Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 129/2007) и Статутом општине Велика Плана („Међуопштински службени лист општина Велика Плана и Смедеревска Паланка“, бр. 39/2008), док је њен просторни и урбанистички развој усмераван просторним и урбанистичким документима као и одлукама скупштинских тела у другој половини 20. века и почетком 21. века.

Као и многе друге општине у Србији, у последњој деценији 20. века, и на подручју Велике Плане је дошло до озбиљног економског пада, услед чега су нека решења из развојних и урбанистичких планова остала нереализована.

1. ПРИРОДА, БИОДИВЕРЗИТЕТ, ПРИРОДНИ СИСТЕМИ, РЕСУРСИ И ВРЕДНОСТИ

1.1. Природна обележја

Простор општине Велика Плана захвата део долине Велике Мораве (доњи део), са заравњеним долинским дном и благо заталасаним побрђем по западном ободу долине. Ово подручје представља део јужног обода Панонског басена.

Геоморфолошке одлике
На основу мале просечне висине (122,38м) територија општине припада низијској категорији. Испод 100 мнв налази се чак 56,8% укупне територије општине, а преко 200 мнв има свега 9,3% територије општине (највиша тачка је Караула – 297 м, у југозападном делу општине).
Анализа осталих морфометријских карактеристика рељефа – 97,9% територије општине је нагиба до 10%, док је 53,8% равно, односно, нагиба до 0,3% уз претежно равномерну заступљеност свих експозиција, наводи на закључак да нема већег обима утицај рељефа на локалне промене карактера и интезитета природних и антропогених процеса.
На подручју општине издвајају се четири геоморфолошке целине:

- долинско дно Велике Мораве, пружа се читавим источним делом општине, надморске висине 100-90м, са карактеристичним постојећим и напуштеним меандрима Велике Мораве и са генералним нагибом ка северу;
- долинско дно Јасенице, у средишњем делу општине, надморске висине 120-95м и са генералним нагибом ка истоку;
- побрђе западно од долинског дна Велике Мораве и јужно од долинског дна Јасенице (Радовањска брда), са вишим терасама ових река, надморске висине 110-297м. Овај простор је испресецан долинама сталних и повремених водотокова које се сливају ка долинама Велике Мораве, Јасенице и Раче;
- побрђе западно од долинског дна Велике Мораве и северно од долинског дна Јасенице, надморске висине 120-260 м, са карактеристично разгранатом долином Крњевског потока која се слива ка Великој Морави и долином Кудреч која се слива ка истоименом језеру у Смедеревској Паланци.

Инжењерско геолошке карактеристике

Подручје општине је у геолошком погледу релативно хомогено. На целој територији заступљене су седиментне стене и то на побрђу неогени језерски седименти, а у долини алувијум, настао акумулативним радом Велике Мораве. Неогене седименте углавном чине песак и глина, а на појединим местима има и терцијарних кречњака. Ни на једном месту ти кречњаци не избијају на површину.

Неогени седименти чине највећи део терена општине. Обухватају широки простор између западног обода долине Велике Мораве на западу и долине Пека на истоку, чинећи основни састав Пожаревачке греде, Божевачке косе, Моравског рова и Млавског басена.

Развијени су доњи, средњи и горњи миоцен и доњи плиоцен. Доњи миоцен је слатководно језерски. У састав језерских седимената улазе глиновити лапорци, угљевите глине и прослојци лапоровитог кристала. Знатно веће распрострањење имају јужно према Лапову, где имају и угљене слојеве. Средњи миоцен је маринског развића, а лежи преко старијих формација. У литостратиграфском погледу нижи делови глиновито-песковити садрже и тамне слојеве угља.

Панонски седименти утврђени су на простору западно од Велике Мораве. Велики део терена заузимају квартарне творевине, а у оквиру њих су констатовани седименти плеистоценске старости. Шире посматрано, истраживани део припада западном Карпатском предгорју и моравско-банатском басену, који је био захваћен алпским тектонским процесом.

Према привременој сеизмолошкој карти СФРЈ, коју је децембра 1982. године издао Сеизмолошки завод СР Србије – Београд, територија општине Велика Плана пада у подручје максимално опаженог интензитета 7°, 8° и 9° MCS – скале сеизмичности.

Педолошке карактеристике

Територија општине Велика Плана представља део басена Велике Мораве што педолошком супстрату даје посебне карактеристике.

Дуж реке Велике Мораве формира се равница са надморском висином од 80-100 м, као и долином Јасенице, а земљишта су настала таложењем наноса ова два водотока.

На вишем појасу, који представља благо заталасану зараван са надморском висином од 100-297 м, земљиште се формира испод шумског покривача под директним утицајем ове вегетације.

Табела бр. 1 Типови земљишта на територији општине Велика Плана

Тип земљишта	Локалитет	Повр. ха	Повр. %	Каракетристике и коришћење
Алувијум	уз корито Велике Мораве и дуж њених притока	9 176	26,6	подземна вода на дуб. око 2м песковити за шуме; иловасти и глиновити: пољопривреда (кукуруз, репа, крмно биље и поврће)

Алувијум у огајњачавању	1 потес око Милошевца	2 130	6,2	потенцијално плодна земљишта
Алувијална смоница /ливадско земљиште/	дуж реке Јасенице, реке Раче и старог корита реке Лепенице(атар Новог Села и Марковца) и у атару Лозовика око реке Језаве	5 458	15,8	подземна вода на дуб. 2-4м велика производна вредност земљишта потенцијално плодна земљишта
Смоница у огајњачавању	1 локалитет у селу Радовању	1 694	4,9	потенцијално плодна земљишта
Гајњача	2 зоне: северно и јужно од реке Јасенице	15 158	43,9	подземна вода на дуб. 10-25м дубока и развијена земљишта која одговарају већини пољопривредних култура
Гајњача у оподзољавању	2 локације: 1 у атару Ракинца и 1 у атару Крњева	720	2,1	
Делувијум у огајњачавању	1 потес у атару Крњева	170	0,5	пољопривреда: највише искоришћени за њивско земљиште, воћњаке и винограде
У К У П Н О		34 506	100	

Од укупне територије општине Велика Плана, плодно земљиште (алувијум, алувијална смоница и гајњача) зузима 91,2% територије (31 508 ha), средње плодно земљиште (смоница у огајњачавању, гајњача у оподзољавању и делувијум у огајњачавању) заузима 8,8% територије (3 040 ha), а неплодног земљишта нема. Читава територија општине представља изузетно вредан потенцијал за развој пољопривреде.

Климатске особине

Климатске карактеристике анализираног подручја су процењене на основу података за средње месечне, годишње и екстремне вредности за период 1961-1990 за температуру, релативну влагу, трајање сијања сунца, падавине и појаве са снегом, снежним покривачем, маглом и градом. Подаци су дати за мерну станицу Смедеревска Паланка (удаљена само неколико километара од општине Велика Плана).

Температурни режим овог подручја, као уосталом и читаве Великоморавске низије, одликује се одређеном правилношћу јављања. Та правилност се огледа у смислу што су средње месечне температуре од фебруара и марта па до августа у сталном порасту, да би од септембра до фебруара, биле у сталном опадању.

Основне карактеристике температурног режима подручја општине Велика Плана су :

- Средња годишња t° ваздуха : 11,0°C
- Најтоплији месец : VII (јули) - средња месечна t ° ваздуха : 20,9°C
- Најхладнији месец : I (јануар) - средња месечна t ° ваздуха : - 0,4°C
- Апсолутни макс. : 41,3°C
- Апсолутни мин. : - 29,9°C

Период када средња дневна температура достиже вредност изнад 10°C се бележе од априла до октобра. "Летњи дани" се бележе од петог до деветог месеца, жарки дани од шестог до осмог па и деветог месеца, а тропски дани у седмом и осмом месецу. Апсолутне, максималне температуре достизале су на овом подручју и вредност 41,3°C, а апсолутне минималне температуре вредност - 29,9°C.

Основне карактеристике режима влажности ваздуха су:

- Средња годишња релативна влажност ваздуха износи 73,3 %
- Мин. средња месечна вредност : VIII (август) : 69,4 %
- Макс. средња месечна вредност : XII и I (децембар и јануар) - 82,6 % и 8,.5 %

Основне карактеристике дужине трајања сунчевог сјаја и степена облачности су:

- Макс. стварног трајања сунчевог сјаја : VII (јул) : 292,4 h
- Мин. стварног трајања сунчевог сјаја : XII (децембар) : 66,3 h
- Средње годишње трајање сунчевог сјаја : 2101,6 h
- Макс. број облачних дана : XII (децембар) : 16,6
- Мин. број облачних дана: VIII (август) : 3,9
- Средњи годишњи број облачних дана : 116

Основне карактеристике режима падавина:

- ∑ средње годишње висине падавина : 636,2 мм
- Мин. средња месечна висина падавина : II (фебруар) : 43 мм
- Макс. средња месечна висина падавина : VI (јуни) : 91 мм

Највише кише падне у периоду од маја до јула – просечно око 34,55% падавина. Плувиометријски режим показује типичне одлике континенталног климата.

Према подацима који се односе на честине праваца и средње брзине ветра (подаци РХЗ за 2003. год.) карактеристике ветрова на овом подручју су:

- Честине тишина : 330
- Најчешћи ветрови :
  - NW – 208 (v = 2,3 м/s)
  - N – 200 (v = 2,6 м/s)
  - SE – 161 (v = 2,7 м/s)
  - S – 159 (v = 2,9 м/s)
- На основу изнетих поадатака, у Великој Плани преовлађују ветрови из северозападног, северног, југоисточног и јужног квадранта.

На основу просечних вредности климатских елемената за дужи низ година, клима овог подручја има карактер континенталне климе, што и јесте карактеристично за речне долине притока средњег тока Дунава. Ова клима се карактерише хладним зимама и жарким летима са карактеристикама доста наглих скокова температуре у пролеће. Ове појаве узрокују нагло топљење снега, односно плављење, превлаживање и угрожавање земљишта. Извесна измењеност ове климе се огледа кроз утицај долином Дунава и Велике Мораве, као и утицај планинске климе ободних планина.

Хидрографске карактеристике

Територија општине Велика Плана у хидрографском погледу припада сливовима Велике Мораве и Језаве. Вододелницу ова два слива могуће је одредити на брдовитом терену док је у низијском делу недефинисана. Од укупне површине општине сливу Велике Мораве припада око 262,0 км², а сливу Језаве око 83,0 км².

Сливу Језаве припадају Голобачки и Крњевачки поток. Ови водотоци су често у летњем периоду без воде, док у кишном периоду због неуређености корита и отежаног отицаја долази до поплава, тако да пољопривредна производња трпи огромне штете. Мали падови отежавају ефикасно отицање тако да се изливена вода врло споро повлачи. Поред пољопривредних површина угрожена су насеља и саобраћајнице. Тако поток Сврачина повремено угрожава Лозовик, кроз који протиче, док Голобачки поток угрожава пругу Велика Плана - Мала Крсна.

Слив Велике Мораве има развијену основну хидрографску мрежу и захвата средишњу зону раседних планина и котлина залазећи делом у Карпатско-балкански планински систем на истоку и у Динарски планински систем на западу.

Корито Велике Мораве, чија ширина варира на инфлексијама од 110 м до 250 м, на најоштријим кривинама усечено је 5-6 м у песковито-шљунковити алувијум, чија дебљина слоја није мања од 10 м. Пошто је корито од слабо везаног материјала, река руши обале и често мења положај свог тока. Једна од карактеристика тока је изражено меандрирање. Река просеца старе меандре стварајући на тај начин мртваје и тече новим коритом, у којем поново ствара меандре и тај процес се стално понавља. Сталне промене корита Велике Мораве су последица узајамног дејства кретања наноса и рада бочних сила.

Сливу Велике Мораве припадају Јасеница, Рача и Грабовачки поток. Известан број мањих водотока се улива у ободне канале који се уливају у Јасеницу.Слив Велике Мораве се одликује

веома неповољним водним режимом који је условљен специфичним климатским приликама, топографијом, геолошком грађом, стањем вегетационог покривача и др.
Отицање воде у сливу карактеришу два периода и то :
- период великих вода у коме отекне 60-70% укупних годишњих вода, разарајући и плавећи пољопривредно земљиште, угрожавајући насеља, индустрију и саобраћајнице.
- период малих вода у коме отекну преостале количине воде. Овај период пада у доба вегетације, када је вода пољопривреди најпотребнија.
Однос великих и малих вода у сливу Велике Мораве је веома велики – 1: 128.
Ниво подземних вода у алувионима река је доста висок. Дебљина шљунковитог колектора на потезу Лозовик - Трновче је око 8,0 м. Оптимални капацитет истражних бунара варира од 15 до 40л/с. На вишим теренима ниво подземних вода је на 8-15 м од површине терена.

У приобалном делу реке Мораве изражен је посебан вид ерозије, где услед великих вода долази до одроњавања појединих делова обале и повремене промене корита. Ова појава, некада врло карактеристична за ово подручје, доста је ублажена радовима на заштити обале и делимичном уређењу обале.
На осталом подручју општине делимично су ерозијом захваћени приобални делови бујичних водотока у западном и нешто више југозападном делу (Ракинац, Радовање, Купусина), затим терени са већим нагибом и сл.

1.2. Биодиверзитет, природно-просторне целине и предели

Развојни и демографски процеси у другој половини 20. века довели су до ширења општинског центра Велике Плане и нарушавања руралног подручја у непосредној околини. Ширење изграђених подручја подразумева замену природних (аутохтоних) и пољопривредних (полуаутотохтоних) екосистема урбаним пејзажима и новоразвијеним урбаним екосистемима. У том смислу, основни циљ у процесу будућег развоја јесте **ублажавање конфликтних ситуација у простору и минимално штетно деловање на природу, уз максимално очување изворног биодиверзитета**.

На подручју општине Велика Плана, у најопштијем смислу, разликују се две природно-просторне целине, односно функционално-еколошке јединице, и то:

- природни екосистеми
- пољопривредне површине и урбане зоне.

На посматраном подручју запажају се 4 типа предела: природи блиски предели, урбани, субурбани и култивисани предели.
У оквиру ових предела могу се идентификовати пејзажно-амбијенталне целине које представљају вредне просторне целине са јасно препознатљивим просторним и пејсажним елементима и карактеристикама, па су значајни као елементи препознатљивости и идентитета општине Велика Плана:

- приобаље Велике Мораве;
- језеро у Лукару;
- заштићене просторне целине Радовањски луг и око Манастира Покајница и Копорин;
- стари мајдани камена на Караули;
- простор Радовањских брда са споменицима културе, објектима традиционалне архитектура, орографским објектима и аутохтоним шумским биомима;
- долине мањих потока у Крњеву (јаруге) Лукар-Дибока, Кудреч, Саставци, Чукљинац (Пардина) и изворишна челенка Баре који представљају карактеристичне геоморфолшке форме са аутохтоним шумским биомима и, за ово подручје, већим бројем извора.

На територији општине Велика Плана заступљена су два основна биома:

- биом субмедитеранских шума са границом и цером (побрђе западно од долинског дна Велике Мораве);

- биом јужноевропских листопадних шума водоплавног и низијског типа (долинско дно Велике Мораве и Јасенице).

Територијом општине провлађују култивисани, а затим субурбани и урбани предели.
Природи блиски предели. Природни предели су знатно измењени под утицајем људских активности. Мали остаци природних екосистема су сиромашни и расути по територији општине у виду мањих састојина или појединачних објеката који су заштићени као природни резервати или споменици, или су тешко приступачни.
Урбани предео. Централни део Велике Плане има карактеристике урбаног предела који се формира током 20. века. Заузима простор приближно оивичен пругом и градским саобраћајницама на северу, западу и југу (улице војводе Мишића, Краља Александра I и Кнеза Лазара). Урбани предео карактерише рељеф прилагођен урбаним потребама, већи степени изграђености, присуство објеката већих габарита различите намене уз урбани развој који траје дуже од једног века. Поједини сегменти урбаног предела захтевају реконструкцију и ревитализацију појединих елемената и објеката.
Субурбани предео. Развијен је у периферним деловима насеља Велика Плана и дуж моравског правца Смедерево – Велика Плана – Баточина (Цариградски друм) уз који је лоциран највећи број насеља у општини Велика Плана. Ови предели су претрпели одређене промене услед антропогеног фактора, али је још увек присутна корелација између остатака природних система и урбаних елемената.
Култивисани (аграрни) предео. Представља простор доминантних организованих пољопривредних површина. Култивисани аграрни предео на подручју општине Велика Плана може се, најопштије, издиференцирати на два типа: *шумадијски* (побрђа западно од долинског дна Велике Мораве са преовлађујућим њивама, али и значајној мери присутним виноградима, воћњацима и ливадама и *моравски* (долинско дно Велике Мораве и Јасенице) искључиво са њивама.

У оквиру ове четири групе предела посебно значајну улогу имају шумски екосистеми који су посебно осетљиви услед њихове велике зависности од антропогених утицаја. ***Очување шума и њихов квалитативни развој као и очување биодиверзитета*** (нарочито популацијама ретких аутохтоних врста и старих примерака дрвећа) највише доприносе очувању карактеристичних предела чиме се наглашава здравствена, рекреативна, образовна, туристичка и естетска функција.

На подручју општине Велика Плана заступљено је ***станиште лужњака и јасена*** које заузима широку алувијалну раван дуж Велике Мораве и ливадско земљиште (алувијална смоница), дуж њених притока. Остатака ових шума нема, изузев појединачних примерака старих стабала. Ово станиште је високо продуктивно за биљну производњу, што за развој пољопривреде има изузетан значај.

Непосредно уз корита речних токова заступљено је ***станиште биљне асоцијације врба и топола*** и овај простор је добрим делом покривен групацијама ових и пратећих врста. Ово земљиште је недовољно развијено, а често су то чисти пескови са високим нивом подземних вода или добар део године под водом, па је самим тим ово станиште мање продуктивно од претходног.

На осталом делу територије заступљено је ***станиште храстова, границе и цера***, које се по продуктивности налази између претходна два. Само на пар мањих локалитета заступљено је ***станиште китњака и граба.***

Најзначајнији облик вегетације су шуме – екосистем са вишеструком и великом вредношћу.

Од аутохтоне фауне значајна је дивљач и риба. Општина је релативно богата у погледу дивљачи (срндаћ, зец, фазан и пољска јаребица), обзиром на равничарски карактер већег дела општине и релативно мали проценат шума у њој.

Речни токови на овом подручју природно су предодређени за станиште већег броја врста рибе. Међутим, загађени водотоци прилично су проредили ову врсту фауне - како у погледу врста, тако и по бројном стању.

1.2.1. Природни системи

1. Шуме и шумско земљиште

Шумом је највише обрасло станиште врба и топола, углавном аутохтоном самониклом флором, а има местимично и плантажа тополе. Значајна је и заступљеност багрема на овом станишту. Највише су шумом обрасли делови између старог (напуштеног) и новог корита Велике Мораве.

По богатству шумом затим долази станиште цера и сладуна, јер овом станишту припадају сви купирани терени, који су иначе неповољни за пољопривредну производњу. Поред аутохтоних храстових шума изданачког порекла овде има доста багрема, док су четинари веома мало заступљени. Симболична је и заступљеност букве на станишту китњака и граба. На станишту лужњака и јасена има најмање шумске вегетације, и то углавном багремара.

Укупна површина шума и шумских култура на територији општине Велика Плана је 3201 ha (9,26%). Квалитет шумског фонда је незадовољавајући – како по флористичком саставу, тако и по количини дрвне масе, прирасту, узгојном типу и просторном распореду. Већина шума је у приватном власништву. Шуме су прошарале читаву територију општине у виду ситних парцела, са веома мало шумских комплекса.

Табела бр. 2 Шуме на територији општине Велика Плана

катастарска општина	**Површина** (ха)	**Шуме** (ха)
1. Велика Плана	4 784	361
2. Велико Орашје	2 126	186
3. Доња Ливадица	2 084	294
4. Крњево	4 703	362
5. Лозовик	4 451	411
6. Марковац	3 149	235
7. Милошевац	3 144	353
8. Ново Село	1 702	112
9. Радовање	1 287	219
10. Ракинац	2 638	300
11. Старо Село	3 397	277
12. Трновче	1 084	92
УКУПНО	**34 549**	**3 201**

2. Пољопривредно земљиште

Општина Велика Плана по пољопривредним ресурсима спада у богатије општине у Србији – 77,8% површине општине чине пољопривредне површине (26 864 ха).

Табела бр. 3 Преглед пољопривредних површина на територији општине Велика Плана

Кат.општина		**Култура**						**Укупно**
		њиве	воћњ.	виног.	ливаде	паш.	вртови	
1.	Велика Плана 1	60	48	1	3	15	1	128
2.	Велика Плана 2	3 186	146	118	38	18	1	3 507
3.	Велико Орашје	1 345	108	115	16	12	0	1 596

4.	Доња Ливадица	1 384	101	5	1	14	7	1 512
5.	Крњево	3 363	230	210	88	54	6	3 951
6.	Лозовик	3 160	203	16	6	5	11	3 401
7.	Марковац	2 190	113	33	18	11	24	2 389
8.	Милошевац	2 175	151	22	1	25	2	2 376
9.	Ново Село 1	1 169	72	29	6	15	0	1 291
10.	Ново Село 2	137	3	0	0	0	0	140
11.	Радовање	863	71	16	45	15	0	1 010
12.	Ракинац	1 919	159	46	79	23	0	2 226
13.	Старо Село	2 245	154	71	15	29	6	2 520
14.	Трновче	757	57	1	0	1	1	817
	УКУПНО	**23 953**	**1 616**	**683**	**316**	**237**	**59**	**26 864**

У саставу 26 864 ха пољопривредних површина доминирају оранице са 84,8% (23 953 ха), потом следе воћњаци са 5,7% (1 616 ха), виногради са 2,4% (683 ха), ливаде са 1,1% (316 ха), пашњаци са 0,8% (237 ha) и вртови са 0,2% (59 ха).

Вишевековна традиција, климатски и едафски услови су простор општине Велика Плана генерално посматрано, поделили на: моравски – равничарски део општине – где се становништво углавном бави ратарском, сточарском и повртарском производњом, и шумадијски – брдовити део – где се, осим ратарских култура, у значајној мери јављају воћарске културе и винова лоза. У том смислу виногорје Крњева и Велике Плане припада шумадијско-великоморавском реону, а на простору општине Велика Плана то су потеси Кленовац у Лозовику, Паучине у Милошевцу, Голаћ, Водице, Рача бара и Каменичко брдо у Крњеву, Ливадско брдо у Великом Орашју и Врбица у Великој Плани. Ти простори су уз комплетне атаре Радовања и Ракинца, такође и воћарски производни терени. Целокупан простор шумадијског дела општине може бити врло атрактиван за вински, односно сеоски туризам. Разноврсност пејзажног амбијента, локалних обичаја, припрема хране, славе и светковине – солидна су основа за развој агротуризма.

3. Воде и водно земљиште

Територија општине Велика Плана у потпуности припада сливу Велике Мораве. Детаљније посматрано, територију општине захватају слив Јасенице, слив Раче и непосредни слив Велике Мораве.

Непосредни слив Велике Мораве

Велика Морава кроз територију општине Велика Плана протиче у дужини од око 36 км, са максималним протицајем од 260 $м^3$/с. Годишње амплитуде протока крећу се и до 1:10, а амплитуде водостаја од 2 - 5 м. Непосредни слив Велике Мораве захвата долинско дно Велике Мораве у падине западне долинске стране са разгранатим сливовима потока: Лукар, Крњевски поток, Грабовачки поток и Гибавица. У непосредном сливу Велике Мораве налази се највећи број насеља у општини: Марковац, Ново Село, Старо Село, већи део Велике Плане, Доња Ливадица, Велико Орашје, Крњево, Трновче, Милошевац и Лозовик.

Слив Јасеница

Јасеница кроз територију општине Велика Плана протиче у дужини од око 12 км и пресеца је у правцу запад – исток. Слив Јасенице захвата долинско дно Јасенице и падине са северне и јужне стране са разгранатим сливовима Буковичког потока и потока Јасеновчића и Дреновчић, као и потока Кудреч. У сливу Јасенице налази се део Велике Плане (Бресје) и заселак Великог Орашја (Крушево), као и Радовање које се налази на развођу према реци Рачи.

Слив Раче

Рача кроз територију општине Велика Плана протиче у дужини од око 10 км и пружа се правцем запад – исток на крајњем југу општине. Слив Раче захвата долинско дно Раче и падине са северне странена којима су усечене долине Широког и Доловског потока. У сливу Раче налазе се насеља Ракинац и Купусина, као и заселак Марковца (Пиносава)

1.2.2. Природни ресурси

1. Минералне сировине

Од минералних сировина констатоване су појаве титаномагнетита, графитних шкриљаца, барита и кварцних пескова, затим камених и магнетних угљева, а од грађевинских материјала шљункови и пескови, цигларска иловача и кречњаци.
Шљункови и пескови су су доброг квалитета у Моравском алувиону, а на Караули, где су кречњаци на дубини од 1м, постоји неколико мањих, сада запуштених, мајдана камена за локалне потребе.
Експлоатација минералних сировина (пре свега шљунка и песка, а затим и глине) економски је оправдана и представља значајан потенцијал развоја.

2. Подземне воде

Природне карактеристике подземних вода на подручју општине Велика Плана условљене су положајем територије у односу на реку Велику Мораву и њене притоке Јасеницу и Рачу, које у највећој мери дефинишу режим подземних вода. Количина воде која протиче Великом Моравом и резерве подземних вода у алувиону Велике Мораве и Јасенице представљају значајан ресурс.

Заступљеност подземних вода у алувиону Велике Мораве омогућила је формирање два изворишта који су у функцији система водоснабдевања насеља у општини: извориште „Ливаде“ источно од насеља Велика Плана капацитета око 150 l/s (користи се око 100 l/s) и извориште „Трновче“ у атару насеља Трновче истраженог капацитета око 200 l/s (користи се тренутно око 45 l/s за потребе насеља на подручју општине Велика Плана и око 70 l/s за потребе Смедеревске Паланке). Овим бунарима захвата се вода са слојева дубине до 20 m. Подземне воде на оба изворишта у неким параметрима одступају од прописаних санитарно-хигијенских услова, па је потребнан њихов третман пре упуштања у дистрибутивну мрежу, што се тренутно и ради.

На брдском подручју општине, на пресеку водоносних слојева са површином, јављају се појединачни извори (Точак, Покајница, Хајдучка чесма, Јасеновчић, Црквени поток, извор у центру Ракинца, извор код старе цркве у Крњеву и др.). Неки од извора су каптирани, али је већи број запуштен и ван употребе. Извори немају кључну улогу за водоснабдевање становништва јер су потребе за водом знатно веће од капацитета, али се могу активирати за потребе туризма и едукације.

1.2.3. Заштићена природна добра и природне вредности

1. Заштићена природна добра

На подручју општине Велика Плана налазе се следећа заштићена природна добра:

1. "Радовањски луг", заштићен 1989. год. – Радовање, меморијални природни споменик 46,57,32 ha
2. "Група стабала у Лозовику", заштићен 1971. год. - Лозовик, споменик природе 2,16,62 ha
3. "Радојковића храст", заштићен 1968. год. - Доња Ливадица, споменик природе 0,07,06 ha
4. "Храст сладун", заштићен 1987. год. - Копоринска коса – Велика Плана, споменик природе 3 ара

Сва наведена природна добра, која су заштићена на основу Закона о заштити животне средине, имају статус трајне и обавезне намене и морају се штитити на основу овог Закона.

2. Природне вредности

Шумски екосистем
Основни типови шума представљени су комплексима:
Алувијалних хидрофилних шума (шуме врба и топола, шуме лужњака, пољског јасена),
Ксеротермних шума (шуме сладуна и цера, граба и црног јасена)
Мезофилних шума (шуме китњака и граба, шума букве и граба - једна локација код Копорина и појединачна појава букве).

Биљни свет представљен је травнатим и шумским фитоценозама које су угрожене непланским газдовањем. Многи топоними подсећају на карактер некадашњих шума. Сада је долинско дно Велике Мораве култивисано, с потиснутом природном вегетацијом, обешумљено. Проређена је и фауна без крупније дивљачи и звери. Храстове и багремове шуме су најпространије на побрђу, а тополове и врбове у приобаљу Велике Мораве.

Ловишта

Простор општине Велика Плана подељен је на 8 ловишта: „Лозовик“ – 3900 ha, „Милошевац“ – 3728 – ha, „Крњево“ – 4358 ha, „Велика Плана“ – 4199 ha, „Доња Ливадица“ – 1868 ha, „Старо Село“ – 3010 ha, „Ново Село“ – 6704 ha и „Велико Орашје“ – 2120 ha. Сва ловишта су отворена. Ловишта се простиру на површинама шума, пољопривредног земљишта и вода територије општине. Обзиром на мали проценат територије под шумама, општина је релативно богата у погледу дивљачи (значајније присуство срндаћа, зеца, фазана).
Реке овог подручја природно су предодређене за станиште већег броја риба. Међутим, загађени водотоци прилично су проредили ову врсту фауне – како у погледу врста, тако и по бројном стању.

2. АНТРОПОГЕНЕ ВРЕДНОСТИ, ДРУШВЕНИ, ПРИВРЕДНИ И ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

2.1. Становништво

Подручје општине Велика Плана, а нарочито средиште општине – насеље Велика Плана, било је у последњих пола века под ударом миграторних кретања становништва које се (углавном из јужних делова Србије) досељавало на ово подручје.

И поред великог досељавања није дошло до демографске експанзије због малог наталитета и значајног одсељавања у веће урбане центре.

Број регистрованих избеглих лица на територији општине је 304, а интерно расељених 1896, према подацима са пописа из 2002. године.

Мотиви за пресељење били су различити, почев од економских, социјалних, па до политичких који свакако укључују психолошке и моралне мотиве. Разлози доласка на ово подручје су такође различити а у основи је добар саобраћајни положај који подразумева широку отвореност долином Велике Мораве према југу и близину Београда и других центара са великом понудом радних места. Савремена миграторна кретања су условно и наставак метанастазичких кретања становништва из релативно истих области и у ранијим периодима.
Досељавање становништва (нарочито у општинском центру) производи одређене последице које се могу сагледати кроз физичке промене у простору у смислу урбанистичких захвата, где се као посебан елемент евидентира бесправна градња. У вези са тим, стамбене изградња није праћена неопходном изградњом објеката инфраструктуре. Овакво стање оставља последице на функционисање града и нормалан живот и рад становника.

С друге стране, треба имати у виду и чињеницу да досељавањем становништво носи са собом своје обичаје и културу, васпитање, традицију, образовање, морал и етику, а процес асимилације становништва у датим просторним, економским и друштвеним оквирима, захтева дуг временски период.

Укупан број становника према попису из 2002. године износи 44470 становника са просечном густином насељености од 129 ст/km^2), а према првим резултатима пописа из 2011. године износи 45725 (са просечном густином насељености од 132 ст/km^2). Густина насељености је знатно виша од просека за Србију (84 ст/km^2), а значајно мања од просека за Подунавски округ 168 ст/km^2).

У међупописном периоду уочава се тенденција опадања броја становника у већини насеља у општини (интезиван у брдским насељима, нашто мање наглашен у равничарским насељима).

Становништво општине је просторно дистрибуирано у једно насеље градског карактера (општински центар Велика Плана) и 12 насеља претежно сеоског карактера.

Основне демографске карактеристике општине приказане су у следећим табелама

Табела бр. 4 Број становника насеља општине Велика Плана

	Насеље	**Површина КО (ha)**	**Број становника 2002.**	**Број становника 2011.**	**Разлика**	**Разлика (%)**	
1	Велика Плана	4784	16280	17168	+ 888	+ 5,45	
2	Велико Орашје	2126	2229	2247	+ 18	+ 0,81	
3	Доња Ливадица	2084	2053	1909	- 144	- 7,01	
4	Крњево	4703	4253	4307	+ 54	+ 1,27	
5	Купусина		267	210	- 57	- 21,35	
6	Лозовик	4451	5607	5764	+ 157	+ 2,80	
7	Марковац	3149	3228	3616	+ 388	+ 12,02	
8	Милошевац	3144	3426	3378	- 48	- 1,40	
9	Ново Село	1695	1256	1369	+ 113	+ 9,00	
10	Радовање	1287	689	614	- 75	- 10,89	
11	Ракинац	2638	1100	1057	- 43	- 3,91	
12	Старо Село	3397	3022	3151	+ 129	+ 4,29	
13	Трновче	1084	1060	935	- 125	-11,79	
	УКУПНО	34549	44470	45725	+ 1255	+ 2,82	

Табела бр. 5 Густина насељености

	Насеље	**Површина КО (ha)**	**Површина гр. подр. (ha)**	**Број становника 2011.**	**Густина насељености (стан./km^2)**	**Густина становања (стан./ha)**
1	Велика Плана	4784	1100	17168	359	15,60
2	Велико Орашје	2126	280	2247	106	8,03
3	Доња Ливадица	2084	353	1909	92	5,41
4	Крњево	4703	747	4307	92	5,77
5	Купусина		75	210	48	2,80
6	Лозовик	4451	673	5764	129	8,56
7	Марковац	3149	586	3616	115	6,17
8	Милошевац	3144	385	3378	107	8,77

9	Ново Село	1695	270	1369	81	5,07
10	Радовање	1287	110	614	48	5,58
11	Ракинац	2638	166	1057	48	6,37
12	Старо Село	3397	366	3151	93	8,61
13	Трновче	1084	154	935	86	6,07
	УКУПНО	34549	5256	45725	132	8,70

Разматрајући прикупљене податке – анализом забележеног стања и узимајући у обзир присутно ограничење непотпуне и недовољно прецизне аналитичке основе – основни параметар за дефинисање прогнозе и пројекције становништва готово је немогуће препознати, осим у делу евидентно младе популације у општини. Иста би се одређеним стимулативним мерама у различитим секторима, планским смерницама и решењима и адекватном демографском политиком, могла условно рехабилитовати у смислу – пре свега – образовања, а затим и запошљавања, различитим субвенцијама и повластицама, са обезбеђењем могућности постизања задовољавајућег економског и друштвеног стандарда – и као таква би могла бити носилац позитивних демографских токова, односно повећања природног прирашатаја становништва. Плански модел популационих токова биће резултанта претпостављених утицаја свих релевантних фактора који детерминишу демографске процесе и токове – од испољених тенденција и актуелних демографских структура, до претпоставки о ефектима демографске политике.

У овом моменту претпостављена пројекција становништва би се могла изразити само квантитативно, односно као апсолутно увећање од 5% у односу на број становника по последњем попису 2011. године од 45725 становника, што би у наредном планском периоду, до 2022. године, износило укупно 48 011 становника. Узимајући у обзир решавање статуса избеглих и расељених лица трајно на територији општине (започет процес), очекује се увећање за 2 286 лица. При томе је објективно до 2017. године очекивати стагнацију броја становника и умирење негативног природног прираштаја, а након успостављања различитих стимулативних мера би се могао очекивати континуирани раст становника.

2.2. Мрежа и функција насеља

Мрежа насеља општине Велика Плана представља релативно једноставан, динамичан, хијерархичан и кохерентан скуп елементарних јединица – насеља. Одликују је диверзификованост, разноврсност и диференцираност у погледу генезе, величине, морфологије и функција насеља.
Уважавајући критеријуме величине насеља, структуре становништва, додајући томе степен развијености појединих урбаних функција и опремљеност комуналном инфраструктуром и социјалном супраструктуром, положај, величину и значај у мрежи насеља – сва насеља се у функционалном смислу могу диференцирати у 3 категорије: 1 - општински центар, 2 - субопштински центри, 3 – примарна сеоска насеља. Свака категорија насеља има правце и зоне утицаја на и од околних насеља унутар општине или ван ње која им гравитирају.
Сваки простор је дефинисан одређеним карактеристикама које представљају – или погодне факторе за његову даљу организацију и коришћење, или ограничавајуће до одређене мере.
Плодно земљиште у долини Велике Мораве и *Цариградски друм* окупљали су и привлачили становништво. Тако су скоро сва већа насеља општине Велика Плана концентрисана дуж овог пута. Изградња аутопута – коридора X, убрзала је развој појединих насеља, пре свега општинског и субопштинских центара.
У одређеним историјским околностима је било неопходно избећи правце интензивних саобраћајних токова, активности, добара и становништва, и овако разносврсни природни и створени чиниоци простора утицали су на стварање мреже насеља, коју формирају примарна сеоска насеља, сеоски центри, центри заједнице насеља и општински центар. Основни чинилац и фактор оваквог формирања мреже насеља јесте управо природни, али се он континуално

надограђује створеним чиниоцима, људском активношћу, општим напретком у свим областима и применом нових сазнања.
У општини Велика Плана кретања и утицаји формиране мреже насеља су јасни и дефинисани, али се свакако могу и даље учврстити или усмерити у одговарајућем правцу у ширем систему насеља, пре свега у односу на суседну општину Смедеревска Паланка, али и према окружном центру – Смедереву, и то у смислу измештања појединих функција или пружања услуга у појединим областима, нпр. јавног сектора, или у области привреде и економије, где треба планирати и развијати компатибилне делатности. Ово би значило формирање јединственог система функционисања и размене услуга, добара, инвестирања, и осталог у одређеним, специфичним областима – и то на начин да не дође до суперпонирања функција.

Просторно функционална организација насеља

На простору општине Велика Плана, као јединствене заједнице насеља, формирана је заједница насеља везана за град Велика Плана као општински центар.
Територија општине Велика Плана обухвата 13 насеља са општинским центром, Великом Планом. Издужена је у правцу север-југ и углавном обухвата насеља која се ослањају на државни пут II реда Смедерево – Велика Плана – Марковац и железничку пругу која повезује иста насеља. Већи део општине чини долина Велике Мораве која се пружа правцем север-југ, док доњи део долине реке Јасенице територију општине пресеца правцем запад-исток и тиме у општини издваја два брдска реона на југозападу и северозападу.
Градско насеље Велика Плана има централни положај у општини, са 5 насеља у северном делу и 6 насеља у јужном делу општине, док се насеље Доња Ливадица налази на истоку, преко реке Велике Мораве. Сва насеља у долини Велике Мораве, и у брдском делу општине – Радовање и Ракинац, добро су повезана са општинским центром и центрима у околини.
У долини Велике Мораве налазе се насеља разређено-збијеног типа, просечне величине са 2 964 становника, док су насеља на брдима на југозападу општине разуђенија са просечно 627 становника.

Велика Плана је насеље градског карактера, које се као такво формирало током XX века, нарочито у другој половини XX века, када је преузело административну функцију од суседног Великог Орашја. Повољан саобраћајни положај и развој индустрије, који је започет изградњом железнице 1884. године, допринели су наглом развоју насеља тако да се број становника у XX веку утростручио. У Великој Плани је још увек присутна и развијена пољопривредна делатност, поготово у западном делу насеља.

Као субопштински центри издвајају се насеља Лозовик у северном делу и Марковац у јужном делу општине. Оба насеља поседују задовољавајућу опремљеност објектима друштвеног стандарда – основно и предшколско образовање, здравствена заштита, објекти културе и спортски објекти, делимична опремљеност објектима комуналне инфраструктуре. У оба насеља опада проценат искључиво пољопривредног становништва, а број становника стагнира или благо расте (као последица трајног насељавања расељених и и збеглих лица. Насеље Лозовик као субопштински центар – осим на насеља из општине Велика Плана - Милошевац, Трновче и делом Крњево – исказује гравитациони утицај у појединим делатностима и на насеља у суседним општинама (Голобок и Сараорци). Насеља која гравитирају Марковцу су Ново Село и Ракинац, а у саобраћној функцији Марковац је значајан и за општинске центре у окружењу – Свилајнац и Рача.

Остала насеља унутар општине могу се сврстати у 3. категорију – примарна сеоска насеља. Међу њима се, својом величином и опремљеношћу објектима друштвеног стандарда, издвајају насеља Крњево и Милошевац, али им је утицај на околину ограничен у малом броју функција (Крњево као привредни центар, а Милошевац као образовни центар за Трновче).
Велико Орашје, Доња Ливадица, Старо Село, Радовање и Купусина налазе се у непосредном окружењу Велике Плане и, иако су различите величине и географског положаја, директно

гравитирају у свим функцијама Великој Плани. Трновче у образовној функцији гравитира Милошевцу, а Ново Село и Ракинац у образовној и саобраћајној функцији гравитирају Марковцу.

МРЕЖА НАСЕЉА НА ТЕРИТОРИЈИ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА ПРЕДСТАВЉА ЈЕДАН РЕЛАТИВНО УРАВНОТЕЖЕН СИСТЕМ СА ОПШТИНСКИМ ЦЕНТРОМ КОЈИ ИМА МАЛИ СТЕПЕН ЦЕНТРАЛИТЕТА И ДВА РЕЛАТИВНО ЈАКА СУБОПШТИНСКА ЦЕНТРА. МРЕЖА СОБРАЋАЈНИЦА И ОСТАЛИХ КОМУНИКАЦИЈА ОМОГУЋАВА ДОБРУ ПОВЕЗАНОСТ СВИХ НАСЕЉА УНУТАР ОПШТИНЕ И ОКРУГА, КАО И СА СУСЕДНИМ И ШИРИМ ОКРУЖЕЊЕМ.

Велика Плана градско насеље и центар општине, на излазу долине реке Јесенице у долину Велике Мораве, са обе стране најважнијих копнених комуникација кроз Србију – аутопута и железничке пруге Београд-Ниш, 38км јужно од Смедерева и 93км ЈИ од Београда. Површина урбане територије, по актуелном Нацрту ПГР, из 2013. год износи 4265 ха (грађевински рејон 16955ха), а катастарска општина 4784 ха. Назив вероватно потиче од придева *плавна*, јер је стари део насеља у долини Велике Мораве често био плављен. Састављено морфолошки од више делова (*Центар, Ђураковац, Велико поље, Гложа, Бугарија, Бресје и др.)*. Одликује се знатном урбанистичком уређеношћу (први УП добија 1955, ГУП 1968, ел. осветљење 1930, водовод почетком 20. века...). Становништво је српско, углавном досељено са Косова у 18. и почетком 19. века, а после Другог светског рата и из других делова јужне Србије. Први писани документ о насељу датира из 1724. године, а за варошицу је проглашена 1924. године. Динамичан економски раст бележи од краја 19. века, а нарочито након рата. Има три основне школе, три средње школе, дом културе, дом здравља, пијацу, низ спортских објеката (стадион, спортску халу, базен, хиподром). Културне манифестације: научни скуп о Карађорђу, ликовна колонија *Покајница,* позоришни фестивал *Масукини дани*.У непосредној близини града је манастир *Копорин* (1402. година, задужбина деспота Стефана Лазаревића), манастир *Покајница* са црквом брвнаром која је посвећена Преносу моштију св. Николе (1818. година, подигнута по заповести Вујице Вулићевића).

Велико Орашје, мешовито насеље збијеног типа, на долинској тераси Велике Мораве (око 100 мнв), код ушћа Јасенице, поред железничке пруге Велика Плана - Смедерево, на 6км северно од Велике Плане. Површина атара је 2126ха. До 1948. године било је седиште среза. У атару насеља је и заселак *Крушево.* Постанак насеља се везује за расељавање села *Ливаде* средином 18. века. Становништво је српско, сеоска слава је Св. Петка. Становништво је досељено са Косова, из околине Зајечара и Крагујевца. Црква Св. Петке је подигнута 1890. на темељима старог српског храма на којима је пронађен натпис из 1175. Струју добија 50-их година 20. века. Постоји јавна водоводна мрежа и гасоводне мрежа. Има осмогодишњу ОШ, библиотеку, здравствену станицу, пошту, ветеринараску амбуланту, локалну пијацу и др.

Доња Ливадица, сеоско насеље збијеног типа, на десној обали В. Мораве (95мнв), северно од пута Велика Плана-Жабари, 7км источно од Велике Плане. Површина атара је 2084ха. Дели се на три мале; *Бугарију, Поповачу, Дрекиће.* Формирана је средином 18. века након расељавање села *Ливаде*. Становништво је српско, досељено са Косова, Пештара и источне Србије, сеоска слава је *Тројице.* Храм посвећен Св. пророку Јелисеју подигнут 1892. Струју добија 1951. Постоји јавна водоводна мрежа и гасоводна мрежа. Има осмогодишњу ОШ, пошту, амбуланту и др.

Крњево, мешовито насеље разбијеног типа на београдској површи (120 – 150 мнв), 10км северно од Велике Плане поред железничке пруге Велика Плана - Смедерево. Површина атара је 4073ха. Обједињује 8 мала са две месне заједнице – Крњево центар на побрђу и Савановац у долини. Постанак села се везује за некадашње *Ливаде*. Становништво је српско, досељено у 18. и 19. веку из околине Зајечара, Прокупља, Битоља и са Косова. Црква брвнара посвећена *Св. великомученику Георгију* изграђена је 1750. год. (нова црква *Св. Саве* изграђена је седамдесетих година XX века. Ел. осветљење добија 1950, водом се снабдева из сеоског водовода (централни део села) и из бунара. Има осмогодишњу ОШ, библиотеку, здравствену станицу, железничку станицу, пошту, локалну пијацу и др.

Купусина, сеоско насеље, разбијеног типа, у долини и странама Широког потока, 13км ЈИ од Велике Плане. Налази се у катастарској општини Ракинац (2.638ха). Дели се на 5 крајева. Статус самосталног насеља добија 1947. године. Становништво је српско, досељено почетком 19. века из околине Ужица, Куршумлије, Сјенице и др. и слави *Св. цар Константин и царица Јелена.* Струју добија 1957/58, водоснабдевање је индивидуално (бунари и извори), а у центру насеља из локалног водовода. Има четворогодишњу ОШ.

Лозовик, мешовито неселье, на левој долинској тераси Велике Мораве (86м), поред старог пута Велика Плана-Смедерево и железничке пруге Велика Плана - Смедерево, 19км северно од Велике Плане. Површина атара је 4451ха. Назив вероватно по густој *лози* некада у овом крају. Физиономски подељен у 4 мале. Спада у стара насеља. Помиње се у смедеревско дефтереу 1476. године. Становништво је српско (сеоска слава је *Петровдан*), досељено са Косова и Метохије, околине Пирота, Новог Пазара, Крушевца и Пожаревца. Има две православне цркве посвећене Св. апостолима Петру и Павлу; брвнара је подигнута 1831. а нова 1895. године. Струју добија 1956/57, а водом се снабдева из бунара (дистрибутивни водовод је урађен, али још није у функцији), постоји гасоводна мрежа. Има осмогодишњу ОШ, библиотеку, здравствену и ветеринарску амбуланту, локалну пијацу, железничку станицу и др.

Марковац, мешовито насеље збијеног типа, на левој долинској тераси Велике Мораве (120м), између железничке пруге и аутопута Београд-Ниш, 10км јужно од Велике Плане. Површина атара износи 3.149ха. У западном делу атара налази се заселак Пиносава. Марковац је важно саобраћајно чвориште: петља на Ауто путу Београд – Ниш поред које је подигнут туристичко-угоститељски објекат *Стари храст*. Становништво је српско (сеоска слава *Рођење Пресвете Богородице*), досељено крајем 18. века са Косова и Метохије, из Ресаве, источне Србије и др. На месту православна црква сазидане 1872. године гради се нова црква. Струју добија 1957, постоји јавна водоводна мрежа и гасоводна мрежа. Има осморазредну ОШ, здравствену и ветеринарску амбуланту, земљорадничку задругу, локалну пијацу, пошту, железничку станицу и др.

Милошевац, мешовито насеље збијеног типа на левој долинској страни Велике Мораве (88м), смештено између реке, железничке пруге, 17км северно од Велике Плане. Површина атара је 3144ха. Подељено је на три мале. Спада у стара села, спомиње се још 1476. у турским изворима. Током 16. века спада у највећа села Србије (300 кућа). Становништво је српско (сеоска слава је *Ђурђевдан*), досељено у 18. и 19. веку са Косова, из Ресаве, околине Дебра, Крушевца и др. Православна црква је изграђена 1870. године. Струју добија 1950-их, водом се снабдева из копаних бунара (дистрибутивни водовод је урађен, али још није у функцији), има гасоводну мрежу. Има осморазредну ОШ, здравствену амбуланту, земљорадничку задругу, локалну пијацу, производњу семенске паприке, парадајза и лубеница.

Ново Село, мешовито насеље разбијеног типа, на левој долинској страни Велике Мораве (102м), са обе стране пута и железничке пруге Београд-Ниш, 8км јужно од Велике Плане. Површина атара износи 1695ха. Комуникацијама је подељено на два физиономска дела са 5 *крајева*. Спада у најмлађа села Великог Поморавља. Настало је 1830. године издвајањем из Аџибеговца (Старо Село). Становништво је српско (сеоске славе су *Цвети* и *Велика Госпојина*), досељено са Косова, из Драгачева, Млаве, околине Колашина и др. Православна црква је подигнута 1894. године. Електричну енергију добија 1950-их, а водом се снабдева из бунара, постоји гасоводна мрежа. Има осморазредну ОШ, здравствену станицу, ветеринарску амбулант, пошту и др.

Радовање, сеоско насеље разбијеног типа, на косама пиносавске површи (220м), 7км ЈЗ од Велике Плане. Површина атара износи 1287ха. Обухвата неколико заселака. Спада у стара насеља. Претпоставља се да је првобитно насеље (споминње се у 16. веку) расељено, а након 2. српског устанка поново насељено становницима суседног села Ракинац. Становништво је српско, досељено из Ракинца, околине Чачка, Нове Вароши, Сјенице и источне Србије. У радовањском лугу је 13. јула 1817. убијен Карађорђе. На том месту је по налогу Александра Првог

Карађорђевића подигнута 1930. год. црква Св. архангела Гаврила (Захвалница). Струју добија крајем 1950-их година, водом се снабдева преко сеоског водовода, постоји гасоводна мрежа. Има четворогодишњу ОШ, здравствену амбуланту, пошту, земљорадничку задругу и др.

Ракинац, сеоско насеље разбијеног типа на косама и у долини Широког потока (160 - 200м), са обе стране локалног пута Ново Село – Ракинац - Пиносава, 11км јужно од Велике Плане. Површина атара износи 2638ха. Убраја се у стара српска села. По предању постајао је у време косовског боја под именом *Вукошић* а помиње се и као *Стекојевац.* Први писани дикумент о селу датира из 1818. Становништво је српско (сеоска слава је *Св. архангел Гаврило*), досељено из околине Ужица, Куршумлије, Сјенице, Старог Влаха, Тимока и др. Православна црква је подигнута 1875. Струју добија 1957/58, а водом се снабдева из бунара, постоји водоводна мрежа и гасоводна мрежа. Има четворогодишњу ОШ, здравствену и ветеринарску амбуланту, пошту, земљорадничку задругу и др.

Старо Село, мешовито насеље раззбијеног типа, на левој долинској страни Велике Мораве (100м), с обе стране аутопута и железничке пруге Београд-Ниш, 5км јужно од Велике Плане. Површина атара је 3397ха. Обухвата три *краја*. Од средине 18. века носи име *Аџибеговац.* Први пут се појављује у писаном документу 1788. Године 1827. *Аџибеговац* са 236 кућа представља највеће село у Србији. Становништво је српско, досељено са Косова, из околине Алексинца, Драгачева, Колашина и др. Православна црква је подигнута 1885. Струју добија крајем 1950-их, водоснабдевање је индивидуално, делом из јавне водоводне мреже, постоји гасоводна мрежа. Има осморазредну ОШ, здравствену и ветеринарску амбуланту, пошту, земљорадничку задругу и др.

Трновче, сеоско насеље збијеног типа, на левој долинској страни Велике Мораве (91м), 12км северно од Велике Плане. Површина атара износи 1084ха. Куће су груписан дуж сеоских путева. Становништво је српско (сеоска слава је *Рођење Пресвете Богородице*), досељено са Косова, из околине Врања, источне Србије. Струју добија 1957, а водом се снабдева из копаних бунара, постоји гасоводна мрежа. Има четворогодишњу ОШ, здравствену станицу, земљорадничку задругу, пошту и др.

Функционалне одреднице мреже насеља

Групу битних чинилаца мреже насеља општине чине функционалне детерминанте. Као у највећем делу Србије и ту је у периоду интензивне урбанизације дошло до концентрације становништва и функција у општинском центру, под чијим је утицајем касније отпочела функционална трансформација осталих насеља. Наиме, општински центар је полифункционалног карактера са производном, резиденцијалном, административном, управном, културном, образовном, здравственом функцијом, уз изражену функционалну усмереност одређену развијеношћу секундарних делатности. Сеоска насеља су углавном монофункционална. Из анализе функционалне типологије насеља и структуре делатности активног становништва које обавља занимање, запажене су одређене промене.

У готово свим насељима и даље јачају секундарне функције, увећава се удео запослених у секундарним делатностима, а смањује у примарним па чак и терцијарним. Запажена је и блага, још недовољна, диверсификација функција села манифестована смањењем учешћа активног становништва у аграрним делатностима и повећањем броја запослених у секундарним и терцијарним. Тај процес је посебно изражен у насељима ближим општинском центру и у онима која имају добру саобраћајну доступност. Очито је да се сеоска насеља трансформишу – деаграризују под директним утицајем запошљавања њиховог становништва у градовима. Ширење утицаја града и све интензивнија покретљивост становништва утичу на преструктурирање делатности, концентрацију становништва и функција и економску диференцијацију мреже насеља на периурбани и аграрни део**.**

Процес деаграризације и постепене концентрације становништва делимично је имао непланski и стихијски карактер, али ипак је допринео процесу урбанизације и постепеном уклањању функционалне дихотомије град-сеоска насеља. Двострука радна ангажованост утицала је на позитивну социоекономску и социокултурну трансформацију села, а и на интензивирање и специјализацију у пољопривредној производњи. Како се заостајни ефекти деаграризације манифестују старењем пољопривредног становништва и домаћинстава, у циљу даљег подстицања развоја аграра неопходно је задржати тренд раста домаћинстава мешовитог извора прихода. Села имају потенцијал за интезивни развој пољопривреде, са квалитетним производима намењеним тржишту непосредног окружења, али и тржишту Београда, па и иностраном тржишту.

Развој руралног подручја

Рурална подручја на територији општине Велика Плана имала су релативно равномеран и константан развој од почетка XIX века, који се огледао у развоју пољопривреде, уређењу територије атара (просецање канала и изградња насипа), организовању друштвеног живота (формирање школа и подизање цркава), привредном развоју (снажан задружни покрет и појава занатских радњи и радионица), што је било праћено адекватним и сталним популационим растом. Повремене ексцесне ситуације (пре свега ратови и велике природне непогоде – поплаве) нису битније утицале на ток развоја насеља.
Међутим, у последњих пола века сеоска насеља на подручју општине доживела су значајну трансформацију, што се огледа кроз следеће чињенице:

- дошло је до убрзане промене у структури делатности сеоског становништава;
- последица тога је појава миграторних токова – трајне миграције из села у градске средине, као и дневне миграције – становање у селу, а рад или школовање у граду;
- погоршала се старосна структура становништва и дошло је до опадања броја становника чак и у највећим сеоским насељима;
- комунално уређење сеоских насеља није у сразмери пратило комунално уређење града, тек у последњих неколико година дошло је до интезивне изградње комуналне инфраструктуре у селима (гасовод и водовод).

Стратешки приоритети за обнову и ревитализацију села

Концепција развоја сеоских насеља на територији општине Велика Плана полази од начела вишефункционалног – интегралног развоја сеоског подручја. Ова концепција претпоставља успостављање одговарајућег степена координације и комбиновања развоја пољопривреде и других привредних, услужних и посредничких делатности – од малих и средњих индустријских погона, трговине, занатства, сервисних и финансијских услуга, до туризма и домаће радиности – као и активирање и оптимално коришћење производног потенцијала пољопривреде и других привредних и услужних делатности, ради потпунијег запошљавања на селу и делом за амортизовање градске незапослености.

Општи циљеви развоја сеоских насеља на подручју општине Велика Плана састоје се у следећем:

- Стварање друштвено-економских и тржишних услова за убрзани и стабилни економски и социјални развој насеља;
- Заустављање депопулације и погоршања демографске и социјалне структуре становништва сеоских насеља;
- Активирање локалних потенцијала и подизање мотивације становништва да развија и уређује своје насеље као дугорочну перспективу и избор за живот и привређивање;
- Побољшање комуналног и социјалног стандарда и квалитета живљења у сеоским насељима;
- Обезбеђивање економске и социјалне сигурности домаћинстава и
- Очување и унапређивање еколошких, културолошких и других вредности у насељима и њиховим атарима.

На основу напред постављених општих циљева, могу се дефинисати стратешки приоритети за развој сеоских насеља на подручју општине Велика Плана:

- Зауставити опадање и стабилизовати број становника у сеоским насељима, као општи и основни циљ и неоспорни приоритет;
- Створити услове да се смањи исељавање радно активног становништва и женског дела популације;
- Обезбедити услове (организационе, просторне, инфраструктурне) за отварање више мањих производних капацитета – по могућству са ослонцем на сировинску базу непосредне околине (прерада сточарских, ратарских, воћарских и винорадарских производа, као и минералних сировина (шљунка, песка и глине);
- Усмеравати да се достигнути високи стандарди и параметри становања адекватно користе (повећати број стамбених јединица на рачун укупне површине станова);
- Развити комуналну инфраструктуру, и то пре свега водоводну мрежу у свим насељима и канализацију у насељима у долинском делу општине;
- Изградити дистрибутивну мрежу за транспорт природног гаса као економски и еколошки најприхватљивијег енергента, за потребе привреде (пољопривреда и производња) и становања (грејање);
- Осавременити постојеће комуналне објекте (гробља, пијаце) у местима где постоје и формирати нове који ће бити неопходни за квалитетнији живот у насељима (системи за прихват отпадних вода, резервоари, евентуално изворишта);
- Организовати систем за одношење и депоновање или прераду отпада на еколошки прихватљив начин, на општинском или међуопштинском нивоу у који ће бити укључена сва насеља;
- Унапредити комуналну хигијену насеља;
- Дефинисати зоне очуваних природних карактеристика од значаја за свако насеље понаособ (приобаље Велике Мораве, поједини локалитети у брдском делу општине) и
- Формирати препознатљиву физиономију насеља и истаћи шире познате објекте (порта у Лозовику, цркве по насељима и сл.).

Приоритети развоја сеоских насеља на подручју општине Велика Плана ослањају се на чињеницу да су сеоска насеља у долини Велике Мораве – поготово она северно од Велике Плане – део урбане регије у доњем Великом Поморављу, која се формира уз комуникације између Смедерева и Велике Плане. Основне карактеристике ове регије су: за Србију надпросечне густине становања (преко 130 становника по 1 км^2), централни географски и саобраћајни положај у Србији, као и добра саобраћајна повезаност унутар регије.
Уважавајући наведену чињеницу и дефинисане циљеве развоја сеоских насеља на подручју општине Велика Плана, реализација ових приоритета омогућава да сеоска насеља остану са значајним популационим потенцијалом и у наредном периоду. Развијене терцијарне делатности у сеоским насељима, као и развој секундарних делатности на појединим подручјима у близини пруге и Цариградског друма – уз афирмацију и валоризацију природних потенцијала – су основна стратешка опредељења и приоритети сеоских насеља. Планска решења морају се ослањати и на створене градитељске вредности и покушаје да се препозна, дефинише и опште прихвати став становника сваког сеоског насеља о свом селу, а уједно да се уваже физичко-географске и социо-економске разлике између долинских и брдских насеља.
Организација саобраћаја и саобраћајна повезаност унутар општине, као и са непосредним и даљим окружењем, од изузетног је значаја за реализацију стратегије развоја сеоских насеља, јер њихов свеобухватни развој може да се оствари у условима потпуне отворености насеља за све позитивне утицаје из окружења.

2.3. Услужне делатности и јавне службе – просторна дистрибуција

У административном подручју општине Велика Плана просторна дистрибуција јавних служби и делатности је разнолика и зависи од величине насеља и удаљености од општинског центра.

Под јавним објектима и јавним службама подразумева се низ терцијарних делатности од општег значаја у којима се обезбеђује остваривање права, односно задовољење потреба и интереса грађана у областима здравствене и социјалне заштите, образовања, културе, комуналног снабдевања и др. Јавне службе и објекти формирају мрежу која се комбинује са осталим садржајима, чинећи тако специфичне полифункционалне зоне које најчешће препознајемо као центре различитог нивоа и карактера.

Општа је карактеристика да се на територији општине Велика Плана, сразмерно њеној величини и развијености, налазе јавне службе које спадају у домен основних и стандардних садржаја. Највећи обим ових садржаја сконцентрисан је у општинском центру, али се не препознају појединачне изразите целине јавних садржаја, већ су садржаји комбиновани са доминантно стамбеном функцијом, комерцијалним, и осталим садржајима.

Општинска управа и администрација – Насеље Велика Плана је административно-управни центар општине и седиште управне администрације. У смислу веће флексибилности и лакше доступности у сваком сеоском насељу (осим Купусине) постоји одељак општинске управе организован кроз Месне канцеларије (укупно 11). Поред месне канцеларије, у сваком насељу, као вид организовања становништва, постоје Месне заједнице. На подручју општине постоји укупно 16 месних заједница (3 у Великој Плани и 2 у Крњеву). Ако немају посебан објекат, просторије месних канцеларија и месних заједница се најчешће налазе у склопу месног Дома културе, а увек у функционалном центру насеља.

Здравствена заштита – По спецификацији здравствених објеката и пружања услуга, на територији општине постоји један Дом здравља, четири здравствене станице и функционише девет амбуланти (свако насеље сем Купусине има здравствени објекат). Анализирајући податке о броју запослених у области здравства, дошло се до закључка да на 987 становника ради само један лекар, што указује на лоше стање у овој области на територији општине.

Предшколско образовање – На територији општине функционише једна предшколаска установа са седиштем у Великој Плани и јединицама у већини сеоских насеља. У оквиру ове установе постоје 4 самостална објекта и 12 прилагођених простора за ове просторе (углавном при школама и домовима културе). Број запослених у предшколској установи варира између 80 и 90, а прихвата око 780 деце различитог узраста.

Основно образовање – Објекте основног образовања чине потпуне (осморазредне) и непотпуне (четвороразредне) школе. Основно образовање је организовано преко 7 основних школа (три у Великој Плани са 11 објеката са осморазредном наставом и 12 објеката са четвороразредном наставом. Објекти основног образовања равномерно су размештени по територији општине. У основним школама има око 430 запослених са 4285 ученика.

Средње образовање – На подручју општине постоје три средње школе (Гимназија, Техничка школа и Економско-угоститељска школа). У средњим школама има 1400 ученика са 164 запослена. Све средње школе налазе се у Великој Плани, у једном комплексу, у централној градској зони.

Социјална заштита **–** На територији општине постоји Центар за социјални рад, организација Црвеног крста и Центар за породични смештај деце у насељу Милошевац, који представља установу значајног државног ранга. О социјалној заштити води се рачуна преко надлежног органа општинске управе Велика Плана.

Спорт и рекреација – На подручју општине делује преко 40 спортских друштава и клубова. Значајан напредак је остварен у изградњи спортске инфарструктуре изградњом спортске хале и отвореног базена који заокружује потребан (не и довољан) услов за даљи развој спортске културе младих. Изградња мини –пич терена у Великој Плани као и уређених тениских терена у Великој Плани и Великом Орашју повећало је потенцијале за одвијање спортских и рекреативних активности. Стање покривености спортским игралиштима по насељима је задовољавајуће, јер свако насеље поседује игралиште за мале спортове, а као посебне вредности се истичу обележена планинарска стаза на Радовањским брдима (као једна од могућих рекреативно-туристичких зона), и постојање два хиподрома – у Лозовику и Великој Плани – који представљају базу за развој коњичког спорта.

Култура, културне манифестације и информисање – На територији општине Велика Плана из области културе евидентирано је постојање већег броја објеката и институција, којима је теритоија равномерно покривена. У свим насељима постоје објекти Дома културе у којима се одвијају културне активности (библиотеке, КУД-ови и сл.). Посебни објекти библиотеке постоје у Великој Плани и Великом Орашју. У склопу Центра за културу који управља Домом културе у Великој Плани, постоји и објекат Дома омладине у Великој Плани у коме постоји изложбени простор. Функционисање ових система јавног сектора је на одређеном нивоу услуга, а требало би их унапредити и даље развијати у сврху даље културне валоризације и постизања вишег нивоа услуга у култури, тј. културних манифестација – "Масукини позоришни дани" у Великој Плани, МАЕКС – фестивал малих и експерименталних сцена у Старом Селу, "Под липом" - фестивал малих сцена у Великом Орашју, "Покајница" – ликовна колонија у Покајници, „Дани Мије Крњевца“ у Крњеву, а затим и традиционалне манифестације које би плански усмереним акцијама и мерама, могле да прерасту у манифестације ширег регионалног карактера и које би биле одредница Велике Плане и валоризовале се кроз туристичке мотиве на овом подручју – "Вождови дани" – у Великој Плани и Радовању, "Карађорђевим стопама" – пешачење Радовањским брдима, „Брђанска пасуљијада“ у Великој Плани и „Дани гурманлука“ у Великој Плани на приобаљу Велике Мораве.
На подручју општине Велика Плана активни су следећи медији: ТВ „Лаки“, РТВ „Плана“, Радио „Џокер“, радио „Моравац“ (Лозовик), месечник „Моравапрес“, а присутни су и медији са суседних општина.

2.4. Верски објекти

Верска опредељеност становништва општине Велика Плана је хришћанство – православне вероисповести (преко 95 %). На подручју општине налази се 19 храмова Српске православне цркве. Објекти се налазе у свим насељима, осим Купусине, у Великој Плани постоје три објекта, а у Старом Селу, Лозовику, Марковцу, Ракинцу и Крњеву по два објекта. Три објекта су цркве брвнаре, а два су гробне цркве. На подручју општине су и Манастири Српске православне цркве Копорин и Покајница.

Табела бр. 6 Дистрибуција објеката јавног сектора у насељима

Сектор	Насеља												
	ВЕЛИКА ПЛАНА	Велико Орашје	Доња Ливадица	Крњево	Купусина	Лозовик	Марковац	Милошевац	Ново Село	Радовање	Ракинац	Старо Село	Трновче
ЗДРАВСТВО													
Општа болница													
Дом здравља	+												

Амбуланта	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+
Апотека	+	+		+		+	+	+					
СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА													
Центар за бригу о деци без родитељског старања								+					
ШКОЛСТВО													
Висока и виша школа													
Средња школа	+												
Основна школа (8р)	+	+	+	+		+	+	+	+			+	
Подручна школа (4р)	+	+		+	+	+	+	+		+	+	+	+
Вртић	+	+	+	+		+	+	+	+			+	+
ВЕТЕРИНА													
Централна ветерин. станица													
Ветеринарска станица	+												
Ветерин. амбуланта		+		+		+	+	+	+		+	+	
ПИЈАЦЕ													
Зелена пијаца	+	+		+		+	+	+					
Сточна пијаца	+												
Робна пијаца	+					+							
Ауто пијаца													
ПОШТА													
Поштански шалтер	+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	
СПОРТ													
Хиподром	+					+							
Спортска хала	+												
Фудбалско игралиште	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Игралиште за мале спортове	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+
Базен	+												
Тениско игралиште		+											
Обележене планин. стазе										+			
ЗЕЛЕНИЛО													
Јавне зелене површине	+					+							
ЈАВНИ ПРЕВОЗ													
Аутобуска станица	+							+					
Аутобуско стајалиште	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Железн. станица	+	+		+		+	+						
Железн. стајалиште	+							+	+			+	
ВАТРОГАСЦИ													
Ватрогасна станица	+												
ПОЛИЦИЈА													
Полицијска станица	+					+							
ГРОБЉЕ													
Гробље	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Сточно гробље													
ДЕПОНИЈА													
Организована депонија	+												
ОБЈЕКТИ КУЛТУРЕ													
Дом културе	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+
Библиотека	+	+					+	+				+	+
Музеји												+	
ВЕРСКИ ОБЈЕКТИ													
Манастир	+											+	
Православна црква	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+
Православна црква брвнара				+		+					+	+	
Католичка црква													
Адвентистичка црква													

2.5. Културна баштина и историјско наслеђе

Валоризацијом градитељског наслеђа општине Велика Плана утврђени су споменици културе – непокретна културна добра и категорисање. Од тринаест насеља на територији општине Велика Плана, у девет има утврђених споменика културе – фиксних елемената наслеђа. У селима: Трновче, Марковац, Купусина и Доња Ливадица нема непокретности које су утврђене за непокретна културна добра.

Табела бр. 7 Споменици културе од изузетног значаја

Р.бр.	*Назив непокретности*	*Место*	*Врста НКД*
1.	Црква брвнара***"Покајница"***	Старо Село	споменик културе
2.	***"Радовањски луг"*** просторни меморијални природни споменик	Радовање	знаменито место

Табела бр. 8 Споменици културе од великог значаја

Р.бр.	*Назив непокретности*	*Место*	*Врста НКД*
1.	Манастир св.Стефана***"Копорин"***	Велика Плана	споменик културе
2.	Црква брвнара св. Ђорђа	Крњево	споменик културе

Табела бр. 9 Некатегоризовани споменици културе

Р.бр.	*Назив непокретности*	*Место*	*Врста НКД*
1.	Црква брвнара св. Петра и Павла	Лозовик	споменик културе
2.	Црква св. Петра и Павла	Лозовик	споменик културе
3.	Зграда старе кланице	Велика Плана	споменик културе
4.	Зграда у ул.Милоша Великог бр.79	Велика Плана	споменик културе
5.	Црква Рођења пресвете Богородице	Милошевац	споменик културе
6.	Кућа брвнара Драгослава Пашића	Милошевац	споменик културе
7.	Црква св. Вазнесења	Старо село	споменик културе
8.	Црква св. Георгија	Ново село	споменик културе
9.	Црква св. арх.Гаврила	Ракинац	споменик културе
10.	Црква св. Петке	Велико Орашје	споменик културе
11.	Кућа Илије Николића	Велико Орашје	споменик културе

Са становишта заштите културне баштине основни циљеви у оквиру израде Просторног плана су:

- Афирмација градитељског наслеђа као ресурса и стимуланса развоја;
- Дефинисање путева урбане и руралне трансформације простора;
- Очување културне баштине и спречавање њене деградације;
- Обезбеђивање услова за реализацију заштите културне баштине(текуће одржавање, рестаурација, ревитализација, археолошко истраживање...);
- Неоходна сарадња и заједнички рад свих субјеката у изради и остваривању Плана.

У складу са савременом конзерваторском и урбаном политиком, улога историјских споменика у животу општине треба да буде активна, што подразумева активну заштиту, презентацију и коришћење у савременим условима.У урбаном развоју насеља општине сви сегменти наслеђа, као верификоване вредности, треба да буду интегрисани као активни фактори, јер је то једини начин обезбеђења континуитета и идентитета.
Опредељења изражена кроз мере заштите градитељског наслеђа у оквиру дефинисане границе Просторног плана, заснивају се на општој рехабилитацији наслеђа – очувању и афирмисању вредности створених у претходним епохама и њиховом укључивању у савремене токове живота.

2.6. Привредне делатности

1. Индустријски сектор

Општина Велика Плана спада у групу индустријски средње развијених општина, и свој досадашњи развој не дугује једној монофункционалној грани индустрије, већ је изнедрила, ослањајући се на потенцијале општине, предузећа из области прехрамбене, текстилне, металне и

грађевинске делатности индустријског сектора. Просторно су локализована у две индустријске зоне Велике Плане, и у насељима Марковац, Лозовик и Крњево. У области трговинске делатности се нарочито развило приватно предузеће " ДИС" са седиштем у Крњеву, које значајно доприноси даљем развоју целокупне општине (изградња пословног центра у Великој Плани) и региона (пословни центар у Смедереву).

Ратарство и сточарство чине основ развоја прехрамбених грана прерађивачке индустрије и само наслеђе наводи на позиционирање општине Велика Плана као значајног носиоца развоја агроиндустријског сектора.

Просторна дистрибуција индустријских погона позиционирана је у две зоне у Великој Плани (Северна и Јужна индустријска зона). Као посебност мора се нагласити да се погони који су доносили развој и препознатљивост Великој Плани налазе у самом центру града и потпуно су напуштени, не врше производњу и у неодређеним су фазама процеса приватизације. Пожељно је да се ови објекти – а то су пре свега погони **кланице крупне и ситне стоке** (која је некада са значајним капацитетима имала светски реноме) и **живинска кланица** (није активна, а некадашњи максимални капацитет клања је био и 5 мил. бројлера) – потребно задржати као препознатљивост привредног амбијента Велике Плане, али да се саме делатности морају дислоцирати у плански предвиђене зоне.

Млекара "**Плана**" која се налази на периферији града представља значајан елемент индустријског прерадног типа, јер користи сировинску базу из целе општине Велике Плане, па и из Свилајнца и Петровца, а пласманом покрива потребе тржишта Велике Плане, Београда и већих градова Шумадије. Запошљава око 60 радника.

МПТП "**Напредак**"**,** млинско-пекарско предузеће које се бави складиштењем и мељавом житарица, производњом млинских и пекарских производа, трговином прехрамбених производа на велико и мало, са пласманом финалних производа за подручје Велике Плане и околних општина, и упошљава 190 радника.

Фабрика сточне хране – добар пример предузетништва приватног сектора – коју је у процесу приватизације купило предузеће "100%" и убрзало и попунило велике складишне и прерађивачке капацитете (40 000 т), по логици широке сировинске базе и огромне потребе за сточном храном у овом простору и у ширем окружењу. Оваквим примером би и остали угашени капацитети прераде морали да се поведу.

Поред ових већих предузећа у прехрамбеној делатности, основана су и мања, нарочито у Марковцу :

- "Бисер", који се бави производњом рафинираног, хладно цеђеног уља и масти (складишни и откупни капацитети су 500 т сунцокрета, од чега се може произвести 147 000 л уља и 265 т уљане погаче);
- млекара "Марковац" која се бави прерадом млека (капацитета до 5000 л на дан);
- кланица "Балкан" (капацитета до 6 000 грла годишње);
- млекара "Смиг" у Великој Плани, капацитета до 5 000 л на дан;
- „Медино“ погон за стандардизацију и паковање меда и прераду поврћа у Крњеву.

Остале привредне гране

Од осталих привредних грана својим значајем се издвају метална, грађевинска и текстилна индустрија. Значајнији привредни капацитети у овој области на територији општине Велика Плана су:

- *Гоша Монтажа*

Послује у систему Гоша корпорације. Делатност предузећа је монтажа опреме и челичних конструкција и пружање услуга, нарочито у коришћењу механичких дизалица и у области транспорта. Обавља је на целој територији Србије. Запошљава 874 стална и 155 сезонских радника. Стратегијски значај предузећа проистиче не само из броја радника и њихове квалификационе оспособљености, већ и због мале заступљености те врсте послова на нашем тржишту.

- *Ударник комерц*

Обавља грађевинску делатност, производи електроварене арматуре, бетонске монтажне елементе, решеткасту арматуру и др. За обављање грађевинске делатности предузеће поседује комплетну

механизацију коју чине три стациониране бетонаре, три ауто-пумпе за бетон, шест ауто миксера за превоз бетона, две ауто-цистерне за превоз цемента, две ауто-дизалице, два утоваривача за утовар растреситог материјала, шест кипер возила за превоз растреситог материјала и др. Запошљава 110 радника.

- *Прогрес*

Предузеће које се бави производњом опекарских елемената за грађевинарство. Годишњи капацитет је преко 60 000 000 условних јединица поризвода. Основну сировину налази на глиништу на територији општине и високог је квалитета, са могућношћу вишедеценијске експлоатације. Финални производи се пласирају на тржишта Србије, Црне Горе и Републике Српске. Ангажовано је око 150 радника.

У области грађевинарства значајније су још и фирме Рајферт (грађевинска арматура) и Аша Ибелик (бетонске конструкције), а делује још неколико мањих извођачких фирми.

У текстилној индустрији, донедавно препознатљив произвођач (Перкон) из Велике Плане који тренутно није активан а лоциран је у самом центру града, налази се у процесу приватизације и његова даља делатност није перспективна, поготово што се на бази традиције у Великој Плани, развило и неколико мањих самосталних радњи које се баве сличном делатношћу (израдом перјаних јакни, јоргана, јастука, ХТЗ опреме), као што су Bigar-brem, Peraco, Inveer, Kooper и др.

Стратешка опредељења и циљеви привреде Велике Плане

На бази постојећих потенцијала евидентираних на територији општине Велика Плана и стратешких опредељења привреде општине Велике Плане, успостављају се и дефинишу следећи циљеви и политике :

- Базирање привредног развоја на бази потенцијала у оквиру агроиндиустријског сектора;
- Очување и технолошко унапређење развоја сектора прехрамбене делатности а нарочито у производњи млека и млечних производа;
- Локације Кланице за крупну и ситну стоку, Живинарске кланице и предузећа "Перкон" које се налазе у центру града, користити за изградњу пословних и евентуално стамбених објеката примерених градском окружењу, а те делатности (посебно Кланице) изместити и организовати у будућим радним зонама општине (Северна и Јужна радна зона у Великој Плани, Радне зоне у Лозовику, Крњеву и Марковцу);
- Формирање радних зона и Индустријског парка;
- Стварање услова за развој малих и средњих предузећа у планираним индустријским зонама, кроз организовану понуду локације.

2. Пољопривреда

Рационално управљање земљиштем отежавају бројни чиниоци. То су наслеђени проблеми уситњености приватног земљишта, стални губитак пољопривредног земљишта због урбанизације, недефинисано управљање државним земљиштем, знатни удео необрађеног и запуштеног земљишта. Донедавно државна, а сада предузећа у трансформацији или приватизацији, углавном обрађују врло мале површине у односу на оне које су обрађивали до 1990. године. Највећи број тих предузећа, односно задруга, је у стечају и пред ликвидацијом. У општини не постоји поуздана евиденција о државном пољопривредном земљишту, облицима коришћења и располагања (подаци о површини, прегледне и остале карте). Евидентна је неусклађеност јавних евиденција о непокретној имовини и фактичког стања, те је потребно у тој области развијати ажурну базу података.

Пољопривредне задруге које делују у на простору општине Велика Плана су у финансијским потешкоћама, а по карактеру делатности и начину пословања – ближе трговинској делатности него савременим задругама западноевропског типа. У посебно тешком положају су породична газдинства која су мала, неорганизована и неспремна да одговоре захтевима тржишта.

Индикативно је да постојећа структура пољопривредне производње и коришћење расположивих ресурса још увек нису прилагођени великој компаративној предности – близини највећег потрошачког средишта – граду Београду. Техничко-технолошки ниво производње и остварени производни резултати још увек су исподпросечни у односу на могућности. Према неким истраживањима земљиште на простору општине Велика Плана угрожено је пољопривредном производњом, пре свега због неконтролисане и неадекватне употребе минералних ђубрива и заштите биља.
Институције и услужне службе за пољопривреду још увек су на незадовољавајућем техничком, стручном и организацијском нивоу. Прогнозно-извештајна служба из подручја заштите од биљних болести и штеточина још није адекватно организована. Пољопривредно-саветодавна служба још није савремено успостављена и стручно попуњена за потребе општине. Како пољопривреда, посебно интензивна, захтева употребу хемијских средстава у заштити биља и плодова, посебно треба водити рачуна о проблему "сеоских депонија" где би се овај токсични отпад одлагао и евентуално уништавао.
До сада ништа значајније у општини није учињено на организовању и подстицању еколошке производње, иако општина има реалне могућности. У делатности агротуризма руралних домаћинстава нема значајнијих помака, а управо ту су велике могућности и очекивања допунског дохотка за породична пољопривредна газдинства.

Стратешка опредељења и циљеви пољопривреде Велике Плане

Основни стратешки циљ развоја пољопривреде је стварање услова за прилагођавање општинске пољопривреде и пољоривредних произвођача условима будућег чланства у Европској унији. Основни правци будућег усмеравања ове области, могу се препознати кроз повећање производње и квалитета и кроз снижавање трошкова производње, уз тежњу неугрожавања, заштите животне средине и руралног система. У остваривању оваквих циљева треба настојати на укрупњавању поседа пољопривредног домаћинства, на његовом повезивању у прихватљиве облике задруга, повећању нивоа образованости и стручности водитеља газдинстава, доступности свих служби за помоћ пољопривредницима на стварању препознатљивих локалних производа и њиховом органозованом наступу и промоцији на другим тржиштима.
Као препознатљив облик, који није довољно избрендиран од стране Велике Плане, је мали Подрум "Радовановић", као пример успешног предузетничког пројекта са производњом високо квалитетног и капацитетно лимитираног вина, а на бази сировинског потенцијала овог подручја. Овакав пример би могао да се следи у пројекту производње шљивовице "Јеврејке", чија је производња знатно запостављена, а која може бити препознатљив бренд овог простора.
Брендирање, тј. стварање прецизног, препознатљивог и јасног пољопривредног производа Велике Плане, је пројекат око кога се морају окупити сви потенцијали и кадрови општине, како би се овај део привреде још успешније реализовао.
Користећи општинске компаративне предности у појединим производњама, могуће је развијати следеће производе у сврху стварања тржишно високо вредних производа:

- Грожђе и вино (по појединим микрореонима – Крњево, нпр.)
- Воће (шљива, крушка, трешња)
- Млечни производи (млеко и моравски сир)
- Производња здраве хране
- Агротуризам (Радовање, Ракинац, приобаље Велике Мораве)
- Производња говеђег, свињског и живинског меса
- Маркетинг лаке препознатљивости општинског производа

3. Туристичка делатност

Захваљујући бројним позитивним развојним трендовима туристичка делатност се сврстала међу најдинамичније и најпропулзивније привредне гране, са вишеструким ефектима који туризму дају покретачку функцију у широком спектру делатности.

Имајући у виду изражене економске и друге функције туризма, као и различите и високовредне потенцијале, Просторним планом Републике Србије и његовом развојном политиком дата је могућност и одговарајући значај развоју ове делатности и у општини Велика Плана. Поред тога, Стратегијом развоја туризма у Србији утврђен је селективни приступ.
Укупни туристички ресурси општине су за сада недовољно искоришћени, а изграђени угоститељско-туристички капацитети су често неодговарајући и углавном сведени на једнострану понуду. Туристички ресурси руралног простора, везано за развој еко-сеоског и транзитног туризма, за сада нису активирани.

Могућности валоризације туристичких потенцијала

Природне вредности – заштићена природна добра: Радовањски луг, Храст Лужњак на Копоринском путу, Радојковића храст (лужњак) у атару села Доња Ливадица и група од 12 стабала (Храст Лужњак) у порти Цркве у селу Лозовик, представљају мање енклаве са природним и историјским вредностима, за које се може рећи да нису довољно афирмисане нити третиране на одговарајући начин.

Културна баштина општине није са довољно пажње валоризована и активно укључена у токове просторне интеграције у појасу Подунавља, али и као европске теме од прворазредног значаја. Посебан проблем представља одговарајуће програмирање и ревитализација културно-историјских споменика, знаменитости, обележја и локалитета – односно културно-историјског наслеђа – и то интегрално са створеним вредностима у новијој историји града, који свакако омогућава развој различитих типова туризма.
У општини Велика Плана, од значајних туристичких места са културно-историјским значењем, издвајају се посебно: *Црква Светог великомученика Георгија у Крњеву* из XVIII века*; Црква Светих апостола Петра и Павла* – близу центра насеља Лозовик*; Црква Светог Николе и Манастир Покајница* – најпознатија међу црквама брвнарама, саграђена 1818. године*; Манастир Копорин* – задужбина деспота Стефана Високог Лазаревића, започета пре Ангорске битке 1402. године*; Карађорђев гроб* - испред порте цркве *Захвалница*.

Коридор X - Аутопут Е-75 - Како је туризам перспективна развојна шанса комплементарна са осталим привредним гранама, неопходно је истаћи овај важан међународни транзитни правац као компоненту развоја – пре свега транзитног туризма.
Овај специфичан облик туризма захтева и специјалну понуду – мотеле, сервисе, угоститељске објекте, инфо-пунктове, итд. Уз контролисано коришћење простора дозвољен је развој постојећих и нових активности које нису у колизији са функционалним и техничким карактеристикама овог инфраструктурног система. Понуду – уз поштовање функционалних и пратећих садржаја аутопута – треба осмислити комплементарно са временом и фреквенцијом саобраћаја. Услови за то на територији општине постоје, али је неопходан знатно виши ниво и квалитет услуга од постојећих. Овај облик туризма – нарочито у интеграцији са природним вредностима и културним наслеђем општине – могао би да буде једна од водећих активности у општини и носилац укупног развоја.
Укупна туристичка супраструктура у општини је са општом оценом непотпуна и незадовољавајућа у смислу капацитета, стандарда, опремљености и садржаја. На подручју општине издвајају се хотел "Плана", мотели "Лозовичка чесма", "Крњево", "Велика Плана" и "Стари храст", етно село "Моравски конаци" и више угоститељских објеката.

Просечан број ноћења туриста на територији општине је знатно нижи од просека оствареног на нивоу Републике, али са уравнотеженим бројем ноћења домаћих и страних туриста, што је узроковано интензивним транзитним туризмом (Аутопут Е-75). Ипак, тренутно стање овог облика туризма је релативно незадовољавајуће, обзиром да **аутопутски коридор** није довољно опремљен и обележен како би привукао пажњу туриста на специфичне туристичке вредности и потенцијале и како би поједини локалитети и простори добили значај туристичких дестинација за велики број транзитних туриста.

Стратешки приоритети и циљеви у области туризма

Формирање свести и уверења да је туристичка делатност, са потенцијалима које простор општине Велика Плана има, темељна развојна дисциплина општине, представља основни стратешки задатак свих чинилаца и субјеката њеног развоја. Туристичка делатност на овом простору мора бити синтезни, сводни елемент повезивања свих секторских потенцијала (агросектора, природних вредности, културних репера, саобраћајне доступности,...), која ће на организован начин понудити кроз реконструисане смештајне капацитете, традиционалну гостољубивост и питомост шумадијског крајолика, и показати и доказати да је Велика Плана будућа дестинација различитих видова туризма – конгресног, културног, транзитног, агротуризма, и осталих видова туризма. Да би се све то остварило потребно је:

- Убрзати и поспешити процес власничке трансформације предузећа и њихово тржишно преструктуирање;
- Утврдити стимулативну пореску политику која је у надлежности локалне управе;
- Створити могућност за кредитирање туристичке привреде;
- Ефикаснијим деловањем инспекцијских и других органа елиминисати нелегалне облике пословања у овој области;
- Провести категоризацију угоститељско-туристичких објеката по стандардима Европске уније;
- Буџетом обезбедити више средстава за туристичку пртопаганду у земљи и иностранству;
- Вршити сталну едукацију кадрова у области туризма.

2.7. Саобраћајни системи

По питању развоја саобраћаја општина Велика Плана поседује бројне повољне услове. На територији општине укрштају се саобраћајни интереси од значаја за Србију, Подунавски, Браничевски и Шумадијски округ и саму општину. Најважнија компонента је постојање европског саобраћајног копненог коридора X са аутопутем Е-75. Та чињеница даје посебан квалитет и пружа развојну шансу овом подручју.
Саобраћајни значај републичких вредности – поред ових европских – дају и остале путне магистралне везе, посебно државни пут 2. реда бр. 150 који повезује западни и источни део државе, те железничка пруга Београд – Ниш магистралног значаја, са важним чвориштима у Великој Плани и Марковцу.
Ове сабраћајне карактеристике омогућавају да повољан развој, поред града Велика Плана, имају и остала насеља на подручју општине.

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА САОБРАЋАЈА МОРА ДА ПОТЕНЦИРА ЗНАЧАЈНЕ ПОЗИЦИОНЕ ПОТЕНЦИЈАЛЕ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

Све ово намеће закључак да је геостратешки саобраћајни положај општине Велика Плана изузетно повољан. Можемо констатовати да се територија општине Велика Плана физички налази у средишњем делу Србије, а да је захваљујући постојању саобраћајница важно саобраћајно регионално чвориште на које се ослањају суседна подручја на истоку и западу.
И поред свих тих набројаних вредности и предности, у досадашњем развоју саобраћајне инфраструктуре било је недостатака, а највише спорости у реализацији појединих система.
Основни развојни проблеми су:

- Незавршен правац државног пута 2. реда бр. 150 код Марковца;
- Нејасна концепција развоја железничке мреже, поготово у зони насеља Велика Плана;
- Спора реализација петље на ауто путу за потребе северног дела општине,
- Лош квалитет државних путева II реда од Велике Плане према Смедеревској Паланци и Смедереву, који уједно имају и функцију општинских путева, јер су једине путне везе међу појединим насељима на подручју општине, а често у насељима представљају и део уличне мреже;

- Споро решавање градске саобраћајне концепције;
- Отежано повезивање насеља брдског и моравског дела општине које раздвајају коридори аутопута и железничке пруге.

На основу Просторног плана Републике Србије и саобраћајних планова Европе, великоплањанска општина и град остаће и даље неизбежан пут од Западне и Средње Европе ка Блиском Истоку и Грчкој – било да је то железницом или аутопутем. Будућа неизбежна инфраструктурна изградња у Србији мора разрешити и саобраћајне проблеме Велике Плане и учинити је важном за регионални развој. Посебна улагања очекују се у железничку пругу и чвориште Велика Плана, модернизацију и опремање пратећим садржајима аутопута, изградњу петље у Лозовику, реконструкцију и модернизацију државних путева II реда.

На локалном нивоу од инвестиционих приоритета треба издвојити: улагања у саобраћајну мрежу града са приоритетом у аутобуску и железничку станицу, у главне градске саобраћајнице, у стационарни саобраћај (решавање паркирања), у јавни градски превоз, као и у општинске путеве – посебно у њихову модернизацију и др.

Остали видови саобраћаја на територији општине

Речни саобраћај – На Великој Морави нема техничких услова и интересовања за организовање путничког или теретног саобраћаја. Потребе за речним саобраћајем реализоваће се преко луке у Смедереву.

Ваздушни саобраћај – На подручју општине Велика Плана не постоје објекти ваздушног саобраћаја. И у наредном периоду потребе за путничким ваздушним саобраћајем реализоваће се преко аеродрома у Београду и Нишу, а за потребе привредних летова са спортских аеродрома у Смедереву или Смедеревској Паланци.

1. Друмски саобраћај

Друмски саобраћај на подручју општине Велика Плана ослања се на разгранату мрежу путева различитих категорија. Њу чине државни пут IA реда (коридор X са аутопутем Београд – Ниш), затим државни путеви II реда (Смедеревска Паланка – Велика Плана – Жабари, Смедерево – Велика Плана – Марковац, Рача – Марковац – Свилајнац), те разграната мрежа општинских путева. Државни путеви I реда на територији општине заузимају површину од 175 ха, државни путеви II реда од 113 ха, а општински путеви се простиру на 468 ха. Општина Велика Плана има најгушћу мрежу општинских путева у округу – укупне дужине 553 км, или 160 км/100 км^2.

Сви државни путеви су са савременим коловозом, као и већина општинских путева, али стање коловоза државних путева II реда на територији општине није задовољавајуће и представља ограничење за нормално одвијање саобраћаја.

За одвијање саобраћаја на државним путавима II реда постоје мостови на Великој Морави код Велике Плане (друмски) и Марковца (друмско-железнички), на Јасеници код Великог Орашја и испред Смедеревске Паланке и на Рачи код Марковца. У задовољавајућем стању је једино мост на Великој Морави код Велике Плане, док остале мостове треба темељно реконструисати и прилагодити захтевима савременог саобраћаја (поготово оне на Јасеници). Просторним планом Републике Србије планира се делимично измештање трасе државног пута II реда бр. 150, са изградњом новог моста на Великој Морави.

Одвијање саобраћаја општинским путевима је отежано на деоницама које пролазе кроз насеља и где често имају функцију главне насељске улице.

За повезивање општине Велика Плана са општинама на десној обали Велике Мораве потребно је планирати бар још један друмски мост преко Велике Мораве у зони Лозовик - Александровац.

Одвијање јавног локалног друмског саобраћаја врши се аутобусима, државним и општинским путевима чиме су повезана сва насеља на подручју општине. На подручју општине постоје две аутобуске станице (у Великој Плани са 5 и у Милошевцу са 4 перона), као и низ аутобуских стајалишта у свим насељима. Аутобуска станица у Великој Плани – својим микроположајем и малим капацитетом – представља отежавајућу околност за одвијање јавног друмског саобраћаја. У граду Велика Плана не исказује се посебна потреба за организовањем јавног градског превоза, јер ту функцију преузимају линије за околна насеља са већим бројем стајалишта унутар града.

2. Железнички саобраћај

Велика Плана има дугу железничку традицију и представља прво железничко чвориште у Србији (1886. године пуштена је у јавни саобраћај пруга Велика Плана – Смедерево). Може се рећи да је железница за Велику Плану, а и за цело подручје општине, била основни импулс за убрзанији привредни развој. Због транспортних капацитета железнице и већ наглашеног повољног географског положаја у Великој Плани се подижу први индустријски капацитети (прерада меса), што је иницирало и бржи развој пољопривреде у околини.
Општином се пружају три пружна правца:

- Београд – Младеновац – Велика Плана – Ниш;
- Београд – Мала Крсна – Велика Плана – Ниш;
- Марковац – Ресавица.

Железничка чворишта су у Великој Плани и Марковцу, а железничка пруга се пружа кроз атаре 8 од 13 насеља у општини, тако да је железница већ дуже од једног века незаобилазни део свакодневице овог краја. На подручју општине Велика Плана има 6 железничких станица (Лозовик, Крњево, Велико Орашје, Мала Плана, Велика Плана и Марковац) и 3 железничка стајалишта (Милошевац, Старо Село и Ново Село), што представља 2,6 железничких станица на 100 км², док та вредност за Републику износи 0,8. У Републици густина мреже железничких пруга достиже око 4,3 км/100 км^2, док тај индикатор за општину Велика Плана износи 12,2.
Развојна шанса општине Велика Плана у железничком саобраћају, је најављена модернизација железничког саобраћаја у Републици.
Основни развојни правци у железничком саобраћају су:

- Реконструкција и технолошка модернизација чворишта Велика Плана;
- Изградња другог колосека пруге од Велике Плане према Малој Крсни и Младеновцу;
- Функционална трансформација железничког саобраћаја у граду Велика Плана и евентуална изградња путничког стајалишта у центру града;
- Организација квалитетног локалног путничког саобраћаја, нарочито у правцу према Марковцу и Смедереву.

3. Ограничења и потенцијали развоја саобраћаја

Несумњива је изузетна саобраћајна повољност и позиционираност општине Велика Плана на коридорима и правцима развоја државног значаја и ту позицију даље треба унапређивати. Чињеница да аутопут кроз територију општине Велика Плана, са две постојеће – код Велике Плане и Марковца и трећом планираном петљом код Лозовика, представља фактички градску магистралу, наводи на потребу утврђивања прецизне планске одреднице у односу града и општине према овом коридору. Будућим политикама развоја општине треба унапређивати и штитити прописани регулациони елементи коридора аутопута, како би се негативни ефекти са аутопута (загађење, бука, безбедност) према околном простору и градском окружењу минимизирали, и у повратном смеру, да се утицаји из окружења негативно не одражавају на основну саобраћајницу државног значаја. Коридор аутопута, уједно представља значајан потенцијал за привредни и свеобухватни развој општине.

Густа и равномерно распоређена мрежа, углавном асфалтираних, општинских путева представља значајан услов за безбедно и брзо кретање простором општине.

Железничка чворишта у Великој Плани и Марковцу представљају станице са развојним могућностима и за потребе привреде и за путнички саобраћај.

Основна ограничења односе се на недовршене пројекте и неконтролисану градњу дуж саобраћајница, а саобраћајну одрживост насеља Велика Плана умањује нерешено питање транзитног теретног саобраћаја кроз град, железничка пруга која пресеца градско ткиво, неадекватна аутобуска станица (недовољна величина), недовољан број паркинг места, недостатак

пешачких и бициклистичких стаза и запуштен стандард уличних профила посебно у рубним стамбеним зонама.
Активности које треба решавати у Великој Плани и на подручју општине су:

- Развијање јавног и смањење индивидуалног саобраћаја;
- Рехабилитација и реконструкција свих општинских путева на територији општине Велика Плана;
- Реконструкција свих државних путева 2. реда на подручју општине;
- Успостављање јасног коридора заштите аутопута;
- Усклађивање номенклатуре саобраћајница у складу са Законом о јавном саобраћају;
- Јачање саобраћајне везе северног дела општине са насељима на десној страни Велике Мораве;
- Заштита потребног коридора за двоколосечну железничку пругу.

2.8. Инфраструктурни системи

Третман инфраструктуре на подручју општине Велика Плана проистиче из досадашњег управљања простором и усмеравања развоја који подразумева неопходан и рационалан развој техничке инфраструктуре: водоводних, канализационих, гасоводних, електро и тт мрежа и објеката. Нерационално је просторно развлачење и функционално предимензионисање инфраструктурне мреже и објеката. Инфраструктура треба да се развија само за постојеће и планиране кориснике и активности, на просторно дефинисаним локацијама/зонама, рационално и приступачно за све кориснике на територији општине.

Ова поставка подразумева да сва насеља у општини Велика Плана треба да имају минимум инфраструктурне опремљености, и да су ти технички системи делови већих и сложенијих система који се развијају и експлоатишу по јасно дефинисаним правилима. Ширење и развијање инфраструктуре фокусирати на просторе који могу дати највише директних и индиректних економских, еколошких и социјалних ефеката.

1. Хидротехничка инфраструктура

Подручје општине Велика Плана хидрографски је орјентисано на слив реке Велике Мораве (левообално приобаље) са доњим токовима и ушћима притока Јасенице и Раче.

Укупна дужина обале Велике Мораве износи на територији општине око 38 km (лева обала) и око 8 km (десна обала). Неколико насеља је лоцирано у алувијалној равни Велике Мораве, а овде се налазе и значајне пољопривредне површине. Ниво подземних вода је директно зависан од водотока и количине воде у реци.

По својим физичко-хемијским карактеристикама вод Велике Мораве сврставају се у IIа категорију водотока, у које спадају воде погодне за купање, рекреацију, спортове на води, за гајење мање племенитих риба, односно воде које се, уз нормалне методе обраде (коагулација, филтрација и дезинфекција), могу употребљавати за снабдевање насеља водом за пиће.

Аспекти коришћења су пре свега експлоатација грађевинског материјала, а затим водоснабдевање, наводњавање, наутика, рибарство.

Слив Велике Мораве на овом подручју највише је угрожен индивидуалним реципијентима отпадних вода. Само насеље Велика Плана има систем за организовано прихватање отпадних вода које се пре упуштања у реку пречишћавају у градском систему за пречишћавање отпадних вода. Из погона за производњу алкохолних пића у Крњеву отпадне воде се одводе посебним канализационим водом одводе у Велику Мораву, без посебног третмана.

Водопривредна инфраструктура приобаља Велике Мораве обухвата систем насипа и канала. Заштитни насипи постоје дуж читавог тока Велике Мораве и токова Јасенице и Раче. Каналска мрежа је изведена је у долини Јасенице и има превасходну функцију пријема високих вода из Велике Мораве.

2. Електроенергетски преносни инфраструктурни систем

Општина Велика Плана снабдева се електричном енергијом преко далековода 110 KW из ТС 110/35 KW Смедеревска Паланка преко ТС 110/35 KW Велика Плана, затим преко три далековода напона 35 KW. Електрична енергија из ових далековода долази у ТС 35/10 KW (четири у Великој Плани, по једна у Крњеву, Лозовику, Жабарима и Новом Селу), одакле се далеководима 10/0,4 KW транспортује у ТС 10/0,4 KW размештене на целој територији општине и у дистрибутивну мрежу.

3. Гасоводни инфраструктурни систем

Снабдевање општине Велика Плана природним гасом врши се преко магисталног гасовода МГ 08 Београд – Параћин на који су прикључене главне мерно регулационе станице ГМРС „Велика Плана“ капацитета 11000 m^3/h и ГМРС „Марковац“ капацитета 10000 m^3/h и преко разводног гасовода РГ 08-01 Велико Орашје – Радинац на који је прикључена ГМРС „Милошевац“ капацитета 5000 m^3/h.

Гасоводну мрежу на подручју општине чине магистрални гасовод МГ 08, разводни гасовод РГ 08-01 Велико Орашје – Радинац и разводни гасовод РГ 08-08 Марковац – Свилајнац, притиска до 50 bara, мерно регулационе станице 12/4 bara и дистрибутивна гасоводна мрежа у насељима Велика Плана, Велико Орашје, Марковац, Ново Село, Ракинац, Радовање, Старо Село, Доња Ливадица, Лозовик и Милошевац. У осталим насељима у току је изградња дистрибутивне гасоводне мреже.

4. Телекомуникациони инфраструктурни систем

Фиксна телефонија. Телекомуникациони систем општине Велика Плана функционише у јединственој мрежи националног оператера Телеком Србија а.д. Чворна аутоматска телефонска централа повезана је преко крајњих аутоматских централа са свим насељима у општини. Оптичким каблом мрежа и објекти фиксне телефоније повезани су са Главном аутоматском централом Смедерево која покрива подручја Смедерева, Смедеревске Паланке и Велике Плане и чини мрежну групу у ситему телекомуникација Србије. Капацитети фиксне телефоније задовољавају потребе, с обзиром на постојање алтернативе (мобилна телефонија).

Један од најзначајнијих магистралних праваца оптичких каблова на подручју Републике Србије је правац Београд – Ниш који се пружа у коридору аутопута. Увођење оптичких каблова, реконструкцијом постојећих кабловских подручја и приступних мрежа, применом нових и јефтинијих дигиталних технологија, обезбеђује се развој телекомуникационих капацитета транзитног међународног и терминалног домаћег саобраћаја и развој широкопојасне дигиталне мреже интегрисаних телекомуникационих услуга.

Мобилна телефонија. Покривеност територије општине мрежама мобилне телефоније је на задовољавајућем нивоу. Највећа је покривеност и заступљеност националног оператера Телеком Србија а.д. али и страних приватних компанија и оператера – Telenor group и VIP mobile, тако да је потребно планирати и омогућити интезивнији развој овог система, како би се обезбедили већи капацитети, бољи квалитет услуга и услова за кориснике (покривеност појединих удолина у југозападном делу општине – Радовањски луг пре свега).

КДС. У већем делу насеља Велика Плана постоји кабловски дистрибутивни ТВ систем за пренос и дистрибуцију РА и ТВ сигмала, положен подземно. КДС је полаган средином деведесетих година

без најновијих савремених технолошких решења. У том смислу је потребно овај систем и даље развијати и унапређивати како у повећању капацитета и квалитета, тако и у увођењу нових услуга (двосмерни сервиси, интернет конекције).

5. Систем водоснабдевања

Важећим просторним планом, општина Велика Плана се определила за развој водоводне општинске и насељске дистрибутивне мреже у свим насељима. У том циљу покренут је читав низ радњи на припреми техничке документације, а у току је извођење радова у свим насељима. Општински систем за водоснабдевање чине изворишта, магистрални водови, постројење за припрему питке воде и дистрибутивна мрежа по насељима.

Изворишта. На подручју општине активна су три изворишта:

- изворište „Трновче“ у Трновчу, као део регионалног система водоснабдевања општине Велика Плана и Смедеревске Паланке, са цевоводом од тог изворишта до Смедеревске Паланке и Велике Плане. Истражени капацитет изворишта је 250 l/sec, а тренутно је у експлоатацији 12 бунара са укупном експлоатацијом од око 110 l/sec (за потребе општине Велика Плана повлачи се око 45 l/sec, а остало је за потребе Смедеревске Паланке);
- изворište „Ливаде“ у Великој Плани, формирано је као део система за водоснабдевање насеља Велика Плана, повезивањем са изворištем „Трновче“ постало је део општинског система за водоснабдевање. Капацитет изворишта је око 120 l/sec, а у експлоатацији је око 100 l/sec преко 10 рени бунара;
- изворište „Грозничава вода“ у Баничини (општина Смедеревска Паланка) капацитета до 3 l/sec експлоатише се за потребе насеља Радовање и Купусина.

Магистрални водови. Територијом општине пружају се два магистарлна вода, од изворишта „Трновче“ према Великом Орашју где се рачва у два крака, један према Смедеревској Палнци и Великој Плани. Профил цевовода је Ø 600(700) mm. Цевовод од изворишта до Смедеревске Палнке је од металних цеви, а од рачвања у Великом Орашју до Велике Плане од ПВЦ цеви. Од Велике Плане пружа се цевовод Ø 300 mm до Марковца, за потребе водоснабдевања насеља у јужном делу општине.

Постројење за припрему питке воде. Налази се у Великој Плани, при изворишту „Ливаде“ и капацитета је 40 l/sec, што омогућава питку воду за дистрибутивну мрежу.

Дистрибутивна мрежа. Дистрибутивна водоводна мрежа постоји у насељима Велика Плана, Радовање, Велико ОрашјеДоња Ливадица, Ракинац и Марковац и у функцији је, а у насељима Лозовик, Милошевац, Крњево, Трновче, Старо Село и Ново Село изградња дистрибутивне мреже је у различитим фазама. Дистрибутивна мрежа у Великој Плани организована је преко три висинске зоне са три резервоара, а дистрибутивна мрежа у Радовању је организована са једним резервоаром. Дистрибутивна мрежа у осталим насељима је део општинске дистрибутивне мреже, са мрежом резервоара и потисних станица.

6. Систем каналисања отпадних вода

Каналисање отпадних фекалних, атмосферских и индустријских вода је решено једино у градском центру, и то не у потпуности. Остала насеља на подручју општине Велика Плана немају изграђен систем каналисања и уопште третман одвођења отпадних вода, већ је то решено изградњом индивидуалних септичких јама које се периодично празне, а отпадне воде се упуштају у најближи водоток или депресију, без икаквог пречишћавања.

Евакуација фекалних отпадних вода и њихово каналисање организовано је њиховим упуштањем у реципијент – реку Велику Мораву – са претходним третманом отпадних вода у постројењу за

пречишћавање, које се налази у северној индустријској зони града. Овај систем функционише само за подручје насеља Велика Плана.

У насељу Крњево постоји канализациона мрежа и вод који одводи отпадне воде из производних погона на Савановцу (подрум и млин) према реципијенту (старача Велике Мораве) у Трновчу. На овај вод прикључен је део стамбених објеката који му непосредно гравитирају у Крњеву и Трновчу.

У насељу Велика Плана постоји и атмосферска канализација као независтан систем који се пружа главним улицама и атмосферске воде одводи према ободним каналима на северу и истоку града.

7. Комунални системи и површине

Депоновање комуналног и осталог отпада

Предузеће PWW из Ниша врши услуге изношења и депоновања смећа. Опслужује око 20 000 корисника (град Велика Плана и центри већих насеља) са тенденцијом проширивања обухвата услуга на целокупно становништво општине, у складу са Одлуком о поверавању послова. Учесталост опслуживања је од свакодневног до двонедељног, зависно од потреба. На основу регистрованог коришћења специјалних возила за превоз разног смећа у претходним годинама (рачунато редовно и ванредно изношење) годишње се покупи, изнесе и депонује некласификованог отпада око 20 000 м^3. Добијена количина није коначна, због нерешеног питања дивљих депонија које се налазе на прилазним правцима граду и дивљих депонија које се налазе по ободима урбане средине града.

Депоновање смећа се врши на депонији у Јагодини. Досадашња, санитарно и локацијски незадовољавајућа и непрописно регулисана депонији у Великој Плани, у приобаљу Велике Мораве је у процесу рекултивације. Посебан проблем представља неконтролисано депоновање разног смећа, познатог или непознатог порекла, а посебно различитих физичко-хемијских карактеристика.

У општини Велика Плана постоји неколико регистрованих привремених депонија, којима управљају МЗ и више неконтролисаних депонија на подручју целе општине. Ниједна депонија не испуњава критеријуме за одређивање локације и уређење депонија отпадних материјала. Као и град, и сеоска насеља немају уређене депоније за одлагање комуналног отпада, отпадног материјала, и опасног отпада. Отпад се одлаже на импровизованим депонијама поред пута, попуњавају се најближе депресије око насеља, или се једноставно неконтролисано баца.

Општина Велика Плана се у стратешком смислу - у односу на решавање проблема депоновања комуналног отпада, опредељује ка коришћењу депоније регионалног карактера у некој од од суседних или територијално блиских општина, у складу са економским интересом. Нацртом регионалног просторног плана депоновање отпада са ове територије планирано је на депонији у Смедереву.

Гробља

Сва насеља на територији општине имају своја, мање или више организована, гробља. Поједина сеоска насеља (Лозовик, Крњево) имају гробља на више локација. Само насеље Велика Плана има гробља на три локације, али је и поред тога исказана потреба и у припреми је активирање новог гробља на новој локацији. У неким насељима (Милошевац, Марковац, Старо Село, Велико Орашје) потребно је проширивање гробља или опредељивање нових локација.

Одржавање и управљање највећег градског гробља поверено је јавном комуналном предузећу, а осталим гробљима на територији општине управљају месне заједнице, што је довело до различитог нивоа опреме и одржавања гробаља по насељима.

Мања гробља поред споменика културе (код цркви брвнара Покајнице, у Крњеву и у Лозовику) треба конзервирати, пошто постоје алтернативе.

Пијаце

Уређена зелена пијаца постоји само у Великој Плани и њоме управља ЈКП "Милош Митровић". У насељима Лозовик, Милошевац, Крњево, Велико Орашје и Марковац постоје пијаце недељног карактера на наменским просторима којима управљају МЗ. Пијаце по сеоским насељима треба опремити, јер због мањег учешћа пољопривредног становништва у тим насељима имају тенденцију да постану пијаце дневног карактера. И поред појаве великих маркета, због велике градске површине, јавља се интерс формирања још једне или двеградске пијаце – правци према југу и западу.
С обзиром на потребе и потенцијално велику понуду, али и саобраћајну повољност и доступност, препорука Плана је и организовање веле-маркета сајамског карактера у близини аутопута.

Специфичност овог краја је и сточна пијаца у Великој Плани за коју постоје пројекти које треба реализовати и формирати је у изложбени продајни простор који је добро позициониран у односу на аутопут.
Кванташку пијацу је могуће лоцирати у Јужној индустријској зони у Великој Плани, на путу према Лапову.

8. Остале комуналне делатности

На територији општине Велика Плана не постоји организовано и санитарно прихватљиво решење за покопавање угинулих животиња и кућних љубимаца, као и животињских остатака. Овај велики хигијенски и потенцијално здравствени проблем је један од приопритета за решавање у наредном планском периоду.

У циљу решавања проблема са псима луталицама, у првој фази се планира изградња прихватилишта за псе у оквиру комплекса комуналне површине надлежног предузећа у области комуналне хигијене (у делу северне радне зоне у Великој Плани), које перспективно треба да буде решавано као азил, са свим потребним садржајима, и уређено према прописима и садржајима за ову врсту објеката.

3. ЕЛЕМЕНТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

3.1. Животна средина

У претходном периоду нису вршена систематска мерења и контрола стања основних параметара којима би се исказало стање животне средине, већ само повремена мерења на појединачним локацијама, обично при производним погонима у процесу накнадне израде стратешке процене утицаја објекта на животну средину. Како не постоји база података о стању животне средине, процена постојећег стања основних елемената животне средине извршена је на основу доступних информација, Стратешке процене утицаја на животну средину урађене за потребе израде важећег ППО Велика Плана, увида у ситуацију на терену и идентификацијом извора загађења од стране постојећих објеката и постројења – на територији општине и у непосредном окружењу.

Ваздух

Као најбитнији извори аерозагађености могу се идентификовати: саобраћај, емисије загађујућих материја из индустријких постројења, и грејање - индивидуална ложишта. Увидом у појединачна мерења која повремено врше поједини производни погони (мерење у АД „Прогрес“ од 01.06.2005.год. може се констатовати да су концентрације CO, SO_2 и NO_2 доста испод максимално дозвољених концентрација, али се може констатовати и да мерењем нису обухваћене прашкасте материје.

Воде

Подземне воде су угрожене неконтролисаном употребом хемијских средстава у пољопривреди и упуштањем отпадних вода из индивидуалних домаћинстава и објеката привреде у насељима у којима не постоји канализациона мрежа.

Површинске воде на подручје општине долазе загађене, а са територије саме општине нема значајнијих загађивача, јер градска канализациона мрежа има систем за пречишћавање отпадних вода. Резултати анализа воде са ППОВ „Лагуне“ у Великој Плани су у складу са утврђеним стандардима за сабирне центре отпадних вода. На основу података Хидрометеоролошког завода Србије (подаци 2005. године), не уочава се битно одступање физичко-хемијских параметара од максимално дозвољених вредности за IIа класу водотокова којој припада Велика Морава.

Земљиште

Загађивање земљишта у општини Велика Плана је последица различитог антропогеног деловања тако да су угрожене све категорије земљишта.

Грађевинско земљиште угрожено је бесправном градњом, депонијама (посебно због начина депоновања и недовољне контроле), објектима индустрије (због отпадних вода, отпада чврстих и течних горива, разних таложних материја).

У пољопривреди, загађивање је присутно неадекватном употребом минералних ђубрива (по количини и врсти), пестицида и других агрохемијских средстава. Проблем који се јавља са прекомерном употребом пестицида је у њиховој постојаности у природним условима и садржају фенола и тешких метала, што оптерећује земљиште. Тренутно се не врши анализа земљишта нити прати промена квалитета (загађеност) земљишта.

Бука

Извори буке су саобраћај, занатски погони и активности услужних делатности, спољашње инсталације и уређаји, индустријска постројења и погони. Комунална бука није временски ограничена и делује непрекидно, чак и у времену одређеном за одмор, спавање и рекреацију. Бука пореклом од саобраћаја вероватно превазилази дозвољене нивое и у дневном и у ноћном периоду, нарочито у близини прометних улица и магистралних путева што у одређеним случајевима може представљати проблем по околно становништво.

Валоризацијом постојећег стања животне средине може се констатовати да постоји проблем загађености основних елемената животне средине, али не у великој мери.

Имајући у виду тренутно стање квалитета животне средине на подручју општине Велика Плана, без предузимања одређених мера не могу се очекивати значајнија побољшања и унапређење животне средине. Као најугроженији простори могу се идентификовати:

- северна и јужна радна зона у Великој Плани (појединачни погони), емисијом загађивача у ваздух и буком,
- центар Велике Плане, угрожен од саобраћаја, котларница, индивидуалних ложишта и буком,
- појас дуж Ауто-пута, угрожен прекомерном буком и загађивањем ваздуха,
- пољопривредно земљиште, угрожено прекомерном хемизацијом у дивљим депонијама.

Посматрајући стање животне средине општине Велика Плана у регионалном контексту може се закључити да постоји опасност од погоршавања квалитета животне средине. Наиме, у окружењу се налазе железара у Смедереву и ТЕ Свилајнац, што уз висок степен саобраћајне развијености и "оптерећења" унутар општине, указује да се проблему животне средине мора систематски приступити.

Дефинисање стратегије и општих циљева заштите животне средине на подручју плана заснива се на усвојеним стратешким документима у хијерархијски вишим плановима и на државном нивоу, од којих је од кључног значаја "Просторни план Републике Србије".
Општи циљеви заштите животне средине на планском подручју, који подржавају опште циљеве постављене одредбама ППРС, су:

- Очување постојећих природних вредности и природних ресурса у циљу постизања рационалне организације и коришћења простора;
- Јачање система заштите животне средине предузимањем превентивних мера и смањењем загађења ваздуха, воде и земљишта;
- Институционално, организационо и кадровско јачање система заштите природне и животне средине;
- Успостављање система контроле свих облика загађивања и праћење стања квалитета животне средине;
- Повећање обима инвестиција за заштиту животне средине;
- Подизање и јачање нивоа еколошке свести, информисања и образовања становништва о еколошким проблемима укључивањем јавности у доношење одлука у погледу мера заштите животне средине.

3.2. Ризици од природних и елементарних непогода

1. Сеизмичност терена

У подручју општине Велика Плана развијене су творевине најмлађег, неогеног структурног спрата. Ове творевине представљене су седиментима миоценске и плиоценске старости и углавном су хоризонталне. Од пренеогених разломних структура треба споменути Велико Моравски расед и раседну структуру која се пружа правсем Ресавске долине.

На основу Карте сеизмичког хазарда Републике Србије (РГФ Београд, 1988. г.) која се односи на параметре максималног интезитета земљотртеса за повратне периоде времена од 50, 100 и периоде 200-500 година (ретроспективно), на којој су представљени очекивани максимални сеизмички интезитети, подручје општине Велика Плана на олеати за повратни период од 100 година, највећим делом са VIII степеном сеизмичности, осим крајњег јужног дела општине који је са IX степеном сеизмичности (MCS скала).

2. Геолошка стабилност терена

На подручју општине Велика Плана геолошки сатав тла и морфологија терена, условили су на неколико локација појаву клизишта. Најизраженије су на долинским странама Крњевског потока (угрожен део општинског пута Смедеревска Паланка – Крњево) и појединачне локације на косама у Радовањским брдима где се уочавају локације умирених клизишта. У приобаљу Велике Мораве, присутна је стална ерозија и одрони обале, као и таложење наноса, што је додатно изражено неадекватном експлоатацијом шљунка и песка из самог водотока Велике Мораве.

Простори који су захваћени процесом активних клизишта, ерозије или наноса, представљају апсолутно неповољан терен, те узградњу објеката на овим теренима треба потпуно искључити. Неповољни терени за изградњу објеката обухватају просторе ранијих, умирених клизишта и терене узаних пролувијалних равни. Коришћење ових терена за изградњу захтева претходну припрему терена применом санационих и мелиорационих мера, и то у смислу побољшања стабилности падине и обезбеђења објеката на њима.

4. НАМЕНА ПРОСТОРА И УПОТРЕБА ЗЕМЉИШТА

Узимајући у обзир четири основне претежне намене простора: **пољопривредно, шумско, водно и грађевинско земљиште** – њихово тренутно стање, јасну зонску подељеност и третман, закључује се да у многим деловима територије не постоји заштитна и развојна димензија у третману наведеног земљишта. Ако се изузме пољопривредно земљиште које је географски, историјски и тржишно предиспонирано и где постоји прилично јасна диверсификација земљишта, у различитим деловима територије, све остале категорије су занемарене, без јасне валоризације сопственог квалитета и без развојних стратегија. На подручју општине Велика Плана се јасно истичу две развојне зоне које ће и у наредном планском периоду бити задржане као доминантне.

Моравска зона *(долинско дно Велике Мораве и Јасениц*е*)* – карактерише заравњен терен, малог нагиба, генерално са падом према северу. Одликује га интезивна пољопривредна производња (ратарство, сточарство, повртарство). Алувијум Велике Мораве је, осим плодног пољопривредног земљишта, потенцијал за експлоатацију речних наноса (шљунак, песак), за туризам и за подизање шумских култура у небрањеном приобаљу Велике Мораве. Ово је такође зона значајних саобраћајних праваца (Ауто-пут, железничка пруга). У овој зони налазе се велика сеоска насеља са значајним површинама под грађевинским земљиштем.

Шумадијска зона *(побрђе западно од долине Велике Мораве)* – карактерише брдско-брежуљкасти терен испресецан удолинама и јаругама, са хетерогеним нагибом и експозицијом. Шумадијска зона је физички раздвојена долином Јасенице на северни и јужни део, а у оба дела ова зона је готово у потпуности под пољопривредним земљиштем (ратарство, сточарство, воћарство). Водно земљиште је сведено на минимум (три акумулације – на Грабовачком потоку, Кудречу и Лукару), а шумско земљиште је заступљено по мањим и енклавама на стрмијем земљишту. Грађевинско земљиште је присутно у мањем обиму у селима која су лоцирана у овој зони.

Сама Велика Плана се налази на контакту ове две зоне и карактерише је нешто већи захват грађевинског земљишта.

Шумско земљиште на подручју општине Велика Плана захвата 9,25 %, а највећи део је концетрисан у приобаљу Велике Мораве. У Шумадијској зони, шуме су углавном раштркане, осим пар већих локација (Копорин, Радовањски луг, Покајница, Ракиначка и Радовањска алија, Караула).

1. ПРОСТОР АДМИНИСТРАТИВНОГ ПОДРУЧЈА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА ПОТЕНЦИЈАЛИ, ПРЕДНОСТИ И ОГРАНИЧЕЊА РАЗВОЈА

1.1. Положајна вредност и предности

Положај општине Велика Плана садржи неколико кључних елемената од којих зависи њен просторни развој, односно економски, социјални и еколошки квалитет развоја Велике Плане као урбаног центра и 12 сеоских или мање урбаних насеља општине. Ти елементи су:

А) Положајни централитет
Б) Аутопут - коридор X
В) Велика Морава
Г) Културно-историјски репери (Копорин, Радовањски луг, Покајница) и
Д) Контекст регионалног повезивања и усаглашавања.

А) Положајни централитет

Проистиче из самог географског положаја општине. Општина Велика Плана налази се у централном делу републике Србије и највећим својим делом простире се у средишњем делу доње Великоморавске низије, у југоисточном делу Подунавског округа. Окружена је општинама Смедерево на северу, Жабари и Свилајнац на истоку, Лапово на југу, Рача на југозападу и Смедеревска Паланка на западу. Динамика демографских и економских промена на територији општине Велика Плана последична је рефлексија реализације и изградње аутопута, а поготову железнице, који је спречио могућност изолације ове територије, извршивши интегрисање у шири европски контекст.

Други значајан моменат утицаја на развој општине јесте изразита централизација у политичком систему Србије, у великом делу времена од II светског рата до данас. Чини се да општина Велика Плана није дуго успевала да обезбеди основне инструменте економског и социјалног развоја, односно да искористи своје просторне предиспозиције за успешнији развој. Зависећи увек од јачег центра – између Крагујевца, Пожаревца, Смедерева и Смедеревске Паланке – недовољно окренута себи, није ни могла да економски просперира и демографски напредује, нити да постане неоспорни и доминантни центар чак и за насеља из непосредне околине.

Трећи моменат, поготово у актуелном времену, је недостатак политике регионалног развоја Србије која је, иако још увек централизована, могла да коригује одређене диспропорције и заустави негативне трендове да је имала политику и стратегију регионалног развоја.

Б) Аутопут – коридор X

Пресеца општину Велика Плана уздужно, просторно на два идентична, али морфолошки различита дела. Садржај, функције и утицаји овог коридора (аутопут, железница, магистрални правци гасоводне и телекомуникационе мреже), јесте оно што се мора унапређивати, валоризовати и нијансирати у будућем времену. Сарадња на бази туристичких, привредних, саобраћајних и културних програма је оно што је могуће и реално, управо због присуства Аутопута Е-75.

В) Велика Морава

Одређује највећим делом источну границу општине и представља најзначајнији хидропотенцијал, поготову тиме што је и највећа "српска" притока Дунава (Коридор VII), који представља још један европски интегративни коридор на овом простору.

Велика Морава кроз територију општине Велика Плана Морава протиче дужином од 36 км, са протицајем 260м³/с. Амплитуде годишњих водостаја крећу се од 2 до 5м. По физичко - хемијским карактеристикама воде Велике Мораве сврставају се у II категорију водотока. Ту спадају воде погодне за купање, рекреацију и спортове на води. Аспекти коришћења Велике Мораве су рибарство, саобраћај, експлоатација наноса као грађевинског материјала, наводњавање, реципијент.

Г) Културно – историјски репери

Територија општине Велика Плана представља крај богат историјском фактографијом коју је потребно активирати у осмишљену туристичку понуду. Последња епизода Првог српског устанка догодила се управо на овим просторима. Године 1817. Карађорђе се трајно враћа у Србију, с намером да дигне нови устанак. Милош Обреновић, поборник другачијих идеја о ослобођењу, налаже да Црни Ђорђе буде убијен. То се десило 13. јула 1817. године у Радовањском лугу, у крају где је Карађорђе провео младост и водио борбе са Турцима. Убиство је организовао Вујица Вуличевић, саборац и кум Вождов, који касније, у знак покајања, подиже цркву Покајницу у близини Радовањске шуме.
У историјском контексту Велика Плана, формирана на десној долинској страни Јасенице, западно од *Цариградског друма*, у српским писаним изворима први пут се појављује 1732. године везано за одржавање Великог Сабора православне цркве у Београду, на коме је учествовао Дмитар Антић, оберкнез из Велике Плане, као изасланик. Под називом "Плана", насеље се први пут помиње у таксилу венчаних београдске митрополије из 1724. године када је Плана имала 4 женика која су платила свадбарину. У време периода обнове, након Хатишерифа, развила се у насеље са 130 домова. Даљу експанзију дугује појави железнице осамдесетих година IX века и значајним задругарским покретима почетком XX века.
У то време, Велика Плана постаје прво железничко чвориште у Краљевини Србији, и погодно место за развој индустрије, пре свега кланичне. Уз ангажовање немачког и домаћег капитала, до почетка II светског рата, у Великој Плани су већ постојале три кланице које су своје производе и извозиле. Крајем XIX и у првој половини XX века, Велика Плана је имала брз популациони раст и промене у структури делатности становништва, али је насеље још увек имало руралну физиономију. Тек добијањем административне функције након II светског рата, Велика Плана је постала функционално средиште среза, а касније и општине, након чега је почео убрзани развој насеља са урбаним карактеристикама.
Треба нагласити да се поједина насеља на подручју општине Велика Плана - Лозовик, Милошевац, Ливаде (данашње Велико Оране), Стари Аџибеговац (Старо Село), Радовање, Вукушић (Ракинац) и Марковац, стално или повремено помињу у турским пописима још од XV и XVI века, као стално насељена места са већим или мањим бројем пореских обвезника.

Д) Контекст регионалног повезивања и усаглашавања

Регионална констелација Подунавског округа (заједно са Браничевским) била је предмет опсервација и у ранијим планским периодима (ППППМРЗ – ИАУС, 1982). Оптимистичка очекивања и планска предвиђања – ослоњена на реку Дунав и будућу луку, на Сартид, Гошу и кланицу "10. октобар", енергетски ресурс Костолца и саобраћајну функцију – нису била остварива планска решења, из разлога што нису довољно истицане и наглашене везе и конкретни пројекти сарадње на нивоу општина, а поготову не на нивоу сарадње општина садашњег Подунавског округа.
Стратешки веома важна је и просторна, као и економска оријентација ка повезивању Велике Плане са Смедеревом и Смедеревском Паланком и околином. Општини Велика Плана регионални аспект чини природни стратешки потенцијал – уз претпоставку уклањања садашњих ограничења - који се може исказати у неколико основних ставова:

а) Развој, унапређење и модернизација регионалних путних праваца - државни путеви II реда Смедеревска Паланка - Велика Плана – Жабари и даље Петровац (исток-запад);
б) Развој и унапређење регионалног путног правца (државни пут II реда) Марковац - Велика

Плана - Осипаоница – "кичма" општине, алтернативна саобраћајница Е-75 Аутопута Београд - Ниш;

ц) Регионални технички системи - водоснабдевање, електроенергетика, гасификација, телекомуникације;

д) Регионално повезивање и валоризација природних и антропогених ресурса и материјалне базе туризма - формирање заједничке понуде и јединствених итинерера: културно-историјских, излетничких, планинарских, бициклистичких стаза и сл.;

ф) Активирање Велике Мораве и приближавање Дунаву.

1.2. Природни потенцијал

Хидропотенцијал – већ истакнути водни потенцијал подразумева положај поред Велике Мораве са ушћима Јасенице и Раче. Проблем је у великим амплитудима количине воде у реци током године што утиче и на погоршање режима подземних вода у алувиону реке. Енергетскии потенцијал водотока није искоришћен, као ни транспортни, јер се реком крећу само мала пловила.

Природне предиспозиције терена – Већи део подручја општине Велика Плана (56,8 %) је долинско дно Велике Мораве и Јасенице, апсолутне висине до 100 m, благог нагиба према северу. Са леве долинске стране Велике Мораве постоји неколико долинских тераса које нису континуиране и нису очубване на истим висинама. У Марковцу је развијена тераса од 7 m релативне висине (106 m апсолутне висине). Северније, у Новом и Старом Селу, висина ове терасе је 14 m. Западно од ових насеља развијена је виша тераса од 30 (125) m висине. И на подручју насеља Велика Плана се одржала ова тераса где је теме врло пространо. Овде се запажају и терасе Јасенице – ниска од 4 (97) m и висока од 55 (150) m. Северно од Јасенице такође су очуване моравске терасе. На подручју Великог Орашјасу две ниже терасе од 3 (95) m и 10-12 (102-104)m, а у Крњеву тераса од 20 (120) m.

Попречно на долину Велике Мораве избијају долине мањих водотокова. Ове мање долине разбијају првобитну језерску зараван висине од око 240 m, која се местимично очувала на косама Радовањских брда.

На подручју општине релативно равно земљиште (до 3° нагиба) заузима чак 70 % територије општине, а нагиб до 10° је на 97,5 % територије општине.

Земљишни потенцијал – На подручју општине Велика Плана пољопривредно земљиште заузима 254,27 km^2 или 73,60 %, а шумско земљиште 31,96 km^2 или 9,25 % укупне територије општине. У зависности од природних и антропогених утицаја, земљиште је различитог квалитета. Квалитетнија земљишта се налазе на вишим и оцедитим теренима алувиона Велике Мораве, на долинским терасама и на нижим и равнијим теренима шумадијског побрђа, а мање квалитетна земљишта су ближе Великој Морави и на теренима са већим нагибом у западним деловима општине. Може се приметити да подручје општине Велика Плана спада међу најплодније у Србији. Највећи део територије представља изузетно вредан аграрни потенцијал.

Минерални потенцијали – Развојни потенцијал представљају веће акумулације младих седимената. Од минералних сировина присутна су налазишта нискокалоричног угља, глине, шљунка, песка и камена. Налазишта угља и камена су експлоатирана у ранијим периодима, а сада нису у функцији и немају економски значај. Експлоатација шљунка и песка у прибању Велике Мораве и експлоатација глине на побрђу је економски оправдана и представља потенцијал за развој. Експлоатација камена у напуштеним мајданима на Караули може имати туристички и едукативни значај. У целини посматрано, резерве минералних сировина на подручју општине су значајне само када је реч о шљунку и песку.

Шумски потенцијал – Шумско земљиште заузима око 9,25 % територије, али је мали проценат одржаваних шума. Шуме су углавном у приватном власништву, а њима управља ЈП „Србијашуме“. Веће учешће шума је у западном делу општине на теренима са већим нагибом и у појасу поред Велике Мораве (небрањени део). Најраспрострањеније су климатогене и аутохтоне шуме сладуна и цера у брдском делу и тополе и врбе поред Велике Мораве. Значајне су површине сађене багремом.

Обновљиви извори енергије – Као обновљиви извори енергије на подручју општине јављају се сунчево зрачење, ветар, хидропотенцијал и биомаса. Обновљиви извори енергије на подручју

општине нису довољно испитани (осим хидропотенцијала Велике Мораве који се разматра студијама и плановима на државном нивоу). Ветар и сунчево зрачење као извор енергије нису сталног и великог капацитета, и као такви нису препознати ни у Просторном плану Републике Србије за ово подручје, али се могу користити за мање капацитете у производњи енергије. Биомаса из процеса пољопривредне производње, обзиром на велики обим производње биљне масе, може да представља значајан обновљиви извор енергије и да буде повод за изградњу одговарајућих капацитета за производњу енергије.

1.3. Демографски потенцијал

Од 1991. године присутан је негативан тренд броја становника на подручју општине, а нарочито у сеоским насељима. Пад броја становника утиче и на старосну структуру (повећава се учешће старијих категорија) што је израженије у сеоским насељима због још увек присутних миграторних кретања према урбаним срединама. Обзиром да тренутно расположиви статистички подаци не обухватају расељена лица и становништво које привремено борави на подручју општине (највише у самој Великој Плани), треба их узети у обзир у наредном планском периоду, јер дефинитивно оптерећују све социјалне, административне, грађевинске, инфраструктурне и остале фондове у граду. Незахвално је прогнозирати будуће кретање броја становника на овом подручју, јер су од пресудног значаја дугорочне тенденције фертилитета, наталитета, морталитета и миграторних кретања.

Што се тиче природног прираштаја очекује се негативна тенденција из претходног периода, уз повећање просечне старости становништва и повећање удела старог становништва у укупном. Такође, очекује се смањење просечне величине домаћинства. Ове негативне тенденције биће израженије у сеоским насељима, нарочито оним у брдском делу општине.

Виталне карактеристике становништва говоре о опадању демографског потенцијала на подручју општине. С друге стране, миграторна кретања ка овом подручју, као и побољшање образовне структуре становништва, афирмативно утичу на демографски потенцијал.

Под претпоставком нормализовања миграторних кретања у Србији (ка Београду), условљених пре свега политичком ситуацијом, ревитализацијом привредних активности, повећањем свеукупног стандарда, активнијом и хуманијом социјалном политиком и анализом свих тренутно доступних природних и механичких компоненти демографске структуре у међупописном периоду, у наредном планском периоду треба очекивати умирење негативних трендова становништва и одређени квантитативни баланс.

1.4. Привредни потенцијал

У погледу будућег привредног развоја посебно се подвлаче следеће конкурентске и интегративне предности општине Велика Плана:

Централни положај у Србији, који овом подручју пружа могућности за развој привреде и интеграцију са окружењем. То се пре свега односи на:

- Брз и лак приступ путника до било којег дела Србије и посебно до највећих урбаних центара (Београд – 60 мин., Ниш 100 мин, Крагујевац 30 мин);
- Могућност релативно брзог транспорта робе, било друмским или железничким саобраћајем, близина луке у Смедереву;
- Могућност туристичке валоризације споменика културе на подручју општине, обзиром на близину великих туристичких тржишта;
- Могућност брзог пласмана пољопривредних производа обзиром на близину великих конзума.

Положај на коридору Аутопута пружа шансу за свеобухватни привредни развој, а посебну развојну могућност стичу:

- Транспортна привреда;

- Мала и средња предузећа (у свим насељима на овом коридору);
- Услужни и сервисни сектор (и у специјализованим зонама непосредно дуж коридора), посебно развој трговине;
- Туристичко угоститељска делатност (нарочито транзитни туризам);
- Пољопривреда, са „наменском“ производњом за кориснике Аутопута, али и за кориснике великих урбаних центара у Србији и Централној Европи (Београд, Будимпешта, Беч).

Природни ресурси (квалитетно пољопривредно земљиште и минералне сировине – песак и шљунак) пружају могућност за развој одговарајућих привредних грана:
- Пољопривреда (ратарство, сточарство и воћарство);
- Прехрамбена индустрија кроз прераду пољопривредних производа са овог подручја и околине;
- грађевинарство и индустрија грађевинског материјала са ослонцем на локалне сировине и грађевинско тржиште Београда и целе Србије.

1.5. Употреба земљишта – потенцијали и ограничења

Подручје општине Велика Плана спада међу надпросечно насељене територије у Србији, са различитим начином коришћења земљишта, од којих доминирају пољопривреда (73 % подручја општине чини пољопривредно земљиште) и становање, а затим саобраћај и радне зоне.

Постоје конфликти у простору, а јављају се и пропусти у употреби земљишта са последицама по ефикасност, опремљеност, животну средину и квалитет живота:
- Конверзија пољопривреднох у непољопривредно земљиште је често непланска;
- Поједини корисници земљишта, не само да нису локалног, бећ су често националног значаја (Аутопут, магистрални железнички коридор)
- Пејсаж је значајно преобликован људском руком.

Последице оваквог начина употребе земљишта су значајне и делом неповољне и конфликтне:
- Подручје општине је коридорима крупне инфрастрктуре (аутопут, пруга, гасовод) физички подељено на два, по површини приближна дела, а и већину атара насеља просеца овај коридор чиме знатно отежава унутарнасељску комуникацију;
- Неопходно је предвидети употребу простора за намене локалног, регионалног и националног значаја (коридори, индустрија са извозним потенцијалима и сл.);
- Сачувати у највећој мери квалитетно земљиште за пољопривредну производњу;
- Потребно је прихватити чињеницу да је крупна – магистрална инфраструктура – посебно саобраћајна, компаративна предност положаја Велике Плане и основни потенцијал развоја, и у том циљу треба оптимално користити и штитити магистралне коридоре.

На структуру и коришћење простора на подручју општине Велика Плана, нарочито су утицали развојни процеси који су започели изградњом железнице 1884. Године, а посебно се интезивирали у последњих 50 година. Посебне карактеристике постојеће структуре и начина коришћења земљишта су следеће:

А. Пољопривредно и шумско земљиште, као и водне површине Велике Мораве и мртваја заузимају највећи део укупне територије (око 85 % укупне територие) док насеља, радне зоне, саобраћајнице и саобраћајни коридори - категорије које се сврставају под грађевинско земљиште – заузимају око 15 % укупне територије. Шумско земљиште је знатно смањено, испод објективних природних услова и потреба и заузима свега око 9 % од укупне територије.
Велики је притисак на земљиште, обзиром на општу густину насељености и просторну дистрибуцију становништва, изражен је у насељима (поготово у Великој Плани) и деловима који су у коридорима крупне инфраструктуре. Ово се земљиште веома интезивно користи.
У ситуацији често неконтролисаног физичког раста насеља у свом ширењу заузимају плодно пољопривредно земљиште (нарочито изражено у деловима Велике Плане и дуж главних комуникационих праваца),

Б. У коришћењу простора настао је један број колизионих и конфликтних ситуација, које су настајале било као последица недовољне координације активности у планирању и просторном уређењу на националном и локалном нивоу, или као последица непостојања режима коришћења простора који је утврђен законским прописима и планским пропозицијама. Основни типови конфликта и колизија су следећи:

- Коришћење земљишта за потребе крупне инфраструктуре (коридори аутопута железничке пруге, гасовода) често су у колизији са развојем и уређењем насеља и изградњом и одржавањем локалних саобраћајница и локалне комуналне инфраструктуре, као и изградњом стамбених и привредних објеката.

- У околностима прекомерне хемизације у пољопривредној производњи остварује се негативан утицај за заштиту подземних и површинских вода. Ово је нарочито карактеристично за ризична подручја око водоизворишта „Ливаде“ и Водоизворишта „Трновче“.

- Коришћење земљишта за потребе индустрије и великих складишних комплекса често је у колизији са коришћењем земљишта за пољопривреду, јер често заузима најквалитетније пољопривредно земљиште.

- У извесној мери, еколошки аспекти коришћења простора потенцирани су у заштићеним подручјима (Радовањски луг, околина Манастрира Копорин, околина цркве Покалнице), где су они неретко у колизији са све интезивнијим туристичким активностима.

2. S.W.O.T. АНАЛИЗА

<table>
<tr><td colspan="2">ПОЛОЖАЈ</td></tr>
<tr><td>Потенцијал</td><td>Могућност</td></tr>
<tr><td>• Стратешки врло повољан географско – саобраћајни положај:
- паневропски коридор X
- централни положај у Србији
- магистрална железничка пруга
- магистралн пут Е 75
- близина београдског метрополитена</td><td>• Позиционирање града и општине
- општински центар
- атрактивна дестинација и амбијент са различитих аспеката (транзитно подручје, децентрализација функција и садржаја Београда...)
• Профилисање града:
- поморавски
- ободни шумадијски</td></tr>
<tr><td>Ограничење</td><td>Ризик</td></tr>
<tr><td>• Подела општине на две просторне целине – моравску долину и шумадијско побрђе
• Квалитет мреже локалних саобраћајница</td><td>• Регионална политика
• Нејасна развојна компонента</td></tr>
<tr><td colspan="2">ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ</td></tr>
<tr><td>Потенцијал</td><td>Могућност</td></tr>
<tr><td>• Природни системи – квалитетне пољопривредне површине
• Природни ресурси – богатство подземним водама, минералне сировине
• Заштићена природна добра амбијентално пејзажне целине и простори, споменици природе
• Ловишта и риболовне зоне и подручја</td><td>• Туристички мотиви
• Економски ресурс
• Еколошка, културна и економска интеграција са околином
• Успостављање јединственог система заштите, контроле и мониторинга</td></tr>
<tr><td>Ограничење</td><td>Ризик</td></tr>
<tr><td>• Недостатак финансијских средстава за спровођење мера заштите, одржабвања и унапређења стања ових система</td><td>• Људски фактор – немар, небрига, непланска експлоатација
• Неконтролисано загађење, технолошки удеси и акцидентне ситуације
• Непланска изградња некомпатибилних садржаја</td></tr>
<tr><td colspan="2">СТАНОВНИШТВО И НАСЕЉА</td></tr>
<tr><td>Потенцијал</td><td>Могућност</td></tr>
<tr><td>• Густина насељености изнад просека за Србију
• Уравнотежена полна структура
• Релативно равномеран распоред становништва по територији општине
• Повољан локацијски положај насеља у односу на морфолошке целине општине
• Равномеран размештај насеља по територији општине
• Опремљеност насељима објектима јавних служби
• Мало наглашен степен поларизације општинског центра у односу на остала насеља</td><td>• Активирање потнцијала становништва (образовни, бројчани) у циљу привредног развоја
• Јачање економије села – пољопривреда
• Урбанизација насеља у циљу подизања животног стандарда уз задржавање традиционалних вредности
• Јачање свести грађана о припадности насељу
• Рационализација употребе земљишта и земљишног фонда
• Одрживи развој</td></tr>
</table>

Ограничење	Ризик
• Опадање броја становника • Недовољно наглашене функционалне везе међу насељима у општини • Социјална несигурност	• Негативан природни прираштај • Запуштање грађевинског фонда привредних и стамбених зграда • Неадекватно и неблаговремено реаговање државе и локалне заједнице на пражњење насеља • Изостанак средстава за подршку равномерног развоја свих насеља
ЈАВНЕ СЛУЖБЕ, ОПРЕМЉЕНОСТ ИНФРАСТРУКТУРОМ	
Потенцијал	**Могућност**
• Опремљеност насељима објектима јавних служби • Добра саобраћајна повезаност насеља • Развијена мрежа функционалних структура унутар општине и насеља • Комунална опремљеност насеља и планови и пројекти у овој области	• Интезивније коришћење магистралних саобраћајних и инфраструктурних система • Увођење нових функција у јавном сектору (образовање, здравство) • Интезивније повезивање на регионалном и државном нивоу
Ограничење	**Ризик**
• Квалитет воде за пиће на оба изворишта не задовољава стандарде • Дотрајалост главне саобраћајне мреже (регионални путни правци) • Дотрајалост појединих комуналних мрежа (водовод у Великој Плани и сл.)	• Непостојање или неусаглашеност развојних програма у појединим областима • Изостанак економских средстава • Непланski развој инфраструктурних мрежа
ПРИВРЕДА - пољопривреда	
Потенцијал	**Могућност**
• Земљишни фонд доброг квалитета, комасација је изведена на највећем делу земљишта у долини Велике Мораве што пружа могућности за развој свих врста ратарске производње; • Могућност наводњавања великог дела обрадивих површина (ратарство); • Повољни климатски и педолошки услови; • Повољан однос обрадивих површина и пољопривредног становништва и • Релативна и добра повезаност са Београдом (значајан потрошач пољопривредних производа) • Традиција становништва да се бави пољопривредом	• Развој органске пољопривредне производње • Интезивније везе између делатности пољопривреда – туризам, пољопривреда – велетрговина • Развој мањих производних капацитета који су усклађени са захтевима тржишта и еколошким карактеристика средине • Брендирање и дефинисање географског порекла • Развој компатибилних делатности – домаћа радиност, занатске услуге • Организовање пољопривредника и ширење предузетништва (задруге и газдинства)
Ограничење	**Ризик**
• Положај пољопривреде у односу на друге делатности је неповољан – не остварује велики нити стабилан приход и не пружа довољно стабилности у професионалној орјентацији	• Нарушавање квалитета животне средине - неконтролисана употреба хемијских средстава и тиме загађивање подземних вода - промена односа коришћења

• Уситњен земљишни посед што неповољно утиче на рационалну производњу • Неорганизованост и слаба технолошка опремљеност • Значајне површине пољопривредног земљишта се не обрађују • Старење пољопривредног становништва и њихова неповољна образовна структура • Недостатак финансијских средстава за значајнија инвестициона улагања	пољопривредног земљишта и других корисника земљишта - заузимање квалитетног пољопривредног земљишта од стране других корисника • Раслојавање пољопривредних газдинстава по економској снази • Интезивирање депопулације и емиграције сеоског становништва
ПРИВРЕДА - индустрија	
Потенцијал	**Могућност**
• Постојећи материјални фондови и капацитети • Расположиви капацитети за brown-field инвестиције • Простори за green-field инвестиције • Стратешки положај у примарној развојној осовини Србије • Радни потенцијал становништва • Скуп природних услова и ресурса за развој сировински орјентисаних индустријских грана	• Носилац економског развоја • Развој малих и средњих предузећа • Убрзавање процеса индустријске транзиције • Формирање савремених просторних форми функционисања индустрије (радне зоне, индустријски парк)
Ограничење	**Ризик**
• Процес приватизације • Технологија производних процеса • Неконкурентност на тржишту • Смањена инвестициона активност • Неискоришћеност простора у зонама трада • Нарушен квалитет животне средине	• Недовољна финансијска и економска средства за модернизацију, усавршавање, технолошке и производне иновације • Неадекватни програми и специјализација производње • Недовољно домаћег и страног капитала за инвестиције • Конфликтни интереси корисника простора • Додатно угрожен квалитет животне средине
ПРИВРЕДА - туризам	
Потенцијал	**Могућност**
• Саобраћајна приступачност - положај на коридору X - близина Београда - положај у центру Србије • туристички мотиви • туристички ресурси	• Елемент привредног и економског развоја • Развој различитих специфичних видова и облика туризма (транзитни, културно-манифестациони, ловни, спортски...) • Заокруживање туристичке дестинације у јединствен итинерер • Утврђивање развојне стратегије туризма на нивоу локалне управе
Ограничење	**Ризик**
• Лоше стање саобраћајне мреже • Недовољни смештајни капацитети за поједине видове туриста • Недовољна комунална опремљеност	• Стагнација економског развоја и потражње за туристичким услугама • Недовољна улагања у изградњу смештајних капацитета

• Недовољна презентација туристичких потенцијала • Неорганизованост носилаца туристичке понуде • Недовољна сарадња са установама културе и спортским организацијама • Неедукованост локалног становништва	• Смањење инвестиционе активности приватног сектора • Некоординисаност и сарадња на регионалном нивоу • Угрожавање споменика културе и природних добара
ЖИВОТНА СРЕДИНА	
Потенцијал	**Могућност**
• Пејзажно-амбијентални простори карактеристични за Поморавље и Шумадију • Заштићена природна добра • Аутохтоне биљне и животињске врсте	• Јачање аутентичности и компаративних предности заштитом и унапређивањем квалитета природних потенцијала (реке, шуме, језера и др.) за различите видове туристичких и рекреативних активности: излети, лов, риболов, едукациони туризам • Заштита, обнова и унапређивање деградиране и угрожене животне средине утицајем људских активности и успостављањем система мониторинга
Ограничење	**Ризик**
• Дуготрајан негативан утицај на животну средину • Низак ниво комуналне опремљености насеља у сегменту прикупљање и одвођење отпадних вода, пречишћавање и третман • Систем управљања отпадом није у потпуности заживео • Велика Морава дотиче већ загађена на ово подручје • Загађивање ваздуха од саобраћаја • Физичка деградација простора услед неконтролисане експлоатације минералних сировина	• Конфликт развојних компоненти • Неспровођење мера заштите • Непланski развој привредних капацитета • Неконтролисана пољопривредна производња • Непланска сеча шума • Проширење грађевинског фонда • Људски фактор

S – *Strenght*	→	Снага	→	**Потенцијал**
W – *Weaknesses*	→	Слабост	→	**Ограничење**
O – *Opportunities*	→	Прилика	→	**Могућност**
T – *Threats*	→	Претња	→	**Ризик**

II ПЛАНСКИ ДЕО

В. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ, ВИЗИЈА И КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

В.1. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ВИЗИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

1. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Општи принципи просторног развоја и унапређења општег стања подручја општине Велика Плана усклађени су са општим принципима развоја и смерницама из планских докумената вишег нивоа, стратегијама развоја у појединим областима, као и реално валоризованим вредностима и потенцијалима општине.
Општи принципи се нарочито односе на јачање одрживости, идентитета, конкурентности и кохезије, и управљања просторним развојем града и општине Велика Плана, у циљу унапређења, управљања укупним развојем на регионалном и националном нивоу.

Посебни принципи просторног развоја – одржив развој и коришћење природних ресурса, оживљавање привреде, активна заштита простора и животне средине су посебни принципи на кпојима је заснована и визија развоја и унапређења просторне организације општине Велика Плана. Интегрисаност општине Велика Плана како у непосредно и регионално окружење, тако и у развојне програме, токове и активности на националном нивоу, повећање функционалне и развојне ефикасности и организованости у привредном, економском, друштвеном и социјалном смислу, активирање територијалног капитала и стварање одговарајућег амбијента за инвестициона улагања у различитим сферама, су основа накојој је, сагледавајући постојеће стање, могућности и ограничења, опредељена визија даљег развоја општине.

2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Општи циљеви

Све анализе о регионалним и локалним потенцијалима и слабостима дефинишу општи циљ просторног развоја општине Велика Плана а то је:

ОПЕРАТИВНО АНГАЖОВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ПОТЕНЦИЈАЛА ОПШТИНЕ И КОНТИНУАЛНО УПРАВЉАЊЕ ПРОСТОРОМ КРОЗ ПРОЈЕКТЕ ОБНОВЕ ДЕМОГРАФСКЕ, ПОЉОПРИВРЕДНЕ, КУЛТУРНЕ И ТУРИСТИЧКЕ СТРУКТУРЕ У РЕГИОНАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ.

У складу са постављеним општим циљем, ближе се разрађују стратешки задаци просторног развоја општине Велика Плана а из ових задатака проистећи ће идеје о приоритетима које се даље појављују као стратешки пројекти за реализацију до 2012. године. Следеће стратешке задатке је неопходно извршити у функцији достизања основног, постављеног циља:

1. Повећање степена **привлачности** за инвеститоре, туристе, сопствене грађане, уз помоћ конкретних пројеката и одређених мера и инструмената Републике (порези) и општине (земљишна, комунална и друга политике)
2. Формирање **идентитета** (препознатљивости) општине и њених појединих делова (Радовање - Покајница; Копоринска коса; долина Велике Мораве) на основу природних и културних вредности и економских перформанси (препознатљив "Бренд" - моравски млекар, трговац ...)

3. Развијање свести о неопходној **конкурентности** у односу на суседне и друге општине у Србији
4. Интересно **интегрисање** на неколико нивоа: са суседним општинама у оквиру Подунавског округа – Смедеревом и Смедеревском Паланком, са одређеним општинама у Србији и Европи са којима има сличне развојне приоритете.

Посебни циљеви

Посебни циљеви развоја дефинисани су по појединим областима.

МРЕЖА НАСЕЉА

1. Стварање друштвено - економских и тржишних услова за убрзани и стабилни економски и социјални развој насеља;
2. Заустављање депопулације и погоршања демографске и социјалне структуре становништва сеоских насеља;
3. Активирање локалних потенцијала и подизање мотивације становништва да развија и уређује своје насеље као дугорочну перспективу и избор за живот и привређивање;
4. Побољшање комуналног и социјалног стандарда и квалитета живљења у сеоским насељима;
5. Обезбеђивање економске и социјалне сигурности домаћинстава и
6. Очување и унапређивање еколошких, културолошких и других вредности у насељима и њиховим атарима.

ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

1. Испитивање постојећих просторних капацитета, истраживање потреба и предвиђање њиховог проширења (доградње или надоградње постојећих објеката, изградња нових објеката, компатибилност намена и делатности и сл.);
2. Дислокација евентуалних садржаја јавних служби, који својим карактером нарушавају физичке и функционалне одлике простора
3. Формирање мреже јавних служби као "сервиса" грађана, са акцентом на пријемним, информативним, услужним, наплатним пунктовима, доступним корисницима и технолошки опремљеним за брзо и ефикасно пружање услуга и функционално повезивање ових служби ;
4. Опремање и предвиђање инфраструктурних, пре свега саобраћајних капацитета који ће задовољити потребе јавних служби и потребе грађана за јавним службама;
5. Подизање стандарда јавних садржаја у субопштинским центрима и центрима заједница сеоских насеља, као у примарнм насељима за задовољење основних потреба становништва;
6. Постизање оптимума у функционисању јавних служби, у условима скромних економских могућности и уз успостављање приоритета, чије ће сукцесивно, али и перманентно спровођење, довести до окончања планираног процеса развоја, као задатка локалне стратешке политике.

ИНДУСТРИЈСКИ СЕКТОР

1. Стварање услова за развој малих и средњих предузећа у планираним индустријским зонама, кроз организовану понуду локације.
2. Базирање привредног развоја на бази потенцијала у оквиру агроиндиустријског сектора;
3. Стимулисање производних погона са ослонцем на минералне сировине у општини;
4. Очување и технолошко унапређење развоја сектора прехрамбене делатности а нарочито у производњи млека и млечних производа;
5. Формирање радних зона у сеоским насељима;
6. Формирање Индустријског парка у општинском центру;

ПОЉОПРИВРЕДА

1. Повећање величине пољопривредних газдинстава и унапређење тржишта земљиштем;
2. Модернизација производних капацитета и санитарних услова у циљу побољшања квалитета производа, производње и заштите животне средине;
3. Развој конкурентне пољопривредно-прерађивачке делатности;
4. Уређење и рационално управљање пољопривредним земљиштем;
5. Стварање препознатљивих и вредних производа дефинисаног географског порекла с тржишном предношћу;
6. Сачинити програм привредно оправданог, агрономски и социјално прихватљивог располагања и коришћења државног (општинског) пољопривредног земљишта;
7. Стварање услова за повратак и задржавање становништва у брдском делу општине;
8. Подстицање одрживог и равномернијег, еколошки прихватљивог развоја пољопривреде, рибарства, шумарства и села на подручју целе општине;
9. Подстицање, стварање и развој одрживих, тржишно усмерених и привредно оправданих породичних пољопривредних газдинстава.
10. Стварање и усмеравање базе података о пољопривреди и селу.

ТУРИЗАМ

1. Позиционирање општине Велика Плана на бази успостављених функционалних веза и повезивање у односу на метроплоитен Београда;
2. Реструктуирање и унапређење економских и привредних структура са циљем повећања економске конкурентности и профитабилности
3. Успостављање ефикасне и одрживе саобраћајне и комуналне инфраструктуре у функцији туристичке понуде;
4. Развој различитих облика туризма – транзитни, конгресни, викенд и излетнички, ловни и риболовни и развој сеоског туризма;
5. Заокруживање туристичких вредности и потенцијала у јединствену понуду;
6. Формирање мреже угоститељских и пратећих туристичких објеката - туристичко-информативних центара и њихова стандардизација;
7. Кадровско опремање, маркетинг, пропаганда.

САОБРАЋАЈНИ СИСТЕМ

1. Реализација и завршетак радова на уличној мрежи у граду Велика Плана које имају и функцију обилазница око градског центра;
2. Реконструкција државних путева II реда (укључујући и објекте на њима – мостови на Јасеници и Грабовачком потоку) на подручју општине, са повећањем профила и опремањем за јавни локални саобраћај;
3. Афирмација бициклистичког и пешачког саобраћаја;
4. Подизање техничког квалитета улица са основа саобраћајне проходности;
5. Организација јавног градског превоза унутар општине;
6. Увођење дестимулативних мера за индивидуални аутомобилски саобраћај;
7. Организација паркинг површина.

ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

1. Уважавање инфраструктуре као стратешког средства у заштити животне средине и унапређења услова и квалитета становања, привредних активности и рекреације;
2. Формирање целовитих / комплетних инфраструктурних система;
3. Усаглашавање намене, организације и коришћења земљишта у координацији са капацитетима инфраструктуре
4. Неутралисање досадашњих развојних конфликта и негативних екстерних ефеката;

5. Модернизација водоводног система и његово повезивање – пре свега у општинске, а затим у регионалне системе;
6. Проширење и модернизација постојећег канализационог система, као и изградња нових система и изградња мини постројења за прераду отпадних вода, нарочито за већа насеља моравског правца – Лозовик, Милошевац, Марковац;
7. Модернизација и коришћење технолошки напредних комутационих програма (оптички кабл, интернет on-line);
8. Решавање проблема депоновања комуналног отпада опредељује ка поверавању тих послова специјализованим предузећима.

ЖИВОТНА СРЕДИНА

1. Очување и обезбеђивање квалитетне животне средине, нарочито на шумадијском побрђу и приобаљу Велике Мораве;
2. Рационална организација, уређење и заштита простора усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у располагању природним ресурсима (пољопривредно земљиште, шуме, воде и др.) и створеним вредностима, односно оптимално управљање и коришћење природних ресурса (пољопривреда, експлоатација минералних сировина);
3. Доношење и реализација пројеката рекултивације простора са завршеном експлоатацијом минералних сировина (глина, шљунак);
4. Санација терена који су коришћени за депоније у Великој Плани, Лозовику и Марковцу.
5. Уклањање дивљих депонија, нарочито у брдском делу општине (јаруге и мања корита повремених водотокова);
6. Предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања.
7. Израда мапе еколошких ризика и „црних тачака“ комуналне хигијене на подручју општине, у насељима и ван њих;
8. Подизање и јачање нивоа еколошке свести, информисања и образовања становништва о еколошким проблемима укључивањем јавности у доношење одлука у погледу мера заштите животне средине.

ПРИРОДНА ДОБРА

1. Спровођење интереса заштите природе на свим нивоима планирања;
2. Заштићена природна добра која су заштићена на основу Закона о заштити животне средине имају *статус трајне и обавезне намене*;
3. Интегрисање мера заштите природе у све намене коришћења простора.

КУЛТУРНА ДОБРА

1. Очување и ревитализација културне баштине;
2. Афирмација градитељског наслеђа као ресурса и стимуланса развоја.

3. ВИЗИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Према напред наведеним констатацијама о стању, проблемима, потенцијалима, предностима и ограничењима просторног развоја општине Велика Плана, и имајући у виду истакнуте опште и посебне циљеве просторног развоја – дефинише се визија (генерални циљ), као основ планске концепције, решења и пропозиција овог Плана:

ДЕФИНИСАЊЕ И ОПЕРАТИВНО АНГАЖОВАЊЕ СВИХ ПРОСТОРНИХ МОГУЋНОСТИ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА У ЦИЉУ НАГЛАШАВАЊА ОВОГ ПРОСТОРА КАО ДЕЛА РАЗВОЈНЕ ОСОВИНЕ СРБИЈЕ И ДЕЛА ПРЕПОЗНАТЉИВИХ ПРИРОДНИХ ЦЕЛИНА СРБИЈЕ – ШУМАДИЈА И ПОМОРАВЉЕ СА ВЕЛИКИМ ПРИВРЕДНИМ ПОТЕНЦИЈАЛИМА СА ОСЛОНЦЕМ НА САОБРАЋАЈНИ ПОЛОЖАЈ И ЗНАЧАЈНИМ КУЛТУРНИМ ОДРЕДНИЦАМА

Да би се приближили генералном циљу – визији, и остварили три наведена циља, овим Планом се у наставку дефинише концепција просторног развоја општине Велика Плана, као и конкретна планска решења у областима заштите и уређења простора, социјалног развоја, развоја привреде и унапређења животне средине.

Остваривање наведених циљева подразумева ангажовање органа и институција Општине Велика Плана на основу примене пропозиција и показатеља у оквиру планске концепције и планских решења наведених у наставку текста, као и у оквиру четири рефералне карте, као саставног дела Плана.

4. СМЕРНИЦЕ И МОДЕЛ ТЕРИТОРИЈАЛНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

У складу са опредељењима Устава Републике Србије општине добијају нову улогу у смислу својих надлежности, а у циљу приближавања реалним проблемима становника својих насеља. То подразумева и већи степен аутономије у финансијском и управном смислу, а на основу успостављеног система општинског власништва (земљиште, комунални системи и сл.), па је у случају садашње општине Велика Плана – ради квалитетније организованости административно-институционалног апарата – препоручљиво да своју територијалну организацију претпоставља на следећим принципима:

- **Насеље Велика Плана** се позиционира у систему регионалног повезивања у нивоу будуће регионалне организације као секундарни окружни центар.
- **Дефинисање урбаног центра** (насеље Велика Плана) као фокусне тачке око које се интересно групишу остала насеља на територији општине.
- Велика Плана, као **центар заједнице општина**, на територији садашње општине постаје и **општина** у границама својих катастарских општина и катастарских општина Радовање, Велико Орашје, Доња Ливадица и Старо Село.
- **Дефинисање система заједнице села** око ценатра заједнице села који добијају статус **сеоске општине** – и то Лозовик (КО Лозовик), Крњево-Милошевац (КО Крњево, КО Милошевац и КО Трновче) и Марковац (КО Марковац, КО Ново Село и КО Ракинац).
- **Повезивање заједнице села** (сеоске општине) са урбаним центром, односно градском општином Велика Плана – и то на интересној основи (без администаривне принуде), по појединим областима (управљање грађевинским, пољопривредним, водним и шумским земљиштем, планирање, урбанизам, здравство, образовање, социјална заштита, комуналне делатности, управљање природним и створеним ресурсима итд.) **у заједницу општина**.

Заједница општина Велика Плана би решавала основна економска и социјална питања, питања инфраструктуре од интереса за све општине, као и питања ширег регионалног карактера. Сеоске општине би решавале основна питања и комуналне проблеме грађана у суженом облику надлежности – а према могућности грађана – док би градска општина Велика Плана решавала основне комуналне и урбанистичке проблеме сложеног урбаног система, као и вршила послове планирања развоја и уређења града и сеоских насеља, односно заједнице општина. Ово ће омогућити децентрализацију неких (пре свега комуналних) служби у данашњој општини, ефикаснију хоризонталну координацију јавног сектора и боље активирање свих потенцијала за развој овог подручја.

Овакав модел територијалне организације је реално могућ, али његово формирање зависи од многих чинилаца и фактора на које планска решења не могу да утичу, а пре свега од постизања нивоа политичке воље за усмеравање развоја у овом правцу. Међутим, овакав модел ће се показати као оперативан и без потребе формалног формирања нових административних целина (општина), јер насеље Велика Плана централитет у оквиру своје општине најјаче изражава према околним насељима – Радовање, Велико Орашје, Доња Ливадица и Старо Село. Тај утицај према насељима северно и јужно опада – пропорционално удаљењима – и најслабији је у насељима Лозовик и Марковац која се даље могу повезивати по међуопштинским интересима, док Крњево, Милошевац и Трновче поседују сопствене интересе развоја у оквиру општине Велика Плана.

Табела бр. 10 Препоруке за реорганизацију јавних служби из области друштвене надградње

Функције	Заједница општина	Сеоска општина	Сеоска насеља
Здравствена заштита			
1.Болница	**X***		
2.Дом здравља	**X**		
3.Амбуланта	**X**	**X**	**X**
4.Апотеке	**X**	**X**	**X***
5. Ветеринарска служба	**X**	**X**	**X°**
Образовање			
1. Основно образовање I-IV разред	**X**	**X**	**X**
2. Основно образовање V-IX разред	**X**	**X**	**X°**
3. Средње образовање	**X**		
4. Специјалистичке студије	**X***		
Социјална заштита			
1. Домови за децу без родитељског старања	**X°**	**X***	
2. Предшколска установа	**X**	**X**	**X**
2. Домови за старе	**X**	**X***	
3. Центри за социјални рад	**X°**		
Култура			
1. Дом културе	**X**	**X**	**X**
2. Културни центар	**X**		
3. Библиотека	**X**	**X**	**X***
4. Локални музеј	**X***	**X***	
5. Галерија	**X**	**X***	
6. Дом за омладину	**X**		
Спорт и рекреација			
1. Отворени терени за мале спортове	**X**	**X**	**X**
2. Отворени терени за фудбал	**X**	**X**	**X***
3. Покривене спортске хале	**X**	**X**	
4. Мањи објекти за спорт и рекреацију	**X**	**X**	**X***
5. Отворени базен	**X**	**X***	
Верски објекти			
1. Храм Српске православне цркве	**X**	**X**	**X**

Објашњење знакова:
X - обавезно
X* - према могућности
X° - у оним насељима где је то неопходно

Табела бр. 11 Препоруке за реорганизацију јавних служби из области управљања земљиштем и комуналних делатности

Функције	Заједница општина	Сеоска општина	Сеоска насеља
Управљање грађевинским земљиштем			
1. Праћење, анализе и управљање грађевинским земљиштем	**X**		
2. Прикупљање прихода на основу коришћења грађевинског земљишта	**X**	**X***	
Управљање водним земљиштем			
1. Праћење, анализе и управљање водним земљиштем	**X***		
2. Прикупљање прихода на основу коришћења водног земљишта	**X***		
Управљање шумским земљиштем			
1. Праћење, анализе и методологије управљања шумским земљиштем	**X**		
2. Прикупљање прихода на основу коришћења шумског земљишта	**X***		
Управљање пољопривредним земљиштем			
1. Праћење, анализе и методологије управљања пољопривредним земљишем	**X**		
2. Прикупљање прихода на основу коришћења пољопривредног земљишта	**X***		
Просторно планирање и урбанизам			
1. Израда просторних и урбанистичких планова	**X**		
2. Израда урбанистичких услова	**X**		
3. Издавање грађевинских дозвола	**X**	**X***	
Водоснабдевање			
1. Производња воде	**X**	**X^{o}**	
2. Дистрибуција воде	**X**	**X**	**X**
3. Јавне чесме	**X**	**X**	**X**
Одвођење отпадних вода			
1. Систем за пречишћавање отпадних вода	**X**	**X***	
2. Канализациона мрежа	**X**	**X***	
3. Прикупљање отпадних вода цистерном	**X^{o}**	**X^{o}**	**X**
Прикупљање отпада			
1. Трансферни центар	**X**	**X***	
2. Прикупљање отпада	**X**	**X**	**X***
Пијаце			
1. Зелена пијаца	**X**	**X**	**X^{o}**
2. Сточна пијаца	**X**	**X***	
3. Сајам, вашар	**X**	**X**	
Гробља			
1. Гробље	**X**	**X**	**X**
2. Мртвачница	**X**	**X***	
3. Капела	**X**	**X**	**X***

Објашњење знакова:
X - обавезно
X* - према могућности
X^{o} - у оним насељима где је то неопходно

В.2. ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Просторни развој општине Велика Плана, не може се посматрати у строго дефинисаним границама услед природних, функционалних и других фактора који је повезују са ширим и ближим окружењем. Са друге стране, просторни развој – дефинисан према досадашњем систему на националном нивоу, у значајној мери зависи од акција и понашања локалног становништва у насељима, односно од локалне управе која има надлежност деловања у административним границама – у 13 насеља на територији општине.

Просторни развој општине подразумева **унапређење свих економских, техничких и социјалних система**, као и **одрживо уређење и заштиту природно-еколошких система,** у циљу унапређења укупних показатеља квалитета рада и живљења на овом простору, **уз активну корелацију са окружењем.**

Концепција просторног развоја општине Велика Плана, заснована је на три кључне димензије:

- Опште (европске) смернице и политике развоја
- Регионална сарадња и функционалне везе
- Унутаропштинска димензија

1. ОПШТЕ (ЕВРОПСКЕ) СМЕРНИЦЕ И ПОЛИТИКЕ РАЗВОЈА

Имајући у виду европску орјентацију Србије, овде се наводе општи циљеви и опције политика европских просторних стратегија, кроз три основна домена политика:

- Полицентрични просторни развој и нови односи између урбаних и руралних подручја
- Једнакост у приступу инфраструктури и знању
- Пажљиво управљање природним и културним наслеђем.

На постојећу структуру и концепт развоја простора општине Велика Плана, нарочито су утицали развојни процеси који су се одвијали у протеклих неколико деценија. Поред природних, на начин коришћења у знатној мери утицали су и антропогени фактори, често нарушавајући природне услове и могућности. Постојеће стање простора и снимљених ограничења просторног развоја пружају сасвим квалитетне могућности утврђивања концепта развоја, али усклађених са еколошким условима који и сами представљају својеврсно ограничење. У тим оквирима, за будући развој и просторно уређење општине Велика Плана значајни су следећи моменти :

- простор Општине није у већој мери израубован, али је начет различитим начинима коришћења земљишта, од којих доминирају пољопривреда (око 80% Општине је квалитетно пољопривредно земљиште), саобраћај, становање и индустрије;
- конфликти у простору, иако бројни, нису довели до просторног колапса развоја појединих делатности;
- употреба земљишта иде значајно испред нивоа комуналне опремљености;
- конверзија пољопривредног у непољопривредно земљиште иако неизразита још увек је процес који је не усмерен и стихијски;
- најзначајнији просторни аспект интеграционог процеса са могућностима интрарегионалне сарадње јесте присуство ауто-пута Е-75 и железничког саобраћаја;
- шумско земљиште је заступљено у довољној мери (9,5%), обзиром на равничарски карактер општине, али до Републичког стандарда од мин 10% потребно је организовати акције у том процесу и тим активности; евидентира се и проблем власништва над шумама које представља проблем у реалности планирања, а и у начину коришћења;
- у околностима прекомерне хемизације пољопривредне производње, ствара се негативан утицај на заштиту подземних и површинских вода, а нарочито карактеристично за ризична подручја око самог насеља Велика Плана и насеља дуж моравског правца и

- заузимање земљишта за грађевинске сврхе и неке посебне грађевинске намене, често је у колизији са другим наменама земљишта, у првом реду са пољопривредом. Ширење грађевинског земљишта, такође често има неповољног утицаја у погледу загађивања животне средине (првенствено воде и ваздуха).

Недовољно брижљива употреба основног потенцијала Општине (зона културно-историјског споменика Радованьски луг, Копорин и Покајница) и њено брендирање према усаглашеним стандардима за развој туризма јесте нешто што се мора поправљати.
Сумарно, општина Велика Плана се због свог положаја, историјског развоја, ресурса и економско-просторних атрибута налази у веома специфичној ситуацији због следећег:

- простор је екстензивно коришћен – иако Велика Плана спада међу насељеније општине у Србији са 133 становника по км^2, са насељима која су величински неравномерно распоређена;
- ауто-пут Е-75 пролази кроз градско ткиво насеља Велика Плана и саму општину дели на две целине - моравску и шумадијску;
- изражени конфликти у простору посебно између туризма и пољопривреде и других облика коришћења земљишта са могућим озбиљним последицама по ефикасност, животну средину и квалитет живота;
- пејзаж је само делимично преобликован људском руком а притисак на земљиште није изражен;
- потенцијали реке Велика Морава нису довољно искоришћени;
- недостатак ажуриране информационе основе је евидентан проблем просторног и сваколиког другог развоја и
- за постављање развојних аспеката према околним потенцијалима општине (близина већих и индустријских центара, коришћења пловног пута реке Дунав) и ближа сарадња са општином Смедеревска Паланка по питањима комуналне инфраструктуре представљају потенцијале које треба експлоатисати у дугорочном развоју општине.

Закључује се следеће :

- хитна планска акција је више него потребна, а нарочито према делу општине око ауто-пута, моравског правца и правца према Смедеревској Паланци;
- значајније програмско повезивање моравског и шумадијског дела општине у погледу модернизације и организације пољопривреде у оквиру ширег програма развоја Србије;
- предвидети употребу простора за намене Регионалног, Републичког и Европског значаја и
- сачувати, колико се може, квалитетног земљишта за пољопривреду.

ЗЕМЉИШТЕ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА ТРЕБА КОРИСТИТИ КРАЈЊЕ ПАЖЉИВО И ОРГАНИЗОВАНО НА ПРИНЦИПИМА ПОЛИТИКЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА.

Концепт зонирања простора општине Велика Плана

У оквиру територије општине Велика Плана погодни терени за изградњу су, практично, сви они терени који су повољни и за пољопривредну производњу, а нарочито обрадиве пољопривредне површине, те неопходност сталног усаглашавања потреба за храном и потреба за простором за изградњу и ширења насеља, за изградњу инфраструктурних и других објеката, је константа која доминира. Зонирање намене земљишта на територији општине Велика Плана условљено је постојање инфраструктурног европског коридора 10 – ауто-пут Е-75. Територија која је обухваћена ППППН инфраструктурног коридора ауто-пута Е-75 представља 4/5 општине Велика

Плана, укупне површине 284,95 км^2. На основу ове чињенице доминантне намене земљишта би се могле сврстати у четири основне категорије : (1) коришћење земљишта које ће обезбедити функционисање коридора ауто-пута и истовремено омогућити да грађани и локална власт од постојања тако капиталног инфраструктурног система извуку највеће могуће користи; (2) коришћење земљишта које ће на најбољи начин допринети развоју велико-моравске долине оријентисане ка Смедереву; (3) коришћење земљишта на најбољи начин који ће допринети развоју шумадијског дела општине у оријентацији према областима културно-историјског, споменичког и спортског туризма; (4) све остале намене, које могу и неморају бити комплементарне са прве три категорије, а служи искључиво задовољењу локалних потреба становништву.

При дефинисању будућих модалитета коришћења земљишта у ППО-у мора се повести рачуна о следећим ограничењима :

- потреба за изградњом заштитног појаса у коридору, који би оквирно био одређен на основу следећих основних критеријума : (1) задовољењем просторних услова за смештање планираног инфраструктурног система; (2) утврђивање безбедносног растојања од инфраструктурног система, ради заштите од негативног утицаја на животну средину, у првом реду од буке и аеро загађења и
- обезбеђење заштите основних функција у експлоатацији инфраструктурног система од негативног утицаја из окружења, у првом реду од непланске изградње, неконтролисаног одлагања отпада и других активности.

Неопходно је установити следећи режим коришћења простора у заштитним појасевима магистралних инфраструктурних система у коридору 10, и то у : (1) непосредном појасу заштите се успоставља режим строго контролисаног коришћења земљишта којим се у начелу не дозвољава изградња нових и реконструкција постојећих објеката, изузев оних који су у функцији ауто-пута, пруге и гасовода (трасе, објекти, и др..), а простор ван насеља се може користити као шумско и пољопривредно земљиште. Овде се изузимају планирани објекти у плану вишег реда; (2) ширем појасу заштите се успоставља режим контролисаног коришћења простора, којим се дозвољава развој постојећих и нових активности који нису у коализији са функционалним и техничким захтевима постојећих и планираних магистралних инфраструктурних система.
По правилу уређење заштитних појаса магистралних инфраструктурних система требало би вршити:

- тако да приоритет у коришћењу земљишта у ширем заштитном појасу ауто-пута и пруге имају складишни капацитети, логистички центри, комерцијално-прометне и саобраћајне услуге и слични садржаји;
- тако да се у непосредном и ширем заштитном појасу не могу смештати производне активности попут депонија комуналног и другог отпада, рудници, каменоломи, кречане и други садржаји и објекти по посебним прописима.

Концепт развоја општине Велика Плана до 2022. године

Обзиром на описано стање територије општине Велика Плана, а поштујући услове окружења и валоризојући сопствене развојне потенцијале може се закључити да је положај општине кључна компаративна предност општине, самим тим и валоризација таквог положаја кроз конкретне задатке представља и обавезу за наредни период чијом се реализацијом постижу квалитетнији услови за развој целокупне општине.

Предвиђени модели развоја зависе од многобројних чинилаца променљивих карактера на основу којих се могу одредити претпоставке и дефинисати концепт развоја општине, а чине их читав сегмент социјалног и јавног сектора:

1) <u>Чиниоци који имају одлучујући и сталан утицај</u>

- Привлачност подручја;
- Осећај припадности Великој Плани и насељима;

- Вредности и аспирације руралног становништва и пољопривредника;
- Улога и место младих у друштву и
- Капацитет локалних актера у погледу одлучивања.

2)Чиниоци чији је утицај у порасту
- Значај локалне самоуправе и њене одговорности за развој;
- Културни идентитет Велике Плане и њених културних и историјских потенцијала и
- Значај грђанских удружења и приватне иницијативе.

3)Чиниоци потенцијалног отклона
- Развој и образовање у општини Велика Плана и
- Развој нових друштвених активности.

4)*Променљиве од великог утицаја, проистекле из одлука које треба реализовати*
- Постојање колективне спознаје и визије општине Велика Плана;
- Политика и модалитети просторног уређења општине и
- Развој улоге постојећих институција.

5)Чиниоци чији утицај опада
- Значај државног сектора у управи, финансирању и регулацији;
- Развојне неједнакости на територији општине и
- Изолованост и самодовољност територије.

На основу постављених општих и посебних циљева и визије просторног развоја, стратегијских решења и чинилаца који утичу на просторни развој може се прихватити концепт умереног развоја.

Политика која промовише локални развој на бази брижљиво одабраних приоритета, политика која се огледа кроз организовану и успешну институционализацију за развој, и која уравнотежује у сталном мориторингу развој моравске и шумадијске осовине простора општине Велика Плана. Овај сценарио подразумева постепено остваривање дугорочно утврђених стратегија по областима, и њихово стално преиспитивање и усаглашавање, уз избегавање могућности нарушавања постављања дугорочних циљева квазиреалним идејама и пројектима инвестиција у не јавни сектор.

Деловање локалних актера као фактора развоја (привреда, иновације, едукација, амбиције Велике Плане у оквиру Евро-региона – сценарији који доносе опасност унитаристичког деловања уз често пренебрегавање општег интереса – он подразумева интезивне промене у начину коришћења земљишта и такву врсту деловања коју би морао да прати врло модеран и опремљен институционални апарат локалне управе.

КОНЦЕПТ ПРОМОВИШЕ ЛОКАЛНИ РАЗВОЈ НА БАЗИ БРИЖЉИВО ОДАБРАНИХ ПРИОРИТЕТА, КОЈИ СЕ ОГЛЕДА КРОЗ ОРГАНИЗОВАНУ И УСПЕШНУ ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈУ ЗА РАЗВОЈ, И КОЈИ УРАВНОТЕЖУЈЕ У СТАЛНОМ ПРАЋЕЊУ МОРАВСКОГ И ШУМАДИЈСКОГ ПРОСТОРА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА. ОВАЈ КОНЦЕПТ ПОДРАЗУМЕВА ПОСТЕПЕНО ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНО УТВРЂЕНИХ СТРАТЕГИЈА ПО ОБЛАСТИМА, ЊИХОВО СТАЛНО ПРЕИСПИТИВАЊЕ И УСАГЛАШАВАЊЕ. КОНЦЕПТ ПОДРАЗУМЕВА ДЕЛОВАЊЕ ЛОКАЛНИХ АКТЕРА КАО ФАКТОРА РАЗВОЈА(ПРИВРЕДА, ИНОВАЦИЈЕ, АМБИЦИЈЕ ОПШТИНЕ У ОКВИРУ ЕВРО-РЕГИОНА), ПОВРЕМЕНЕ И МЕСТИМИЧНЕ ИНТЕЗИВНЕ ПРОМЕНЕ У НАЧИНУ КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА И ТАКВУ ВРСТУ ДЕЛОВАЊА КОЈУ ТРЕБА ДА ПРАТИ ВРЛО МОДЕРАН И ОПРЕМЉЕН ИНСТИТУЦИОНАЛНИ АПАРАТ ЛОКАЛНЕ УПРАВЕ

2. РЕГИОНАЛНА САРАДЊА И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ

Простор општине Велика Плана ослања се у мањим или вишим степенима условљености и повезаности са суседним општинама унутар Подунавског округа – Смедеревска Паланка на западу и Смедерево на северу, као и са суседним општинама на истоку Жабари и Свилајнац и општинама на југу Лапово и Рача.

Веза са Смедеревском Паланком

Најизразитије и најзначајније везе са окружењем општина Велика Плана остварује са Смедеревском Паланком, што је условљено малим растојањем (12 km) и брзим приступом (20 минута) као и готово физички спојеним рубним деловима насеља.. Заједнички интереси општина Велика Плана и Смедеревска Паланка, а посебно самих насеља Велика Плана и Смедеревска Паланка, запажају се у следећим областима:

- коришћење пољопривредних потенцијала за снабдевање ширег тржишта здравом храном, уз максимално ангажовање постојећих и развој нових прерађивачких капацитета,
- бања Паланачки кисељак са културно историјским споменицима на подручју општине Велика Плана, употпуњује туристичку понуду,
- скупна понуда развојних институција (Институт за повртарство у Смедеревској Паланци, Сточарско ветеринарски центар у Великој Плани) као референтних у својим областима рада у Србији,
- развој металопрерађивачке индустрије (погони Гоше у обе општине),
- развој малих и средњих предузећа,
- нагласак на саобраћну повезаност општинских центара (друмски и железнички дневни саобраћај) и побољшање државног пута II реда бр. 129 Велика Плана - Смедеревска Паланка,
- значајне дневне миграције становништва у оба смера за различите потребе (радна места, школе, болница, трговина),
- разматрање могућег заједничког система за водоснабдевање са изворишта „Трновче“,
- подржавање регионалног карактера Опште болнице у Смедеревској Паланци која опслужује подручје општине Велика Плана,
- развој средњошколског образовања са компатибилним програмима,
- доживљај два града као једне целине у другим, удаљенијим срединама.

Веза са Смедеревом

Са Смедеревом општина Велика Плана остварује значајне везе што је условњено административном поделом (Смедерево је седиште Подунавског округа), географским и саобраћајним положајем и традицијом. Утицај Смедерева је нарочито изражен на насеља у северном делу општине (Лозовик) и нешто мање Милошевац. Међусобни утицаји и везе се нарочито огледају кроз:

- коришћење саобраћајних капацитета Смедерева и Велике Плане (аутопут, два железничка чворишта – Велика Плана и Мала Крсна, лука у Смедереву, јаке саобраћајне друмске и железничке везе на релацији Велика Плана – Смедерево,
- значајне дневне миграције ка радним местима и образовним установама у Смедереву, нарочито из насеља на северу општине - Лозовик и Милошевац
- институционална повезаност појединих сегмената јавног сектора – здравство, управа,
- истоветно просторно уређење и организација насеља моравског правца (јужни део града Смедерева и северни део општине Велика Плана).

Веза са Жабарима

Велика Плана према Жабарима остварује значајан утицају захваљујући близини, мосту на Великој Морави и малој гравитационој снази Жабара. Тај утицај се највише огледа у саобраћају (брз приступ магистралним путним и железничким правцима), у средњошколском образовању и трговини. Електродистрибуција већег дела општине Жабари такође је везана за електродистрибуцију Велике Плане. Дневне миграције запослених између ова два насеља постоје у оба смера, али у мањем обиму.

Везе између осталих насеља у општинама Велика Плана и Жабари које раздваја Велика Морава и које су некада биле интезивне (Старо Село – Кушиљево, Милошевац – Александровац), смањене су на минимум због лоше саобраћајне комуникације (скеле које су раније обезбеђивале комуникацију робе и људи сада не постоје).
Велика Плана има интерес да оствари јачи утицај према Жабарима и даље према Петровцу, како би максимално искористила своје, пре свега саобраћајне и привредне, а затим и институционалне, капацитете.
Заједнички потенцијал Велике Плане и Жабара је Велика Морава, и у туристичко-рекреативном смислу и у смислу експлоатације минералних сировина.

Веза са Свилајнцем
Са Свилајнцем најјаче везе остварује јужни део општине Велика Плана, односно насеље Марковац. Везе су најистакнутије у саобраћајном смислу (државни пут II реда бр. 150 повезује Свилајнац са аутопутем (петља у Марковцу).
Присутне су и дневне миграције ка радним местима, школама и трговинама у Свилајнцу.

Веза са Лаповом и Рачом
Везе са овим општинама нису тако изразите и исказане су углавном кроз саобраћајне везе и један број запослених – дневних мигранта ка Лапову и Рачи.

3. УНУТАРОПШТИНСКА ДИМЕНЗИЈА

Унутаропштинску димензију просторног развоја чине унутрашњи потенцијали општине, природни и економски диверзитет и вредности.
Према својим географским особинама, као и другим специфичностима насталим као резултанта бројних социјалних, културних, економских и природних процеса, простор општине Велика Плана може да се подели на две крупне целине:

Поморавска целина. Ову целину чини скоро непрекинут низ насеља западно од аутопута, и то северно од Велике Плане – Лозовик, Милошевац, Трновче, део Крњева (Савановац) и Велико Орашје, низ насеља јужно од Велике Плане – Старо Село, Ново Село и Марковац и насеље источно од Велике Мораве – Доња Ливадица. Сама Велика Плана (новији део) налази се на пространој долинској тераси, нешто уздигнута од осталих насеља у долини. Атари ових насеља углавном се пружају правцем исток запад, са Великом Моравом на истоку и побрђем на западу. Ову целину карактеришу заравњени предели генерално нагнути ка северу, испресецани мртвајама Велике Мораве и саобраћајницама које повезују насеља разређено збијеног типа различите величине. Кроз атаре готово сваког насеља пружају се аутопут и магистрална пруга. Ван грађевинских подручја, предели су углавном под њивама, а поред реке уочавају се већи шумски комплекси.
У овој целини може се издвојити долина Јасенице која се пружа правцем запад – исток са широким упливом у моравску долину правца југ – север.

Шумадијска целина. Ово је простор западно од аутопута, долином Јаенице подељен на северни и јужни део. У северном делу ове целине налази се насеље Крњево (централни део), а у јужном делу насеља Ракинац, Радовање и старији део Велике Плане. Атари ових насеља простиру се по косама и долинама формираним на развођу долине Велике Мораве и басена Јасенице. Ова насеља су разбијеног типа и са разгранатом уличном мрежом што отежава комунално опремање. Највећи део пољопривредног земљишта користи се као њиве, у дубоким јаругама присутне су шуме, а на мање нагнутим теренима воћњаци. У северном делу ове целине (Крњево) развијено је виногорје на бази капацитета за производњу вина и оно постаје карактеристика тог подручја.

Г. ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ОДРЕДБЕ

Г.1. ПРОПОЗИЦИЈЕ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ И АНТРОПОГЕНИХ ВРЕДНОСТИ

Основна концепција развоја и уређења простора општине Велика Плана заснива се на очувању, заштити и унапређењу природних ресурса и вредности. Услед антропогених утицаја дошло је до нарушавања природи блиских екосистема и формирања урбаних и пољопривредних зона. Како би се ови природни екосистеми и вредности очували и унапредили неопходан је одговарајући приступ за поједине зоне:
- интезивнија заштита подручја која су у мањој мери деградирана (приобаље Велике Мораве, заштићена подручја око споменика културе);
- очување и заштита природних екосистема у непосредном окружењу саме Велике Плане и увлачење отворених простора „зелених клинова“ пешачким и бициклистичким стазама у град, чиме ће постати део система градског зеленила;
- заштита и унапређење аграрних екосистема на подручју општине у циљу очувања биолошке разноврсности применом савремених мера у пољопривреди.

Ради остваривања развојне планске концепције потребно је обезбедити:
- рационално и крајње пажљиво коришћење природних ресурса;
- очување природи блиских предела, као и предела посебне вредности – пејзажно амбијенталних целина, као и њихова туристичка валоризација;
- заштита станишта појединих врста кроз контролисдану сечу и прикупљање појединих елемената природе (пужеви, печурке и сл.), као и контролисане друге физичке акције у природи (примена хемијских средстава у пољопривреди, сезонско паљење вегетације, истраживање и експлоатација сировина и сл.);
- мерама заштите природе и и неге предела утицати на заштиту и побољшање климе, односно микроклиме појединих подручја, сузбијање ерозије, санације клизишта и депонија, смањење утицаја емисије штетниг гасова.

Пропозиције и мере заштите природних система, вредности и добара, основних категорија земљишта (пољопривредно, шумско, водно), елемената животне средине – воде, ваздуха и земљишта, заштите од елементарних непогода и антропогених друштвених вредности – материјалних и нематеријалних, дефинишу се као **опште** мере кроз законску регулативу која ближе одређује начине, поступке и услове заштите и њиховог коришћења. Такође, у циљу заштите, рационалног управљања и одрживог коришћења наведених елемената – примењују се и **посебне** мере заштите, које се у даљем делу текста односе на елемента који постоје на територији општине Велика Плана, са својим особеностима, карактеристикама, условима и утврђеном општом развојном концепцијом.

1. ШУМЕ И ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

Рационално коришћење укупних природних потенцијала подразумева и заштиту и унапређење шума и успостављање оптималног односа шумских и других екосистема, односно предузимање одговарајућих захвата везаних за пошумљавање и повећање површина под шумама.
Заштита и стабилност шумског система неопходна је ради остваривања свих функција шума односно позитивних утицаја на животну срдину:
- заштитне (заштита земљишта, заштита и унапређење режима вода, заштита пољопривредних култура, стабилност климе, заштита од имисионих дејстава, заштита насеља, заштита саобраћајница, заштита делова природе);

- хигијенско – здравствене;
- туристичко – рекреативне (Радовањски луг, шуме око Копорина, шуме порд Велике Мораве);
- научно истраживачке;
- привредне (производња дрвета, дивљачи др. у складу са производним могућностима станишта);
- одбрамбене.

Циљеви развоја у области шума и шумског земљишта су:
- заштита и унапређење стања шума – кроз повећања степена шумовитости и мелиорација постојећих девастираних шума, како би се успоставио релативно оптималан однос шумских и других екосистема;
- планско организовање лова и риболова, ловног и риболовног туризма на деловима територије који су у функцији одрживог коришћења биолошког ресурса.

Мере заштите и унапређења шумског екосистема односе се на заштиту и унапређење постојећих шума, постепено повећање шумских површина и планско организовање лова и риболова, ловног и риболовног туризма.

Заштита и унапређење постојећих шума – уз рационализацију коришћења потенцијала станишта и уз максимално коришћење природног подмлађивања, како би се постепено елиминисале категорије деградираних шума, а разређене шуме свеле на најмању могућу меру, применом:
- конверзија изданачких шума у високе;
- пошумљавање шибљака и голети;
- пошумљавање високих разређених шума;
- реконструкција високих деградираних шума;
- реконструкција вештачки подигнутих деградираних састојина;

Постепено повећање шумских површина – пошумљавање ће се извршити одабраним врстама дрвећа одабраним у складу са природним потенцијалом станишта:
- на земљиштима условно неповољним за пољопривреду – земљиште VII и VIII бонитетне класе, односно на земљишту са нагибом већим од 20% где је могуће спирање и клижење земљишта;
- на земљишту непосредно уз корито Велике Мораве (небрањени део);
- на земљишту у зони непосредне заштите споменика културе.

Планираним радовима елиминисале би се категорије деградираних шума, а разређене шуме биће сведене на мању меру. Истовремено, садашња површина под шумом од 3196 ha увећала би се за око 2800 ha, односно шумовитост општине би се повећала са садашњих 9,25 % на око 17,40 %, што је повољнији однос шумских и других система за подручје општине Велика Плана него данас.

Планско организовање лова и риболова, ловног и риболовног туризма – организован приступ и презентација ових делатности:
- дефинисање и јасно обележавање ловних и риболовних подручја;
- евиденција и контрола организација која управљају ловним и риболовним подручјима;
- очување стабилне популације аутохтоне фауне;
- забрана уношења страних врста фауне;
- контолисана експлоатација шумских плодова (гљиве, пужеви, жир ...)
- евиденција и контрола туристичких програма и објеката са ослонцем на ловни и риболовнни туризам и осталих објеката на шумском земљишту;
- јединствени наступ потенцијала општине у области ловног и риболовног туризма на тржишту.

2. ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

У циљу заштите пољопривредног земљишта, а у процесу планирања намене земљишта стратешки треба тежити ка одрживости природних и створених ресурса, пре свега, водећи рачуна о основним карактеристикама терена, односно власништва, створених и потенцијалних структура и начина коришћења земљишта.

У вези са наведеним, истичу се поред општих мера и посебне мере заштите пољопривредног земљишта, које су уско повезане са пољопривредном производњом, која је један од стратешких развојних праваца општине Велика Плана. Ово се пре свега односи на:

- **Одрживо коришћење овог природног система односно ресурса**, што ће са једне стране створити одрживе и еколошки прихватљиве производе, а са друге стране обезбедити услове производње хране са сврхом очувања и заштите природне средине;
- **Чување површина и плодности пољопривредног земљишта** поштујући основна начела одрживог развоја, уређења и управљања над пољопривредним земљиштем (пољопривредно земљиште од I до IV катастарске класе ван грађевинских подручја може се само у изузетним случајевима предвидети за друге намене, док оранице VII и VIII катастарске класе пренаменити у шумско земљиште), повећање величине пољопривредних газдинстава и унапређење тржишта земљишта.
- **Повећање способности пољопривредног земљишта** за производњу високо вредне здравствене хране и других пољопривредних производа за домаћа и друга тржишта.
- **Укрупњавање пољопривредног земљишта**
- **Контролисана употреба хемијских средстава**
- **Забрана узгоја генетски модификованих организама**
- **Формирање система заштите, коришћења и унапређења функције пољопривредног земљишта** (еколошке, природне, културне и привредне) на нивоу општине Велика Плана.

Неопходно је у наредном планском периоду поступно смањивати конвенционалну пољопривредну производњу, а уводити и промовисати еколошку пољопривреду, односно орјентисати се ка производњи „здраве хране“ – као специфичног српског производе са циљем системске промоције на основу географског порекла, начина производње, традиције и еколошких гаранција. У последње време, све више се наглашава и истиче потреба за производњом органске хране, за коју према тренутном начину коришћења пољопривредног земљишта, за сада нема услова. Са интезивнијим спровођењем наведених мера заштите, и наравно програмском орјентацијом самих пољопривредних газдинстава али и на нивоу општине, постоје објективне могућности за зачетак овог вида пољоппривредне производње, нарочито у зонама где се интезивно спроводе мере заштите – зоне заштите водоизворишта.

3. ВОДЕ И ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ

Основне смернице за развој водопривредне инфраструктуре за коришћење, заштиту вода и заштиту од штетног дејства вода, дефинисана су стратешким документима у области водопривреде – Водопривредној основи Србије.

Коришћење вода
- водоснабдевање: од највећег значаја је да се спроведу мере заштите и санације водоизворишта „Трновче“ и „Ливаде“. Започете активности на овим изворштима треба да обезбеде оптималан режим експлоатације, уз примену савремене методологије мониторинга.
- експлоатација речних наноса (као грађевинског материјала): евидентирана количине и квалитет шљунка и песка у реци Великој Морави и приобаљу, имали би већи значај за локалну самоуправу у условима пренетог права и припадања дела накнаде за експлоатисане количине.
- наводњавање: реално је очекивати улагања у наводњавање, пре свега због евидентних потенцијала која значајно умањују иницијална улагања у инфраструктуру за довод воде до пољопривредних комплекса, јер је на већем делу најквалитетнијих пољопривредних површина у долини Велике Мораве лако доступна подземна вода са нивоа прве издани.

Заштита вода
У области заштите вода од великог значаја је изградња комуналне инфраструктуре постројења за прераду отпадних вода у свим насељима у зони могућег утицаја на ресурсе квалитетних подземних вода.

Према планираном тренду уређења заштите вода дефинисан је квалитет воде у Великој Морави који одговара IIа класи.
За заштиту подземних вода изузетно је битно адекватно коришћење хемијских средстава у пољопривреди.

Заштита од вода
Заштита од вода подразумева заштиту пољопривредних површина и објеката од утицаја високих вода на водотоковима и од бијичних токова. За заштиту од високих вода постоје насипи поред Велике Мораве, Јасенице и Раче и они су функцији. У систему заштите је и каналска мрежа у долини Јасенице која има функцију да прихвата вишак вода из корита Велике Мораве и Јасенице.

Основне мере и задаци обухватају обезбеђење потребне функционалности и поузданости постојећих водопривредних система, а затим и покретање новог инвестиционог циклуса у овој области, кроз:
- елиминацију узрока евентуалних штета на подручју угроженом поплавама – санација угрожених елемената система, обезбеђење оптималног режима одржавања система, обезбеђење техничких и економских предуслова за нови инвестициони циклус у области водопривреде;
- улагања у обезбеђење техничко – технолошких предуслова за заштиту природних ресурса питке воде – припрема инвестиционо техничке документације за заокруживање изворишта, спровођење мера заштите изворишта водоснабдевања;
- улагања у обезбеђење техничко – технолошких предуслова за спровођење смерница у области заштите вода од загађења – припрема инвестиционо техничке документације и избор савремених техничких решења за изградњу система за прикупљање, одвођење и третман отпадних вода из сеоских насеља, рекултивација депоније Метешково у Великој Плани, трајно решење индустријских депонија;
- улагања у обезбеђење техничко – технолошких предуслова за спровођење смерница у области наводњавања – припрема инвестиционо техничке документације и самим инвестицијама у формирању уређених комплекса пољопривредног земљишта са савременим системима за наводњавање, припрема и реализација огледних поља.

Генерално, поступак утврђивања могућности изградње објекта на водном земљишту је дефинисан процедуром прибављања водопривредних услова за пројектовање, водопривредне сагласности и водопривредне дозволе. Неминовно је усклађивање надлежности и хронологије прибављања других аката како би се створила компатибилност интереса: заштита водног режима, заштита животне средине, урбанистички акти и др.

4. ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ И ПРИРОДНА ДОБРА

Сва заштићена природна добра која су заштићена на основу Закона о заштити животне средине имају *статус трајне и обавезне намене* и треба да се штите на основу наведеног Закона. Интегрална заштита природних добара реализоваће се применом следећих принципа:
- **спровођењем интереса заштите природе** на свим нивоима
- **интегрисањем мера заштите природе и животне средине** у све намене коришћења простора,
- **заштићена подручја као фиксни елементи, се не смеју посматрати као изоловани ентитети**, јер су еколошки, културно и економски повезани са околином.

Заштита и уређење простора са природним добрима спроводиће се сагласно успостављеном режиму III степена заштите, којим је:
- забрањена промена намене заштићених површина,
- забрањено предузимање активности које могу да измене изглед или доведу у питање биолошки опстанак заштићеног природног добра;
- дозвољено предузимање биолошко-техничких мера заштите и кошења траве на заштићеној површини природног добра.

У строгом и специјалним резерватима природе дозвољене су само оне радње које су везане за научна истраживања и праћење спонтаног природног развоја. За предузимање било каквих радњи које могу непосредно или посредно проузроковати промену изгледа, стања или особе ности заштићеног објекта, потребна је дозвола органа који се бави пословима заштите природе.

5. КУЛТУРНО ИСТОРИЈСКО НАСЛЕЂЕ И КУЛТУРНА ДОБРА

Културна и природна баштина општине Велика Плана, са Манастирима Копорин и Покајница као централним мотивима, представља један од основа идентитета Велике Плане.
У том смислу, од великог је значаја дефинисање стртешких смерница и политика које за основ имају заштиту и ревитализацију културног наслеђа, али и контролисање и управљање њиме као ресурсом и генератором друштвеног,али и привредног развоја.

Основни циљеви ових политика треба да буду:
- **коришћење културног наслеђа** (туризам, едукација);
- **афирмација урбаног континуитета** Велике Плане кроз рехабилитацију и презентацију градитељске баштине као идентитета града;
- **интегрисање културног наслеђа** у шире регионалне и државне културне токове.

Ово значи да заштита културног наслеђа на нивоу општег третмана градитељске баштине треба да:
- **заустави даљу деградацију** постојећих простора и физичке структуре;
- **сачува највредније примере** културне и градитељске баштине;
- **створи претпоставке за активирање** економског аспекта подручја са богатим културним наслеђем;
- **утврди начине за побољшање** квалитета живота у просторним културно-историјским целинама
- **дефинишу поступке** за реализацију циљева.

Заштита, конзервација и обнова културне баштине треба да се спроводи кроз мере које су у складу са Законом о културним добрима и правилима урбанистичке заштите, и то кроз различите нивое третмана у зависности од вредности и концентрације баштине.
За дефинисање мера заштите потребно је претходно пажљиво ревалоризовати коултурне вредности и осмислити интервенисањ кроз урбанистичке планове, уз дефинисање различитих целина и зона за које ће бити утврђене конкретне мере заштите.

Мере очувања културног наслеђа могу се груписати као следеће активности:
- **утврђивање планова и програма заштит**е на основу јасних правила и принципа, уз ваљану категоризацију, а затим и нивое интервенција у појединим категоријама културног наслеђа, које неће бити још један вид административне процедуре управљања простором, већ суштински интегрални рад на урбаној ревитализацији простора;
- **израда планова и студија изводљивости**, на основу ових планова, пре свега за примере високо валоризованих потенцијала који постављају јасно опредељење ка његовом коришћењу и нуде конкретне правце ка његовом активирању;
- **конкурисање за финансирање** наоснову претходног из буџетских и других средстава, за различите радове на културној баштини (опремање, уређење) или у оквиру европских програма реконструкције, орјентисаних ка развоју културних стаза.
- **рад на активној партиципацији локалног становништва** у очувању и унапређењу културне баштине, потреби континуиране заштите и неговања, кроз спровођење повремених или сталних акција које имају за циљразвијање свести грађана о значају културног идентитета и континуитета (локални итинерери, изложбе, акције уређења, едукативни програми и сл.);
- **формирање „паркова културе“ на локалном нивоу** као целина која ће обухватити идентификоване постојеће вредности културног наслеђа у природном амбијенту, али и представљати локалитете за измештање оних појединачних објеката и садржаја чија је неоспорна вредност на аутентичној локацији угрожена неадекватним окружењем: ове целине је могуће

комбиновати са другим садржајима (археолошки локалитет, делатности старих заната), чиме би се подвукао њихов едукативни, туристички и комерцијални значај;
- **промена намене** појединачних објеката градитељског наслеђа, као један од начина да се постојећи ресурси културних добара унапреде и интегришу у савремени развој, што подразумева њихову претходну конзервацију, заштиту и инфраструктурно опремање, али обезбеђује и њихову презентацију и трајање кроз употребу.

6. САОБРАЋАЈНИ СИСТЕМ

Мере спречавања међусобног негативног утицаја простора и саобраћаја

Саобраћајни системи поред своје изразите развојне функције у простору изазивају и бројне конфликте и ограничења која се морају пре свега инструментима планирања компезовати, ублажавати и ли спречавати. Посебно негативне ефекте путеви имају на заузимање квалитетног пољопривредног земљишта, угрожавања површинских и подземних вода, изазивање евидентног конфликта са функцијом рад и становања и др. Нешто мање негативне ефекте на природне и вештачке системе у простору имају коридори железничких пруга.

Када је путни и железнички саобраћај у питању, у циљу заштите и уређења простора треба испоштовати следећа правила:

- Нове и реконструисане трасе путева водити по могућности већ постојећим некатегорисаним путевима или по мање плодном пољопривредномземљишту, ван заштитних појасева река и заштитних зона водних ресурса;
- Постојеће јавне путне правце у слободном профилу приоритетно одржавати по питању одвођења површинских вода и осигурања пуног коловозног профила без ударних рупа и оштећења хабајућег слоја, како би се осигурала законска брзина и потребна безбедност у саобраћају;
- Сва укрштања јавних категорисаних путева међусобно осигурати раскрсницама са прописаном прегледношћу и осталим мерама безбедности. Укрштање магистралних и регионалних путева предвидети петљом, док остала са раскрсницом у нивоу;
- Укруштање пруге и путева осигурати са следећим стандардом: са државним путевима обавезно денивелисано, а са општинским и некатегорисаним са аутоматским путним прелазима (браници, полубраници);
- Профил државних путева у насељеним местима треба да има елементе градског уличног профила са потребном саобраћајном сигнализацијом, са денивелисаним коловозом у односу на обавезну обострану пешачку стазу, са решеним одвођењем атмосферских вода. Прикључак на јавни пут унутар грађевинског подручја насеља врши се преко постојеће јавне уличне мреже, а нови прикључци могу се планирати доношењем посебног плана детаљне регулације;
- Изградњу бензинских станица усмеравати на ободе насеља и настојати да свако насеље има бар једну бензинску станицу;
- Осигурати планским мерама брже кретање градским саобраћајницама, безбедније кретање пешака и бициклиста, смањити кретање аутомобила у корист јавног превоза.

Заштита саобраћајног система

У циљу заштите саобраћајних система и неометаног одвијања различитих видова саобраћаја, примењују се законски прописи и регулатива, која ближе одређује опште и посебне мере заштите и управљања овим системима. У складу са тим, установљени су појасеви контролисане заштите саобраћајних коридора.

Заштитни појас, са сваке стране јавног пута, има следеће ширине:

	Саобраћајни коридор	Ширина заштитног појаса (m)	
		Ван насеља	Унутар насеља
	Државни пут 1А. реда		
1	Бр. 1 (аутопут Е 75)	40	20
	Државни пут 2. реда		
2	Бр. 150	10	5
3	Бр. 132	10	5 (осим у Великом Орашју где се услед наслеђене грађевинске структуре регулациона линија поклапа са грађевинском линијом и у Великој Плани где се заштитни појас утврђује урбанистичким планом на основу наслеђене грађевинске структуре)
4	Бр. 129	10	5
5	Општински путеви	5	3 (осим у централним зонама насеља где се услед наслеђене грађевинске структуре регулациона линија поклапа са грађевинском линијом)
6	Железничка пруга	35	25

Општинским путевима на подручју општине Велика Плана управља Јавно предузеће за планирање и изградњу „Плана“. Планска препорука је да локално предузеће одржава и управља делом коридора државних путева унутар грађевинског подручја насеља ван коловозне конструкције.

7. ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

У циљу заштите инфраструктурних система , дефинисани су заштитни коридори, односно појасеви заштите у којим асе примењују одредбе законске регулативе – правилника и прописа који третирају одређене инфраструктурне системе, мреже и објекте и функцији појединачних система.

	Мрежа/објекти	Ширина заштитног појаса (m)	Правила/могућност изградње
	Електромрежа		
1	Далековод 110 kV	25 m, обострано од хоризонталне пројекције далековода	Евентуална изградња испод и у близини далековода условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача далековода
2	Далековод 35 kV	12 m, обострано од хоризонталне пројекције далековода	Евентуална изградња испод и у близини далековода условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача далековода
3	Далековод 10 kV	2 m, обострано од хоризонталне пројекције далековода	Евентуална изградња испод и у близини далековода условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача далековода

	Гасоводна мрежа и објекти		
4	Магистрални гасовод (p= 50 bar)	30 m, обострано од ивице гасоводне цеви	Евентуална изградња у близини гасовода условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача далековода
5	Разводни гасовод (p= 6/12 bar)	3 m, обострано од ивице гасоводне цеви	Евентуална изградња у близини гасовода условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача далековода
6	Разводни гасовод (p= 4 bar)	1 m, обострано од ивице гасоводне цеви	Евентуална изградња у близини гасовода условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача далековода
7	Главна мерно регулациона станица (ГМРС)	50 m у полупречнику	Евентуална изградња у близини ГМРС условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача далековода
8	Мерно регулациона станица (МРС)	15 m у полупречнику	Евентуална изградња у близини гасовода условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача далековода
9	Топловод	1 m, обострано од ивице гасоводне цеви	
10	Оптички ТТ кабл	1 m	
	Водопривредни објекти и површине, водоводна мрежа и објекти		
11	Изворište подземних вода	Према посебним одлукама	Евентуална изградња инфраструктуре у близини је условљена режимом заштите изворишта
12	Цевовод сирове воде	5 m, обострано од ивице цеви	Укрштање са осталом инфраструктуром обавити по важећим нормативима уз обострану заштиту и под углом од 90°, уз посебне услове управљача цевовода
13	Постројење за прераду воде (ППВ)	Према посебним одлукама и пројекту	Евентуална изградња у близини ППВ условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача постројења
14	Магистрални водовод	5 m, обострано од ивице цеви	Укрштање са осталом инфраструктуром обавити по важећим нормативима уз обострану заштиту и под углом од 90°, уз посебне услове управљача водовода
15	Постројење за пречишћавање отпадних вода (ППОВ)	Не утврђује се заштитна зона	Евентуална изградња у близини ППОВ условљена је техничким прописима и уз сагласност

			надлежног предузећа – управљача постројења
16	Канализациона мрежа	1,5 m, обострано од ивице цеви	Укрштање са осталом инфраструктуром обавити по важећим нормативима уз обострану заштиту и под углом од 90°, уз посебне услове управљача мреже
17	Дренажни канал	5 m, обострано од ивице канала	Евентуална изградња у заштитном појасу канала условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача канала
18	Одбрамбени насип	5 m, обострано од ивице канала	Евентуална изградња у заштитном појасу канала условљена је техничким прописима и уз сагласност надлежног предузећа – управљача канала

8. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

У складу са категоризацијом животне средине из Просторног плана Републике Србије, на простору општине Велика Плана, дефинисане су следеће категорије:

I Подручје загађене и деградиране животне средине
(заштитни појас аутопута, појас контролисане градње уз аутопут);
II Подручје угрожене животне средине
(појас непосредне заштите уз државне путеве 1. и 2. реда и железничке пруге, урбано подручје Велике Плане, индустријске зоне, велике фарме стоке и живине у Трновчу, Великом Орашју, Новом Селу и Марковцу, зоне интезивне пољопривреде у долини Велике Мораве и Јасенице);
III Подручје квалитетне животне средине
(шумска подручја уз водоток Велике Мораве, воћарске и виноградарске зоне на шумадијском побрђу у западном делу општине);
IV Подручје веома квалитетне животне средине
(заштићена природна добра, подручја од културног и историјског значаја – Радовањски луг и простор око Манастира Копорин).

8.1. Заштита ваздуха

Мере за заштиту ваздуха могу се исказати следећим активностима:
- успоставити мерна места у граду и околини већих индустријских постројења и дефинисати параметре које треба пратити (а који битно утичу на стање квалитета ваздуха);
- успоставити мониторинг систематског праћења аерозагађења;
- приступити изради катастра загађивача ваздуха;
- стимулисати употребу гаса уместо течног и чврстог горива;
- оформити службу за праћење стања елемената животне средине;
- редовно информисати јавност о стању елемената животне средине, а нарочито о акцидентним ситуацијама.

8.2. Заштита вода

Све активности у простору које утичу на промену квалитета воде у водоносним слојевима или површинским токовима, морају бити усмерене на спречавање штетног утицаја и обезбеђивање захтеваног квалитета воде.
На подручју општине Велика Плана треба успоставити систем мониторинга квалитета површинских и подземних вода ради потпунијег увида у квалитет вода и утврђивања потреба за предузимање мера у зависности од степена угрожености и врсте загађења.
У свим насељима која се налазе у долини Велике Мораве треба изградити канализациону мрежу и објекте за прихват и пречишћавање отпадних вода.
Постојећа изворишта „Трновче“ и „Ливаде“ треба штитити формирањем зона заштите:
- у **зони непосредне заштите** забрањено је грађење свих објеката (осим објеката водоснабдевања), приступ лица која нису запослена, обрада земљишта уз коришћење ђубрива, пестицида и хербицида, непланско сађење дрвећа и бацање и депоновање отпада и испуштање било каквих отпадних вода;
- у **ужој зони заштите**, забрањена је изградња путева, копање канала и извођење земљаних радова, коришћење земљишта на начин који може угрозити исправност и количину воде и загађивање на било који начин подземних и површинских вода;
- у **широј зони заштите** забрањује се изградња инвестиционих објеката у гранама индустријске производње чије отпадне воде садрже опасне и штетне материје; изградња објеката становништва (септичке јаме, стаје и слични објекти) без претходно прибављене сагласности и санитарне дозволе; складиштење и употреба отпадних штетних материја; сахрањивање угинулих животиња; бацање и депоновање отпада и вршење пољопривредне производње без успостављене контроле коришћења заштитних средстава и вештачких ђубрива.

Успоставља се **појас заштите око постојећих водотокова** Велике Мораве, Јасенице и Раче, који се поклапа са земљиштем које се не брани од поплава. У овом појасу важе истоветне мере заштите као у широј зони заштите изворишта.

У циљу реализовања прописаних мера потребно је:
- формирати пијезометарску мрежу и створити услове за мониторинг подземних вода;
- обезбедити финансијска средства за праћење квалитета подземних вод;
- формирати службу за праћење стања елемената животне средине;
- прописати и контролисати примену ђубрива и пестицида.

8.3. Заштита земљишта

Нерационална употреба пестицида и вештачких ђубрива у пољопривреди, као и загађивање од отпадних вода и депонија, доприноси загађивању земљишта на простору општине. Проблем који се јавља са прекомерном употребом пестицида је у њиховој постојаности у природним условима и садржају фенола и тешких метала што оптерећује земљиште.
Заштиту земљишта од загађивања спроводити обавезним прописивањем уградње непропусних септичких јама у свим деловима општине без канализационе мреже и забраном неконтролисаног депоновања свих врста отпада, као и доследном контролом употребе пестицида.

8.4. Бука

Најзначајнији извори буке на подручју општине су саобраћајнице, пре свега ауто-пут Београд - Ниш. Може се рећи да бука представља један од просторно најраспрострањенијих утицаја које саобраћајница врши на непосредну околинуу домену животне средине.
Ради праћења стања простора угроженог буком предлаже се успостављање мерних места на местима где аутопут пресеца насеља и на саобраћајним чвориштима у граду Велика Плана, како би се пратио ниво буке, и у односу на резултате мерења, могле преузети одговарајуће мере за њено смањење.

Уколико се на основу резултата покаже неопходност потребно је пројектовати заштитне конструкције (баријере) и/или заштитно зеленило на местима која су најугроженија буком.

8.5. Еколошки приоритети

Обзиром да проблем заштите животне средине мора бити интегрисан у планове будућег развоја општине Велика Плана, тј. конкретно за услове избора и одобравања локације за поједине активности, поред већ предузетих корака и остварених резултата у овој области (израда Локалног еколошког акционог плана, израда процена утицаја на животну средину за поједине објекте, израда Стратешке процене утицаја на животну средину за потребе Просторног плана општине Велика Плана), неопходно је дефинисати даље кораке ка ка остваривању стратегије унапређења и заштите животне средине, преко следећих акција:
- **снација стања еколошких „црних тачака“** као услова за даљи развој пољопривреде и туризма, заснованих на принципима одрживости. Кроз анализу стања, оцену и мере заштите животне средине дати су одређени предлози који се директно односе на санирање постојећег стања најугроженијих тачака у општини;
- **заштита** изворишта водоснабдевања, приобаља Велике Мораве, заштићених природних добара и шумских површина **као природне основе за развој и заштиту животне средине;**
- **управљање отпадом** које подразумева затварање, санацију и рекултивацију постојећег сметлишта, као и постепено увођење система за рециклажу отпада (трансфер станице);
- **израда локалног катастра извора загађивача** животне средине на подручју општине Велика Плана, као основе за **успостављање еколошког информационог система и система мониторинга** животне средине;
- планирани нови инвестициони објекти треба да задовоље ниво квалитета средине према одговарајућим стандардима и прописаним нормама. При издавању урбанистичке документације и техничких услова за све инвестиционе објекта – потенцијалне загађиваче, треба да се **обезбеде све потребне сагласности и урадити процене утицаја на животну средину**. Инвестиционо технички програми мора да садрже техничко-технолошко решење за минимизирање емисије загађујућих материја у животну средину, а према важећим нормама и стандардима.

8.6. Систем мониторинга

Потребно је успоставити организовани систем мониторинга животне средине, израдом Програма контроле квалитета ваздуха, нивоа буке, квалитета воде из јавних чесама и каптираних извора, квалитета воде у купалиштима, квалитетаземљишта.

Адекватно кадровско ојачање и техничко опремање надлежног органа за послове заштите животне средине је приоритет, у функцији контроле и управљања животном средином општине и праћења и обрађивања података мера и одређивања правила деловања у смислу смањења загађења животне средине.

Доследна имплементација законске регулативе у области заштите животне средине – како у погледу надлежности и обавеза органа за послове заштите животне средине у општинској управи, тако и појединачних привредних и других субјеката и осталих чинилаца у систему заштите (Према законским решењима, предузећа имају обавезу да сама, или преко овлашћене организације, обављају мониторинг своје емисије, учествују у трошковима мерења имисије у зони утицаја и обезбеди потребан мониторинг резултата санационих мера).

9. ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА

9.1. Заштита од земљотреса

Заштиту од земљотреса представљаће примена асеизмичког пројектовања објеката, односно примена сигурносних стандарда и техничких прописа о изградњи на сеизмичким подручјима. Овим се обезбеђује одговарајући степен заштите људи и минимална оштећења грађевинских објеката, односно континуитет у раду објеката од виталног значаја у периоду након земљотреса. У зонама са густим урбаним ткивом, **неопходно је урбанистичким плановима дефинисати све безбедне површине на слободном простору који би у случају земљотреса представљале зоне за евакуацију и склањање становништва**.

Основна превентивна мера за заштиту од земљотреса односи се на поступак градње објеката, који треба да буду грађени у складу са сеизмичким ризиком – на подручју општине VIII степен MCS скале. Међутим, превентивним мерама не може се у потпуности остварити заштиту људи и објеката, па се зато треба дефинисати оперативне мере спасавања, рашчишћавања рушевина као и збрињавање угроженог становништва.

Приликом планирања и изградње простора, сви чиниоци који имају утицај на смањење утицаја земљотреса (изграђеност, густина насељености, системи изградње, спратност објекта, мрежа неизграђених површина и др.), морају да буду дефинисани у оптималним (дозвољеним) границама, како би се утицај могућег земљотреса максимално умањио.

9.2. Заштита од ерозије

Простори који су захваћени процесом активних клизишта, представљају апсолутно неповољан терен, те сваку изградњу објеката на овим теренима треба искључити

Неповољни терени за изградњу објеката обухватају просторе ранијих, умирених клизишта и терене узаних пролувијалних равни. Коришћене ових терена за изградњу може бити само изузетно - у случају економске исплативости, и подразумева претходну припрему терена применом санационих и мелиоративних мера (у смислу побољшања стабилности падина и обезбеђења објеката на њима).

Неопходно је да се изради јединствен **катастар клизишта и нестабилних терена** који представља базну, стручну документацију за рационално планирање простора. Катастар клизишта и нестабилних терена представља документ који – осим што указује на просторе где су овакве појаве развијене, кроз одговарајућу стручну анализу свих прикупљених података о стабилности терена – у потпуности сагледава утицаје ових појава на концепцију планирања, пројектовања и грађења. Са израдом одговарајуће инжењерско-геолошке подлоге, овим би се у потпуности прописали услови планирања, пројектовања и грађења, као и адекватни геотехнички услови санирања за подручја захваћена овим процесом.

9.3. Заштита од штетног дејства вода

Постојећи заштитни системи на рекама на подручју општине Велика Плана, конципирани су као линијски системи насипа за пасивни заштиту од поплава, комбиновани са каналском мрежом планираном за прихват вишка површинских вода из река или вишка подземних вода.
Да би се обезбедила стабилност и побољшала ефикасност заштите од површинских вода неопходно је довршити каналску мрежу у северном делу општине.

На мањим водотоцима, на којима нису заокружени линијски системи заштите (Крњевски поток, Буковички поток, Широки поток) обезбеђење заштите од поплава може се постићи повећањем пропусне моћи корита и изградњом одбрамбених насипа.

Угрожавање територије општине ов високих нивоа подземних вода није посебно истражено, али појава високих подземних вода углавном се поклапа са високим нивоом површинских вода у рекама и чешће се јавља у равничарском делу општине. Као најефикаснија мера за смањење утицаја високих подземних вода је довршење система каналске мреже која може да прихвати подземне воде и усмери их водотокове.

У том смислу, посебно је важна планска мера у наредном периоду – идентификација потенцијално угрожених локалитета са циљем подизања критеријума заштите (снижењем нивоа подземних вода за екстремне услове), односно подизање степена заштите вреднијих садржаја (локални дренажни системи заштите).

10. ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ

Основни задаци за уређење простора општине Велика Плана за потребе одбране су:

- обезбеђивање услова за оптималан мирнодопски развој насеља на подручју општине, активирање привредних потенцијала и оспособљавање свих видова комуникације за друштвено економски развој, што је уједно и обезбеђење просторних предуслова за одбрану, заштиту, рад и живот у ратним и ванредним условима;
- захтеви и критеријуми у области просторних мера за организацију и уређење простора, који се уграђују у план у циљу обезбеђења потребе одбране и заштите и који су полазна основа за материјализацију система одбране у поступку планирања и уређења простора;
- дефинисање степена угрожености и услова за јачање природне и вештачке отпорности територије у циљу обезбеђења ефикасне заштите.

Најугроженији делови територије општине Велика Плана су само насеље Велика Плана где је највећа концентрација становништва и грађевинског фонда а затим магистралне саобраћајнице (аутопут и пруга) и објекти на њима (мостови).

На основу изнетих задатака, мере које повећавају отпорност простора за потребе одбране земље могу се груписати у неколико области.

10.1. Природни ресурси

Земљиште

- повећање површине под шумама (са 9 % на 17 % укупне територије);
- дестимулација нерационалног коришћења пољопривредног земљишта за ширење насеља и и зградњу објеката;
- предузимање мера у циљу спречавања деградације пољопривредног земљишта (од ерозије, бујица, поплава, пожара).

Воде

- спречавање и онемогућавање загађења површинских и нарочито подземних вода територје;
- успостављање квалитетног режима заштите према изворштима пијаће воде Трновче и Ливаде;
- евиденција, ревитализација и заштита природних извора у шумадијском делу општине.

Шуме

- планирати повећање и равномернији распоред шумског фонда и дефинисати га као заштитни шумски појас у односу на реку Велику Мораву.

10.2. Становништво – урбанизација

- ограничавати претерану концентрацију становништва по појединим блоковима и насељима, давањем акцента на умерени и равномерни раст сеоских насеља;
- формирање система центара издиференцираних по нивоу функција, уз њихово опремање одговарајућим нивоом техничке и комуналне инфраструктуре;

- задржавање ниског миграционог притиска на седиште општине, изградњом инфраструктуре у сеоским насељима и успостављањем мреже објеката јавних служби.

10.3. Делатности

Привредне делатности
- производне погоне лоцирати ван зоне становања;
- размотрити могућност резервних прикључака инфраструктуре у случају делимичног оштећења инфраструктуре виталних привредних субјеката (пекара, млекара, електродистрибуција...);
- поменута предузећа се не измештају и настављају функционисање са редукованим бројем радника, те је потребно обезбедити склонишне капацитете у складу са бројем запослених;
- по могућству предвидети изградњу магацина за брашно, силоса за житарице, електричних и других млинова за млевење житарица, резервоаре за гориво и већи број угоститељских објеката у природно маскираним подручјима општине који се могу користити за прихват и организовану исхрану становништва;
- у што већој мери задржати постојеће пољопривредне површине и стимулисати ратарску и сточарску производњу.

Друштвене делатности
- планирати равномерни размештај друштвених делатности;
- побољшати постојеће грађевинско стање здравствених установа у сеоским насељима и поправити организационо стање (присуство лекара и стоматолога). Потребно је предвидети могућност импровизања прихватних здравствених пунктова у погодним јавним и пословним зградаам у случају елементарних непогода и ратних разарања;
- одржавати школске објекте у сеоским насељима који се не користе пуним капацитетима за случај принудног пријема корисника за потребе образовања или друге намене.

10.4. Физичке структуре

Насеља
Кроз уравнотежен развој мреже насеља стимулисати равномернији и умеренији раст центара сеоских насеља.
У сеоским насељима планирати и градњу и обнављање инфраструктурне мреже, изградњу објеката јавних служби (образовање, здравство, култура), отварање радних места и опште уређење насеља.
Избегавати високу концентрацију при планирању изградње туристичких комплекса, хотела и викенд насеља, а у што већој мери стимулисати породичну стамбену изградњу у урбаним и сеоском насељима.
У делу ужег центра града (насеље Велика Плана), заштиту становништва планирати у склоништима допунске заштите. Капацитет, зона обавезне градње склоништа и начин градње склоништа ближе се дефинише планом генералне регулације.
За све остале делове у границама обухвата Плана, заштиту планирати у заклонима који могу да се граде у случају непосрдне ратне опасности, осим објеката у сеоским подручјима где нема посебних услова у погледу изградње заштитних објеката.

10.5. Посебне одредбе

- Планском и урбанистичком документацијом којом се дефинишу правила уређења и градње, водити рачуна да се између постојећих и новопланираних изграђених зона, што је могуће више обезбеђују простори којима је могуће провлачити комуникације одговарајућег реда;
- Изграђеност и искоришћеност простора у граду не сме да прелази дозвољену границу, како би се избегла трајна закрченост простора, односно да мање од 50 % насеља буде покривено рушевинама;

- спратност изградње физичких структура у што већој мери уједначавати и избегавати градњу појединачних објеката високе спратности, окружених објектима ниске спратности, како би се избегла секундарна рушења, рушевине са преклапањем и нестанак противпожарних баријера;
- обезбедити довољно слободних простора и зелених површина у градском ткиву;
- заштиту електроенергетске, гасоводне, ТТ мреже, водовода и канализације обавезно вршити укопавањем делова мреже или објеката који се могу укопати, а оно чије је укопавање нерентабилно заштитити лоцирањем на на природно заштићенијим и скривенијим местима;
- будући грађевински објекти треба да буду срачунати на сеизмичке силе по степену угрожености на VIII° MCS скале. Објекте од посебног значаја срачунати за степен већи од поменуте сеизмичности;
- у погледу заштите од поплава довршити каналску мрежу у северном делу општине и редовно одржавати насипе поред река;
- на забележеним клизиштима (у Крњеву и Радовању) не планирати веће степене изградње, веће те појасеве санирати.

Напомена: ове одредбе су у целини уграђене у конкретна планска решења.

Г.2. НАМЕНА ПРОСТОРА И БИЛАНСИ ПОВРШИНА

На основу дефинисаних општих смерница и концепције просторног развоја подручја општине Велика Плана, ***стратешка решења у погледу коришћења земљишта*** су следећа:

- Избећи строго зонирање и ослонити се на режиме коришћења земљишта по принципу претежних намена, јер нема притисака на простор на већем делу општине;
- Одредити капацитете и потребан простор за инфраструктуру у наредних двадесет година, извршити правовремену експропријацију и сачувати земљиште;
- Конверзија пољопривредног у друго земљиште се може зауставити, односно ограничити што је могуће више на постојеће зоне и локације дуж саобраћајница стимулативним и рестриктивним мерама – обзиром на својинску структуру власништва; преостале пољопривредне површине треба сачувати и користити на еколошки оправдан начин;
- Кроз даље диференцирање општинског центра Велика Плана и субопштинских центара Лозовик и Марковац, вршити осмишљену и економски оправдану дистрибуцију сектора јавних служби и
- Дефинисати грађевинска подручја насељених места, узимајући у обзир постојеће стање и исказане потребе.

1. ЗОНИРАЊЕ ПРОСТОРА И ПРЕТЕЖНА НАМЕНА

На подручју општине Велика Плана диференцирају се две макрозоне са основним правцима развоја:

1. Моравска макрозона
- транзитни правац,
- саобраћајна чворишта,
- ратарство, сточарство, повртарство,
- експлоатација минералних сировина (шљунак, песак),
- туризам

2. Шумадијска макрозона
- ратарство, сточарство, воћарство
- туризам

Ове макрозоне имају прилично јасно одређену међусобну границу, а преклапају се само делимично на подручју насеља Велика Плана.

У оквиру поменутих макрозона могу се издвојити **просторне целине** које су условљене прецизнијим диференцирањем различитих компаративних функција са претежном наменом која доминира у њима, а према изразитим географским, физиономским, историјском, традиционалним, тржишним и другим предусловима.

Моравска макрозона

1. Северни део долине Мораве

- обухват: целина се простире источно од аутопута и северно од корита Јасенице, на истоку је оивичена Великом Моравом;

- потенцијали: квалитетно пољопривредно земљиште, велика насеља и насељеност, изворište „Трновче“, шљункаре, железничка пруга са 4 стајалишта, могућност изградње пратећих објеката уз аутопут, потенцијал за развој привредне зоне на Савановцу, природни екосистеми дуж Велике Мораве;

- ограничење: нема директног приступа на аутопут (планирана петља у Лозовику), дивље депоније, нерешен прихват отпадних вода;

- намена: интезивна пољопривреда (ратарство – сточарство – повртарство), развој радних зона на Савановцу и око планиране петље у Лозовику, заштита водоизворишта „Трновче“, еколошки одржива експлоатација минералних сировина.

2. Долина Јасенице

- обухват: целина се простире јужно од Јасенице и северно од државног пута 2. реда бр. 129, на истоку је оивичена Великом Моравом а на западу границом са Смедеревском Паланком;

- потенцијали: квалитетно пољопривредно земљиште, опремљена и делом формирана радна зона у Великој Плани, петља на аутопуту, туризам са ослонцем на приобаље Велике Мораве, активни систем за пречишћавање отпадних вода, хиподром, средишњи део општине;

- ограничење: еколошки хазард, ризик од поплава;

- намена: формира се централна радна зона у општини, интезивна пољопривреда, велика зона шума у подручју ушћа Јасенице у Велику Мораву, туризам и риболов у приобаљу Велике Мораве;

3. Атар Доње Ливадице

- обухват: атар Доње Ливадице, једино насеље у општини источно од Велике Мораве;

- потенцијали: квалитетно пољопривредно земљиште, шљункаре;

- ограничење: саобраћајна изолованост, дивље депоније, нерешен прихват отпадних вода;

- намена: интезивна пољопривреда (ратарство – сточарство – повртарство), еколошки одржива експлоатација минералних сировина, развој привредних делатности мањег обима дуж државног пута 2. реда бр. 129 који повезује општинска места Велика Плана и Жабари.

4. Јужни део долине Мораве

- обухват: целина се простире источно од железничке пруге Велика Плана – Лапово и јужно од државног пута 2. реда бр. 129, на истоку је оивичена Великом Моравом а на југу границом општине према Лапову;

- потенцијали: квалитетно пољопривредно земљиште, велика насеља и насељеност, изворište „Ливаде“, петља на аутопуту, шљункаре, потенцијал за развој привредне зоне у Марковцу, саобраћајна повезаност са суседним општинама;

- ограничења: расута бесправна градња, дивље депоније, депонија „Метешково“, нерешен прихват отпадних вода;

- намена: интезивна пољопривреда (ратарство, сточарство), развој радних зона у Марковцу и привредних делатности из домена „породичног бизниса“, заштита водоизворишта „Ливаде“, могућност изградње пратећих објеката уз аутопут, еколошки одржива експлоатација минералних сировина.

Шумадијска макрозона

1. Крњевачака брда

- обухват: целина се простире западно од аутопута и северно од Јасенице, на западу је оивичена границом са Смедеревском Паланком;

- потенцијали: пољопривредно земљиште, водоакумулације „Лукар“ и „Кудреч 2“, извори, очуване природне микроцелине (Лукар-Дибока, Кудреч, Саставци, Чукљинац, Пардина, Баре).

- ограничења: нерешен прихват отпадних вода, појава клизишта;

- намена: интезивна пољопривреда (сточарство – воћарство – виноградарство), развој привредних делатности мањег обима (из домена прераде пољопривредних производа – „породични бизнис“), развој туристичке понуде (викенд зона код језера, вински пут...);

2. Радовањска брда

- обухват: целина се простире јужно од државног пута 2. реда бр. 129 и западно од железничке пруге Велика Плана – Лапово, на западу и југу је оивичена границом општине према Смедеревској Паланци, Рачи и Лапову;

- потенцијали: пољопривредно и шумско земљиште, очуване природне микроцелине и заштићени објекти природе (Радовањски луг, Радовањски валог, долине Копоринског потока и Рибник итд.), културно историјски споменици (Манастири Копорин и Покајница, Црква захвалница, цркве у Ракинцу, више очуваних објеката народне архитектуре у Ракинцу и Радовању);

- ограничења: изражена депопулација, нерешен прихват отпадних вода, дивље депоније;

- намена: интезивна пољопривреда (ратарство – сточарство – воћарство), развој привредних делатности мањег обима (из домена прераде пољопривредних производа), развој туристичке понуде (едукативни туризам, лов, пешачке и бициклистичке стазе).

2. ОСНОВНЕ КАТЕГОРИЈЕ ЗЕМЉИШТА – БИЛАНС ПЛАНИРАНИХ ПОВРШИНА

Од укупних 345,49 км² површине територије општине Велика Плана, пољопривредне површине су планиране на 220,05 км², шумско земљиште је планирано на 60,13 км², грађевинско земљиште на 59,48 км² и водне површине су планиране на 5,83 км².

Табела бр. 13 Биланс планираних површина

	Категорије земљишта	Постојеће стање		Планирано стање		Промена	
		km^2	%	km^2	%	km^2	%
1	**Пољопривредно**	254,54	73,67	219,86	63,64	- 34,68	- 10,03
2	**Шумско**	31,96	9,25	60,13	17,40	+ 28,17	+ 8,15
3	**Грађевинско**	51,66	14,96	59,67	17,27	+ 8,01	+ 2,31
4	**Водно и водне површине**	7,33	2,12	5,83	1,69	- 1,50	- 0,43
	У к у п н о	345,49	100,00	345,49	100,00	0,00	0,00

У билансу планираних површина, запажа се да се највеће промене очекују кроз повећање шумског земљишта (за око 8 %) и смањење површина пољопривредног земљишта (за око 10 %).

Г.3. ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. ПРИНЦИПИ И ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА И ГРАЂЕЊА НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

Принципи и правила уређења простора и грађења на подручју општине Велика Плана утврђују се:

А) за **све категорије земљишта**, и то:
- пољопривредно земљиште;
- шумско земљиште;
- водно земљиште;
- грађевинско земљиште

а) грађевинско земљиште у обухвату грађевинских подручја насеља, изузев грађевинског подручја насеља Велика Плана, за која се правила уређења и грађења утврђују Планом генералне регулације;

б) грађевинско земљиште ван грађевинских подручја насеља, које је одређено овим Планом.

Принципи и правила уређења простора и грађења, у границама горе описаног земљишта, служе за:
- регулисање изградње на пољопривредном, шумском и водном земљишту, а на деловима овог земљишта за које се овим Планом утврђује обавеза израде урбанистичког плана, примењиваће се исти принципи и правила до доношења урбанистичког плана;
- регулисање изградње на грађевинском земљишту у обухвату грађевинских подручја насеља за која се не утврђује обавеза доношења урбанистичког плана, односно за која се утврђују шематски прикази уређења у овом Плану;
- регулисање изградње на грађевинском земљишту у обухвату грађевинских подручја насеља за која се утврђује обавеза доношења урбанистичког плана, до доношења урбанистичког плана;
- регулисање изградње на грађевинском земљишту ван обухвата грађевинских подручја насеља;
- као смернице за израду урбанистичког плана за просторе за које се овим Планом прописује обавеза израде урбанистичког плана.

Б) за специфичне функције и просторне целине, системе и коридоре, и то:
- специфичне просторне целине;
- јавне објекте и јавне површине;
- инфраструктурне системе;
- заштићене коридоре.

Принципи и правила уређења простора и грађења за напред наведене функције, системе и целине служе за:
- регулисање изградње објеката и површина јавне намене, директно на основу одредби овог Плана, изузев у деловима (и за објекте) за које се овим Планом утврђује обавеза израде урбанистичког плана – у том случају принципи и правила уређења и грађења служе као смернице за израду урбанистичког плана;
- регулисање изградње инфраструктурних система, директно на основу одредби овог Плана, изузев у деловима за које се овим Планом утврђује обавеза израде урбанистичког плана – у том случају принципи и правила уређења и грађења служе као смернице за израду урбанистичког плана;
- регулисање изградње у заштићеним коридорима, директно на основу одредби овог Плана, изузев у деловима за које се овим Планом утврђује обавеза израде урбанистичког плана – у том случају принципи и правила уређења и грађења служе као смернице за израду урбанистичког плана;
- као смернице за израду урбанистичког плана за просторе за које се овим Планом прописује обавеза израде урбанистичког плана.

Општа правила уређења и грађења односе се за све категорије земљишта кроз дефинисање следећих мера:

А) Мере заштите од елементарних и других непогода

Мере заштите од елементарних непогода, које настају као последица климатских, хидролошких, сеизмичких и других утицаја, непрекидно се спроводе при утврђивању просторне организације насеља, размештају јавних и инфраструктурних објеката, прописивању урбанистичких параметара и планирању мреже саобраћаница и инфраструктуре.

Заштита од поплава. Врши се регулацијом водотокова Велике Мораве, Јасенице, Раче и притока, као и наменским коришћењем канала ради евакуације атмосферских, речних и подземних вода. Приликом пројектовања и градње свих хидротехничких објеката (канала, пропуста и сл.) потребно је поштовање свих прописа уз уважавање хидрометеоролошких података. Редовно одржавање хидротехничких објеката је један од елемената који могу умањити штете од евентуалних поплава. Објекти се могу градити тако да не умање протицајни профил великих вода, а у небрањеном делу уз водотокове уз услове надлежне водопривредне организације.

Заштита од земљотреса. Према сеизмолошкој карти за повратни период од 500 година, подручје општине Велика Плана, највећим делом се налази у зони сезмичности 8° MCS скале (у мањем северном делу општине 7°, а у крајњем јужном делу општине 9° MCS скале). Овим планом прописује се да се прорачу конструкције приликом градње свих објеката на целој територији општине ради на основу степена сеизмичности 8° MCS скале, осим објеката за које дозволу издаје државни орган, када се посебно ради сеизмичко испитивање и могући сеизмички утицаји.

Заштита од пожара. Обезбеђује се изградњом планираног система водоснабдевања и хидрантске, противпожарне мреже, као и профилима саобраћајница који омогућавају несметано кретање ватрогасних возила.

Б) Мере енергетске ефикасности

Енергетска ефикасност изградње у насељу постиже се:

- формирањем и изградњом ефикасне мреже колских саобраћајница, пешачких и бициклистичких стаза, за потребе комуницирања унутар насеља и смањења коришћења моторних возила;
- пројектовање и позиционирање зграда према биоклиматским аспектима;
- рационално формирање и одржавање јавне расвете;
- изградњом објеката за производњу енергије на бази алтернативних и обновљивих извора енергије;
- изградњом даљинских или централизованих система грејања и хлађења.

Енергетска ефикасност изградње објеката постиже се:

- формирање ефикасног омотача зграде (топлотна изолација зидова, кровова и подова), уградња топлотно непропусних прозора, и друге мере;
- изградња објеката са рационалним односом запремине и површине омотача зграде;
- реализација пасивних мера (орјентација зграде, осунчаност и вентилација);
- коришћење енергетски рационалних и ефикасних система за грејање и климатизацију:
- енергетски ефикасно унутрашње и спољно осветљење.

Неке зграде, као што су историјски споменици, верски објекти, пољопривредни објекти, стамбени објекти у сеоским насељима који се реконструишу, могу бити изузети од примене ових мера.

1.1. Принципи и правила уређења и грађења на пољопривредном земљишту

Основни принципи

- На пољопривредном земљишту је забрањена изградња.
- Дозвољено је изузетно:
    - изградња објеката у функцији пољопривреде;
    - изградња објеката инфраструктуре, јавних објеката или јавних површина, и то првенствено на земљишту ниже бонитетне класе, у складу са правилима уређења и грађења за ту врсту објеката;

- изградња објеката / комплекса за коришћење обновљивих извора енергије;
- проширење грађевинског подручја насеља (до 5%), по утврђеној законској процедури, а на основу плана детаљне регулације.

- Изузетно је могућа изградња на пољопривредном земљишту, и то на ободним парцелама до границе грађевинског подручја, по правилима уређења и грађења за суседну зону у грађевинском земљишту, и то уколико на парцели постоје услови за минимални стандард комуналне опремљености који подразумева приступ на пут и електроенергетску мрежу.

- На пољопривредном земљишту, на парцелама на којима су изграђени објекти са грађевинском дозволом, или су изграђени у време када није била потребна дозвола за градњу, дозвољена је реконструкција, односно доградња ових објеката, односно изградња нових објеката исте намене, на истој парцели.
- На пољопривредном земљишту, на парцелама на којима су изграђени објекти без грађевинске дозволе, а за које је у току поступак легализације у складу са Законом, објекти се могу легализовати уколико задовољавају параметре и прописане услове дефинисане овим Планом за одговарајуће зоне на грађевинском земљишту.

Правила уређења

Изградња објекта у функцији пољопривреде

- изградња појединачних помоћних економских објеката у функцији пољопривреде (објекти за смештај пољопривредних алата и репроматеријала, виноградарске куће, хидрофорске кућице и сл.), може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем информације о локацији или локацијске дозволе, на парцелама које имају приступ на јавни пут, а ти објекти могу имати интерне системе водовода, канализације и електроснабдевања уколико њихова функција то захтева.

- изградња пословних објеката у функцији пољопривреде, објекти складиштења и прераде пољопривредних производа на пољопривредном земљишту, у складу са овим Планом, реализује се на парцелама које имају основне инфраструктурне претпоставке (приступ на јавни пут, минимални ниво комуналне опремљености – електричну енергију, интерни систем водовода и канализације), и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану.

Изградња објеката инфраструктуре, јавних објеката или јавних површина

- изградња објеката инфраструктуре на пољопривредном земљишту могуће је реализовати директно на основу одредби овог Плана, под условом да се трасе инфраструктуре воде парцелама некатегорисаних пољопривредних или јавних путева, односно уз регулисане имовинско правне односе, у складу са Законом, на земљишту изван ових парцела (на бази закупа, права службености пролаза, непотпуне експропријације и сл.). За просецање нових путева свих категорија потребно је доношење плана детаљне регулације.

- изградња јавних објеката и јавних површина могуће је реализовати на парцелама које имају приступ на јавни пут, а ти објекти могу имати интерне системе водовода, канализације и електроснабдевања уколико њихова функција то захтева и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану или на основу урбанистичког плана уколико је потребно обезбедити нове јавне површине.

Парцелација

На пољопривредном земљишту је могућа парцелација, у циљу изградње објекта у складу са овим Планом, при чему парцеле не могу бити мање површине од 0,50 ha, нити лица према јавном или некатегорисаном путу мањег од 20 m.

Уколико неправилан облик и физичке одлике парцеле то захтевају, може се, на основу посебног пројекта парцелације, извести парцелација са прилазним путем у ширини од најмање 3,50 m у склопу једне од новодобијених парцела.

На постојећим катастарским парцелама површине мање од 0,50 ha, уколико испуњавају све услове прописане овим принципима и правилима дозвољена је изградња у складу са одредбама Плана.

За изградњу објеката на пољопривредном земљишту на основу овог Плана, према њиховој намени и карактеру, у складу са законском процедуром утврђује се потреба израде процене утицаја на животну средину.

Правила грађења

Правила за изградњу појединачних помоћних економских објеката у функцији пољопривреде

- максимална бруто површина објекта утврђује се према односу 1:50 (1,0 m^2 бруто површине објекта на 50,0 m^2 парцеле), а највише до 50 m^2;
- спратност објекта – П (приземље) уз могућност формирања подрумске или сутеренске етаже испод дела или целог приземља, која се не обрачунава у укупни габарит објекта;
- грађевинска линија min 5,00 m, удаљеност објекта од суседних парцела min 2,50 m;
- ограђивање парцеле са помоћним објектом у функцији пољопривреде може се вршити искључиво плетеном жицом постављеном на дрвеним стубовима набијеним у земљу, укупне висине до 1,40 m, или живом оградом према јавном путу. Ограда се, уз сагласност суседа лоцира на самој међи, или се лоцира тако да се не угрози несметана машинска обрада земљишта на суседним парцелама.

Правила за изградњу пословних објеката у функцији пољопривреде

- могућа је изградња, поред пословних објеката у функцији пољопривреде и пратећих објеката који су у њиховој функцији;
- могућа је изградња стамбеног/смештајног простора простора у оквиру горе наведених пословних објеката, бруто површине max 100 m^2;
- могућа је изградња објеката у функцији шумске привреде (расадници шумских врста, фазанерије, храна за дивљач, смештај ловаца);
- минимална површина парцеле за напред наведене пословне објекте је 0,30 ha;
- максимални индекс заузетости парцеле С је 40 %, а максимални индекс изграђености парцеле К је 0,5. Изузетно, за пословне објекте у функцији пољопривреде који представљају специфичну биотехничку целину (стакленици, рибњаци, производња хумуса и сл.), урбанистичким пројектом као инструментом спровођења Плана, могуће је утврдити и другачије урбанистичке показатеља, у складу са технолошким карактеристикама садржаја.
- минимална заступљеност уређених зелених површина на парцели је 25 %:
- спратност објекта – П (приземље), изузетно П + 1 (приземље и 1 спрат или поткровље) за управне објекте / делове објекта у оквиру комплекса;
- грађевинска линија min 10,00 m, удаљеност објекта од суседних парцела min 4,00 m;
- минимални ниво комуналне опремљености за ове садржаје је: приступ јавном путу, интерни извор електроенергије из обновљивих ресурса, интерни систем водовода и канализације (бунар са нивоа прве издани и водонепропусна септичка јама, односно систем за третман отпадних вода у случају веће производње отпадних вода);
- у оквиру комплекса је неопходно обезбедити услове за одлагање комуналног и другог отпада, у складу са прописима и планираном наменом.
- ограђивање парцеле са пословним објектом у функцији пољопривреде може се вршити искључиво плетеном жицом постављеном на металним стубовима, укупне висине до 2,20 m, или живом оградом према јавном путу. Ограда се, уз сагласност суседа лоцира на самој међи, или се лоцира тако да се не угрози несметана машинска обрада земљишта на суседним парцелама.

Правила за изградњу објеката инфраструктуре, јавних објеката и јавних површина

- изградња ових објеката се реализује на основу правила грађења утврђених за инфраструктурне системе, јавне објекти и јавне површине.

1.2. Принципи и правила уређења и грађења на шумском земљишту

Шумско земљиште (у смислу планирања намене) дефинисано је Рефералном картом 1 План намене простора, а осим назначених површина обухвата и све катастарске парцеле уписане у

катастарски операт као њиве, вртови и воћњаци, ливаде, пашњаци и шуме VI, VII и VIII катастарске класе, као и све катастарске пацеле или делове катастарских парцела нагиба терена већег од 30°.

Основни принципи

- На шумском земљишту је забрањена изградња.
- Дозвољено је изузетно:
  - изградња објеката за газдовање шумама, у смислу Закона о шумама;
  - изградња економских објеката у функцији шумске привреде, ловства, туризма и рекреације, према посебним условима из овог Плана;
  - изградња објеката инфраструктуре, јавних објеката или јавних површина, у складу са правилима уређења и грађења за ту врсту објеката.

Правила уређења

Изградња објеката за газдовање шумама

- изградња објеката за газдовање шумама, у смислу Закона о шумама, реализује се директно на основу овог Плана и Закона, издавањем локацијске дозволе.

Изградња економских објеката у функцији шумске привреде, ловства, туризма и рекреације

- изградња економских објеката у функцији шумске привреде, ловства, туризма и рекреације на шумском земљишту, у складу са овим Планом, реализује се на парцелама које имају основне инфраструктурне претпоставке (приступ на јавни или некатегорисани пут, минимални ниво комуналне опремљености – интерни извор електроенергије из обновљивих ресурса, интерни систем водовода и канализације), и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану.
- изградња отворених садржаја у функцији рекреације на шумском земљишту (пешачке или трим стазе, видиковци, пунктови за одмор и сл.) може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем локацијске дозволе, и то уколико ти објекти не захтевају посебне инфраструктурне услове.

Изградња објеката инфраструктуре, јавних објеката или јавних површина

- изградња објеката инфраструктуре на шумском земљишту могуће је реализовати директно на основу одредби овог Плана, под условом да се трасе инфраструктуре воде парцелама некатегорисаних пољопривредних или јавних путева, односно уз регулисане имовинско правне односе, у складу са Законом, на земљишту изван ових парцела (на бази закупа, права службености пролаза, непотпуне експропријације и сл.). За просецање нових путева свих категорија потребно је доношење плана детаљне регулације.
- изградња јавних објеката и јавних површина могуће је реализовати на парцелама које имају приступ на јавни пут, а ти објекти могу имати интерне системе водовода, канализације и електроснабдевања уколико њихова функција то захтева и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану или на основу урбанистичког плана уколико је потребно обезбедити нове јавне површине.

Парцелација

Максимална површина заузетог земљишта (парцеле или дела парцеле) за изградњу економских објеката у функцији шумске привреде је 10 ари, у складу са Законом о шумама.

На шумском земљишту је могућа парцелација, у циљу изградње објекта у складу са овим Планом, при чему парцеле не могу бити мање површине од 0,50 ha, нити лица према јавном или некатегорисаном путу мањег од 20 m.

Уколико неправилан облик и физичке одлике парцеле то захтевају, може се, на основу посебног пројекта парцелације, извести парцелација са прилазним путем у ширини од најмање 3,50 m у склопу једне од новодобијених парцела.

На постојећим катастарским парцелама површине мање од 0,50 ha, уколико испуњавају све услове прописане овим принципима и правилима дозвољена је изградња у складу са одредбама Плана.

За изградњу објеката на шумском земљишту на основу овог Плана, према њиховој намени и карактеру, у складу са законском процедуром утврђује се потреба израде процене утицаја на животну средину.

Правила грађења

Правила за изградњу објеката за газдовање шумама

- Примењују се општа и посебна правила и прописи везани за ову врсту објеката издавањем локацијске дозволе (шумски путеви, мостови и сл.).

Правила за изградњу економских објеката у функцији шумске привреде, ловства, туризма и рекреације

- максимални индекс заузетости парцеле С је 25 %, а максимални индекс изграђености парцеле К је 0,4. Изузетно, за пословне објекте у функцији пољопривреде који представљају специфичну биотехничку целину (стакленици, производња хумуса и сл.), урбанистичким пројектом као инструментом спровођења Плана, могуће је утврдити и другачије урбанистичке показатеља, у складу са технолошким карактеристикама садржаја;
- минимална заступљеност уређених зелених површина или шумских засада на парцели је 30 %;
- спратност објекта – П (приземље), за објекте у функцији шумске привреде, максимално П + 1 (приземље и 1 спрат или поткровље) за објекте у функцији, ловства, туризма и рекреације;
- грађевинска линија min 5,00 m, удаљеност објекта од суседних парцела min 2,50 m;
- минимални ниво комуналне опремљености за ове садржаје је: приступ јавном путу, интерни извор електроенергије из обновљивих ресурса, интерни систем водовода и канализације (бунар са нивоа прве издани и водонепропусна септичка јама, односно систем за третман отпадних вода у случају веће производње отпадних вода);
- у оквиру комплекса је неопходно обезбедити услове за одлагање комуналног и другог отпада, у складу са прописима и планираном наменом.
- ограђивање парцеле са објектом може се вршити искључиво плетеном жицом постављеном на дрвеним стубовима набијеним у земљу, укупне висине до 1,40 m, или живом оградом према јавном путу. Ограда се, уз сагласност суседа лоцира на самој међи, или се лоцира тако да се не угрози несметана машинска обрада земљишта на суседним парцелама. Ограђивање ових објеката у потенцијално плавном - небрањеном подручју Велике Мораве се не планира.

Правила за изградњу објеката инфраструктуре, јавних објеката и јавних површина

- изградња ових објеката се реализује на основу правила грађења утврђених за инфраструктурне системе, јавне објекте и јавне површине.

1.3. Принципи и правила уређења и грађења на водном земљишту

Водно земљиште (у смислу планирања намене) у зони Велике Мораве, Јасенице и Раче дефинисано је положајем регулационе линије насипа или обалоутврде за регулисане делове корита, односно границом водног земљишта утврђеном Законом о водама – за нерегулисане делове корита.

Основни принципи

- На водном земљишту је забрањена изградња.
- Дозвољено је изузетно:

- изградња водних објеката и других објеката и уређаја у функцији коришћења водног земљишта, у смислу Закона о водама;
- изградња привредних објеката за експлоатацију речног материјала, узгој рибе и сл., и комерцијалних објеката за спорт, туризам и рекреацију, према посебним условима из овог Плана;
- изградња објеката инфраструктуре, јавних објеката или јавних површина, у складу са правилима уређења и грађења за ту врсту објеката.
- изградња мањих некомерцијалних објеката за рекреацију и повремени боравак.

Правила уређења

Водно земљиште у зони Велике Мораве, Јасенице и Раче се не зонира посебно овим Планом, али се у појасу од Жабарског моста до ушћа Јасенице у Велику Мораву препоручује стимулисање развоја туристичких, рекреативних и наутичких садржаја.

Изградња водних објеката и других објеката и уређаја у функцији коришћења водног земљишта

- изградња водних објеката и других објеката у функцији коришћења водног земљишта, у смислу Закона о водама, реализује се директно на основу овог Плана и Закона, издавањем локацијске дозволе.

Изградња привредних објеката за експлоатацију речног материјала, узгој рибе и сл., и комерцијалних објеката за спорт, туризам и рекреацију

- изградња привредних објеката за експлоатацију речног материјала, мини хидроцентрала, устава, проточних хидроелектрана, објеката за узгој рибе и сл., и комерцијалних објеката за спорт, туризам и рекреацију на водном земљишту, у складу са овим Планом, реализује се на парцелама које имају основне инфраструктурне претпоставке (приступ на јавни или некатегорисани пут, минимални ниво комуналне опремљености – електричну енергију, интерни систем водовода и канализације), и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта (односно на основу плана детаљне регулације уколико локација нема приступ на јавни пут па је потребно обезбедити нове јавне површине), у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану и посебно прибављених водопривредних услова.

- изградња отворених садржаја у функцији рекреације на водном земљишту (пешачке или трим стазе, видиковци, пунктови за одмор и сл.) може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, информације о локацији, и то уколико ти објекти не захтевају посебне инфраструктурне услове.

- изградња воденица на Морави и другим водотоцима може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем локацијске дозволе, уз услове надлежне водопривредне организације и уколико је могуће обезбедити приступ објекта јавном путу.

Изградња мањих некомерцијалних објеката за рекреацију и повремени боравак

- изградња мањих објеката за рекреацију и привремени боравак некомерцијалног карактера може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем локацијске дозволе и уколико је могуће обезбедити приступ објекта јавном путу.

Изградња објеката инфраструктуре, јавних објеката и јавних површина

- изградња објеката инфраструктуре на водном земљишту могуће је реализовати директно на основу одредби овог Плана, под условом да се трасе инфраструктуре воде парцелама некатегорисаних пољопривредних или јавних путева, односно уз регулисане имовинско правне односе, у складу са Законом, на земљишту изван ових парцела (на бази закупа, права службености пролаза, непотпуне експропријације и сл.). За просецање нових путева свих категорија потребно је доношење плана детаљне регулације.
- изградња јавних објеката и јавних површина могуће је реализовати на парцелама које имају приступ на јавни пут, а ти објекти могу имати интерне системе водовода, канализације и

електроснабдевања уколико њихова функција то захтева и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану или на основу урбанистичког плана уколико је потребно обезбедити нове јавне површине.

Парцелација
На водном земљишту је могућа парцелација, у циљу изградње објекта у складу са овим Планом, при чему парцеле не могу бити мање површине од 0,50 ha, нити лица према јавном или некатегорисаном путу мањег од 20 m.
Уколико неправилан облик и физичке одлике парцеле то захтевају, може се, на основу посебног пројекта парцелације, извести парцелација са прилазним путем у ширини од најмање 3,50 m у склопу једне од новодобијених парцела.
На постојећим катастарским парцелама површине мање од 0,50 ha, уколико испуњавају све услове прописане овим принципима и правилима дозвољена је изградња у складу са одредбама Плана.

За изградњу објеката на водном земљишту на основу овог Плана, према њиховој намени и карактеру, у складу са законском процедуром утврђује се потреба израде процене утицаја на животну средину.

За изградњу свих објеката на водном земљишту инвеститор сноси ризик штете настале од високог водостаја, о чему даје посебну изјаву пре издавања грађевинске дозволе.

Правила грађења

Правила за изградњу водних објеката и других објеката и уређаја у функцији коришћења водног земљишта
- Примењују се општа и посебна правила и прописи везани за ову врсту објеката (обалоутврде, везови за чамце, канали, водомери и сл.).

Правила за изградњу привредних објеката за експлоатацију речног материјала, узгој рибе и сл.
- минимална површина парцеле за напред наведене пословне објекте је 0,20 ha;
- максимални индекс заузетости парцеле свим присутним садржајима С је 50 % (објекти, приступне, манипулативне, паркинг површине). Изузетно, за пословне објекте у функцији пољопривреде који представљају специфичну биотехничку целину (рибњаци, производња хумуса и сл.), урбанистичким пројектом као инструментом спровођења Плана, могуће је утврдити и другачије урбанистичке показатеља, у складу са технолошким карактеристикама садржаја.
- минимална заступљеност планираних шумских површина на парцели је 20 %:
- спратност објекта – П (приземље);
- грађевинска линија min 5,00 m, удаљеност објекта од суседних парцела min 3,50 m;
- минимални ниво комуналне опремљености за ове садржаје је: приступ јавном путу, а прикључење на електромрежу, интерни систем водовода и канализације (бунар и водонепропусна септичка јама, односно систем за третман отпадних вода у случају веће производње отпадних вода) уколико је потребно за технологију објекта или радова;
- у оквиру комплекса је неопходно обезбедити услове за одлагање комуналног и другог отпада, у складу са прописима и планираном наменом.
- ограђивање парцеле са овим објектима се не планира.

Правила за изградњу комерцијалних објеката за спорт, туризам и рекреацију
- поред објеката основне намене, могућа је изградња и пратећих објеката у њиховој функцији;
- минимална површина парцеле за напред наведене пословне објекте је 2000 m^2;
- максимални индекс заузетости парцеле С је 40 %, а максимални индекс изграђености парцеле К је 0,5.
- минимална заступљеност уређених зелених површина или шума на парцели је 30 %:

- спратност објекта – максимално П + 1 (приземље и 1 спрат или поткровље) за објекте у функцији, лова, риболова, туризма и рекреације;

- грађевинска линија min 5,00 m, удаљеност објекта од суседних парцела min 2,50 m;

- минимални ниво комуналне опремљености за ове садржаје је: приступ јавном путу, прикључење на електромрежу, интерни систем водовода и канализације (бунар и водонепропусна септичка јама, односно систем за третман отпадних вода у случају веће производње отпадних вода);

- у оквиру комплекса је неопходно обезбедити услове за одлагање комуналног и другог отпада, у складу са прописима и планираном наменом;

- у оквиру комплекса планирати потребан паркинг простор за путничка возила по критеријумима min 1ПМ / 10 m^2 нето површине објекта;

- ограђивање парцеле са овим објектима се не планира.

Правила за изградњу мањих некомерцијалних објеката за рекреацију и повремени боравак

- минимална површина парцеле за напред наведене објекте је 400 m^2;

- максимални индекс заузетости парцеле С је 10 %, а максимални индекс изграђености парцеле К је 0,1.

- максимална бруто површина објекта – 40 m^2;

- минимална заступљеност уређених зелених површина или шума на парцели је 30 %:

- спратност објекта – максимално П (приземље);

- грађевинска линија min 5,00 m, удаљеност објекта од суседних парцела min 1,00 m;

- минимални ниво комуналне опремљености за ове садржаје је: приступ јавном путу, интерни систем водовода и канализације (бунар и водонепропусна септичка јама, односно систем за третман отпадних вода у случају веће производње отпадних вода);

- у оквиру комплекса је неопходно обезбедити услове за одлагање комуналног и другог отпада, у складу са прописима и планираном наменом.

- ограђивање парцеле са овим објектима се не планира.

Правила за изградњу објеката инфраструктуре, јавних објеката и јавних површина

- изградња ових објеката се реализује на основу правила грађења утврђених за инфраструктурне системе, јавне објекте и јавне површине.

За делове водног земљишта у обухвату Плана генералне регулације или других урбанистичких планова, могу се у фази израде ових планова утврдити и другачије вредности, у складу са наменом и месним условима. До израде наведених планова примењују се правила из овог Плана.

1.4. Принципи и правила уређења и грађења на грађевинском земљишту

Грађевинско земљиште дефинисано је Рефералном картом 1. План намене простора, а осим назначених површина обухвата и све катастарске парцеле на којима су изграђени објекти са грађевинском дозволом, или су изграђени у време када није била потребна дозвола за изградњу, а принципи и правила грађења на грађевинском земљишту примењују се и на парцеле на пољопривредном земљишту које се непосредно граниче са грађевинским земљиштем.

Основни принципи

- на грађевинском земљишту је могућа изградња у складу са одредбама овог Плана, односно урбанистичких планова који се израђују на основу њега;

- у оквиру грађевинских подручја насеља, овим Планом се дефинишу зоне становања, зоне рада и зоне насељског центра са различитим правилима уређења и грађења;

- изградња стамбених, пословних, стамбено – пословних, пољопривредних, економских, спортских, помоћних и других објеката и објеката и мреже инфраструктуре може се вршити на грађевинским парцелама;

- грађевинска парцела је најмањи део простора обухваћеног Планом који задовољава услове за изградњу прописане Планом и која има излаз на јавну површину (пут, улицу);

- до доношења урбанистичких планова за насеља Марковац и Лозовик, примењиваће се одредбе овог Плана;

- до доношења урбанистичког плана за насеље Велика Плана, примењиваће се Генерални урбанистички план „Велика Плана 2005“.

Правила уређења

Изградња објеката у зонама становања

- изградња стамбених, пословних, стамбено - пословних, економских, пољопривредних и помоћних објеката може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем локацијске дозволе, и то уколико ти објекти не захтевају посебне инфраструктурне услове;

- изузетно, изградња стамбених објеката са више од три стана, пословних и стамбено – пословних објеката бруто развијене површине преко 400 m^2, бензинских станица, фарми за узгој стоке и живине развијене бруто површине преко 600 m^2 и било којих објеката бруто развијене површине преко 1000 m^2 или висине преко 20 m, реализује се на парцелама које имају основне инфраструктурне претпоставке (приступ на јавни или некатегорисани пут, минимални ниво комуналне опремљености – електричну енергију, интерни систем водовода и канализације), и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану;

- изградња објеката инфраструктуре на грађевинском земљишту у зонама становања могуће је реализовати директно на основу одредби овог Плана, под условом да се трасе инфраструктуре воде парцелама некатегорисаних пољопривредних или јавних путева и улица, односно уз регулисане имовинско правне односе, у складу са Законом, на земљишту изван ових парцела (на бази закупа, права службености пролаза, непотпуне експропријације и сл.). За просецање нових путева и улица свих категорија потребно је доношење плана детаљне регулације;

- изградња јавних објеката и јавних површина и спортских објеката, могуће је реализовати на парцелама које имају приступ на јавни пут, а ти објекти могу имати интерне системе водовода, канализације и електроснабдевања уколико њихова функција то захтева, и то издавањем локацијске дозволе за објекте до 300 m^2 (за отворене спортске терене до 1000 m^2), односно на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта за веће објекте, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану или на основу урбанистичког плана уколико је потребно обезбедити нове јавне површине.

Изградња објеката у радним зонама

- изградња пословних објеката различите намене (производња, услуге, трговина на велико и мало, угоститељство, складишта, администрација, пољопривредни објекти, итд.) може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем локацијске дозволе, и то уколико ти објекти не захтевају посебне инфраструктурне услове;

- изградња стамбеног простора до 100 m^2 нето површине у посебном објекту или делу пословног објекта, уз услов да стамбени простор не пређе 20 % укупног изграђеног простора на грађевинској парцели може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем локацијске дозволе, и то уколико ти објекти не захтевају посебне инфраструктурне услове;

- изградња пољопривредних објеката (објекти за узгој стоке и живине, објекти за смештај и чување пољопривредних производа, објекти за смештај и одржавање пољопривредне механизације и сл.) може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем локацијске дозволе, и то уколико ти објекти не захтевају посебне инфраструктурне услове;

- изузетно, изградња било којих објеката развијене бруто површине преко 1000 m^2 или развијене бруто површине преко 2000 m^2 (у збиру свих објеката на грађевинској парцели), бензинских станица, објеката виших од 30 м и објекти за узгој стоке и живине развијене бруто површине преко 600 m^2, реализује се на парцелама које имају основне инфраструктурне претпоставке (приступ на јавни или некатегорисани пут, минимални ниво комуналне опремљености – електричну енергију или интерни извор електроенергије из обновљивих ресурса,

интерни систем водовода и канализације), и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану;

- изградња објеката инфраструктуре на грађевинском земљишту у радним зонама могуће је реализовати директно на основу одредби овог Плана, под условом да се трасе инфраструктуре воде парцелама некатегорисаних пољопривредних или јавних путева и улица, односно уз регулисане имовинско правне односе, у складу са Законом, на земљишту изван ових парцела (на бази закупа, права службености пролаза, непотпуне експропријације и сл.). За просецање нових путева и улица свих категорија потребно је доношење плана детаљне регулације;

- изградња јавних објеката и јавних површина и спортских објеката могуће је реализовати на парцелама које имају приступ на јавни пут, а ти објекти могу имати интерне системе водовода, канализације и електроснабдевања уколико њихова функција то захтева и то издавањем локацијске дозволе за објекте до 300 m^2 (за отворене спортске терене до 1000 m^2), односно на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта за веће објекте, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану или на основу урбанистичког плана уколико је потребно обезбедити нове јавне површине.

Изградња објеката у зонама насељских центара

- изградња стамбених, пословних и стамбено – пословних објеката, економских, и помоћних објеката развијене бруто површине до 400 m^2 и објеката друштвеног стандарда може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем локацијске дозволе, и то уколико ти објекти не захтевају посебне инфраструктурне услове;

- изузетно, изградња стамбених објеката са више од три стана, пословних и стамбено – пословних објеката бруто површине преко 400 m^2, бензинских станица и било којих објеката бруто развијене површине преко 400 m^2 или висине преко 20 m, реализује се на парцелама које имају основне инфраструктурне претпоставке (приступ на јавни или некатегорисани пут, минимални ниво комуналне опремљености – електричну енергију, интерни систем водовода и канализације), и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану;

- изградња објеката инфраструктуре на грађевинском земљишту у зонама насељских центара могуће је реализовати директно на основу одредби овог Плана, под условом да се трасе инфраструктуре воде парцелама јавних путева и улица, односно уз регулисане имовинско правне односе, у складу са Законом, на земљишту изван ових парцела (на бази закупа, права службености пролаза, непотпуне експропријације и сл.). За просецање нових путева и улица свих категорија потребно је доношење плана детаљне регулације;

- изградња јавних објеката и јавних површина и спортских објеката могуће је реализовати на парцелама које имају приступ на јавни пут, а ти објекти могу имати интерне системе водовода, канализације и електроснабдевања уколико њихова функција то захтева и то издавањем локацијске дозволе за објекте до 300 m^2 (за отворене спортске терене до 1000 m^2), односно на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта за веће објекте, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану или на основу урбанистичког плана уколико је потребно обезбедити нове јавне површине.

Парцелација

На грађевинском земљишту унутар грађевинских подручја је могућа парцелација и препарцелација уз претходно потврђен пројекат парцелације, односно препарцелације или издате услове парцелације који се раде на основу овог Плана или урбанистичких планова.

Парцелација и препарцелација на грађевинском земљишту може се вршити искључиво тако да све новодобијене парцеле имају карактеристике грађевинске парцеле дате у овом поглављу, а у циљу изградње објекта у складу са овим Планом, по критеријумима дефинисаним овим Планом за сваку зону понаособ. Изузетно, код давања услова парцелације или израде пројекта парцелације може се одступити код једног од два параметра за парцелацију и формирање грађевинске парцеле, али не више од 20 % од утврђене вредности параметра (површине парцеле или лица према улици) и то код највише две новодобијене парцеле.

Парцелација земљишта за потребе просецања интерних приватних прилазних путева (не ужих од 2,50 m, за max две парцеле у дубини, односно не ужих од 3,5 m, за max шест парцела у дубини), за потребе разврставања сувласничких односа или активирања дубине парцеле са малим лицем према улици, може се вршити на основу посебног пројекта парцелације. Овако формиране парцеле мора да задовоље оба прописана параметра, осим последње парцеле која мора да задовољи само параметар величине.
Парцелација за потребе јавних површина врши се на основу урбанистичког плана, изузетно на основу пројекта парцелације уколико су решени имовинско правни односи.
Парцелација у обухвату зона становања
- минимална величина новодобијених парцела – 400 m^2;
- минимално лице према улици – 12 m.

Парцелација у обухвату радних зона
- минимална величина новодобијених парцела – 600 m^2;
- минимално лице према улици – 16 m.

Парцелација у обухвату насељских центара
- минимална величина новодобијених парцела – 250 m^2;
- минимално лице према улици – 10 m.

За изградњу објеката на грађевинском земљишту на основу овог Плана, према њиховој намени и карактеру, у складу са законском процедуром утврђује се потреба израде процене утицаја на животну средину.

Правила грађења

Врста и намена објеката који се могу градити:
1. Стамбени и стамбено-пословни објекти;
2. Пословни објекти – производња, трговина, занатство, угоститељство и друге делатности;
3. Економски објекти – летње кухиње, хладњаче, млекари, оставе хране за сопствену употребу, пушнице, сушионице, кошеви, амбари, силоси, настрешнице за пољопривредне машине и возила, магацини хране за стоку, живинарници, свињци, штале за говеда, овце и козе, испусти за стоку, ђубришне јаме – ђубришта, пољски клозети и др. за потребе индивидуалног домаћинства, а у оквиру економског дворишта које се организује у дубини грађевинске парцеле;
4. Пољопривредни објекти – стакленици, објекти за узгој стоке и живине, складишта за пољопривредне производе и сл.
5. Објекти инфраструктуре и јавне површине

На парцелама се могу градити помоћни објекти различите намене и гараже за путничка возила који могу бити приземни, са подрумом, максималног бруто габарита основе до 50 m^2, и распона до 5,00 m.

Зоне у којима се могу градити поједине врсте објеката дефинисана је Правилима уређења.

Општа правила за изградњу
Урбанистичка регулација
1. На грађевинској парцели могуће је градити више објеката стамбене, пословне, пољопривредне или друге намене, у складу са параметрима из овог Плана.
2. Грађевинска линија објеката на парцелама које излазе на државни пут се утврђује на min 5,0 m у (зонама становања и насељских центара), односно min 10,0 m (у радним зонама), удаљености од регулационе линије према том путу (изузев у грађевинском подручју насеља Велико Орашје, где ће се положај ове линије утврдити локацијском дозволом, на основу положаја већине изграђених објеката).
3. Грађевинска линија (минимална удаљеност објекта од регулационе линије) у осталим улицама унутар грађевинских подручја утврдиће се локацијском дозволом,

на основу положаја већине изграђених објеката у уличном потесу (у радним зонама min 5,0 m).

4. Положај објеката према коридору аутопута или железничке пруге утврђује се у складу са посебним Законима и дефинисаним правилима за изградњу на земљишту у оквиру заштићених инфраструктурних коридора, која су саставни део ових Правила (Тачка 5.3. овог поглавља).
5. Удаљеност објекта од суседне парцеле у зонама становања и зонама насељских центара мора бити најмање 1,00 m, а у случају да се према суседу остављају прозори са нормалним парапетом – најмање 2,50 m. Према ближој међи суседа могу се остављати само прозори са високим парапетом. Изузетно, ове удаљености могу бити и мање уколико инвеститор приложи валидну сагласност суседа.
6. Удаљеност објекта од једне суседне парцеле у радним зонама мора бити најмање 1,00 m, а према осталим суседним парцелама најмање 5,00 m. Стопе темеља не могу прелазити границу суседне парцеле.
7. Грађевински елементи на нивоу *подрумске етаже* могу прећи грађевинску (регулациону) линију, и то:
   - стопе темеља до 0,50 m (0,30 m);
   - шахтови подрумских просторија до нивоа коте тротоара до 1,00 m (1,00 m);
8. Грађевински елементи на нивоу *приземне етаже* могу прећи грађевинску (регулациону) линију, и то:
   - улазно степениште (степеник) до 1,20 m (0,30 m) за савлађивање висине од највише 90 cm (20 cm);
   - конзолне настрешнице и рекламе до 3,00 m (1,20 m за растојање између регулационе линије и коловоза од најмање 3,00 m) на висини изнад 3,00 m;
   - настрешнице са браварском конструкцијом до 5,00 m на висини изнад 3,00 m – а на тротоарима, трговима и другим јавним површинама према посебним условима локације на основу акта надлежне службе;
9. Грађевински елементи на нивоу *спратних етажа* могу прећи грађевинску (регулациону) линију, и то:
   - балкони, еркери, конзолне настрешнице, доксати до 1,20 m (0,90 m за растојање између регулационе линије и коловоза од најмање 3,00 m) на висини изнад 3,00 m, али да укупна површина грађевинских елемената не може прећи 50% уличбне фасаде, односно 30% осталих фасада;
   - конзолне рекламе до 3,00 m (1,20 m за растојање између регулационе линије и коловоза од најмање 3,00 m) на висини изнад 3,00 m;

Ограђивање

1. Грађевинске парцеле могу се ограђивати зиданом оградом до висине 0,90 m (рачунајући од коте тротоара или терена на улици) или транспаретном оградом до висине 1,40 m, према улици до 1,80 m. Зидане и друге врсте ограда постављају се на регулациону линију, тако да ограда, стубови ограде и капије буду на грађевинској парцели која се ограђује.
2. Суседне грађевинске парцеле могу се ограђивати живом оградом која се сади границом грађевинске парцеле (уз обострану сагласност суседа) или транспарентном оградом висине до 1,40 m, која се поставља према катастарком плану и операту, тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде. Зидана, непрозирна ограда између грађевинских парцела може се, уз сагласност суседа, подићи до висине 1,80 m, тако да сви елементи ограде буду на земљишту власника ограде.
3. Капије на уличној огради не могу се отварати ка јавној површини.
4. Грађевинске парцеле на којима се налазе објекти који представљају непосредну опасност по живот људи, као и грађевинске парцеле специјалне намене, ограђују се на начин који одреди надлежни орган. Грађевинске парцеле на којима се налазе индустријски објекти (производни погони, складишта, радионице и сл.), објекти

јавне намене (школе, спортски терени и сл.) могу се ограђивати зиданом оградом висине до 1,40 m или транспарентном оградом висине до 2,20 m.

Правила за изградњу стамбених и стамбено-пословних објеката

- Спратност објеката – максимално П+2 (изузетно П+3 за вишепородичне стамбене објекте, изузев у насељима Радовање, Купусина и Ракинац), уз могућност формирања подрумске или сутеренске етаже.
- Бруто-површина пословног простора у стамбено-пословном објекту не може прећи 1/3 (изузетно 1/2 уколико то функционални захтеви налажу) укупне бруто-површине објекта.
- Максимални индекс заузетости парцеле С је 70 % (у зонама становања), односно С = 75 % (у зонама насељских центара), а максимални индекс изграђености парцеле К је 0,8 (у зонама становања), односно К = 1,2 (у зонама насељских центара). За случајеве реконструкције и надградње постојећих стамбенеих зграда где се основа објекта поклапа са припадајућом катастарском парцелом, ови индекси могу бити већи.
- У оквиру парцеле је потребно обезбедити потребан број паркинг-места према планираној намени (према критеријуму 1 стан или 1 локал – једно гаражно или паркинг место).

Правила за изградњу пословних објеката

- Спратност објеката – максимално П+1 (за производне делатности које не захтевају корисну висину етаже већу од 4,0 m), односно П + 2 за објекте осталих делатности, уз могућност формирања подрумске или сутеренске етаже. Ово правило за изградњу везано за спратност, не односи се на специфичне пословне објекте који захтевају вертикални транспорт и опрему која се поставља вертикално и који немају класичну спратну поделу,
- максимални индекс заузетости парцеле С је 50 %, а максимални индекс изграђености парцеле К је 0,8.
- У оквиру парцеле је потребно обезбедити потребан број паркинг-места за путничка и теретна возила према планираној намени (минимални критеријуми 1 паркинг место за путничка возила на сваких 60 m^2 објеката (минимум 2 паркинг места) или 1 паркинг место за теретна возила на сваких 200 m^2 објеката (минимум 1 паркинг место).

Правила за изградњу економских објеката

- Спратност објеката – максимално П+Пк , уз могућност формирања подрумске или сутеренске етаже.
- Објекти могу бити комбиновани – са више намена.
- Максимални индекс заузетости парцеле С је 70 % (у зонама становања), односно С = 75 % (у зонама насељских центара), а максимални индекс изграђености парцеле К је 0,8 (у зонама становања), односно К = 1,2 (у зонама насељских центара).
- Међусобно растојање сточне стаје и стамбеног објекта или бунара на истој или суседним парцелама је минимално 15 m.
- Међусобно растојање ђубришта и пољског клозета од стамбеног објекта или бунара на истој или суседним парцелама је минимално 20 m, и то само на нижој коти.
- Грађевинска линија економских објеката (осим летњих кухиња, гаража за путничка возила и кошева) утврђује се на минимум 10 m од регулационе линије улице.

Правила за изградњу пољопривредних објеката

- Спратност објеката – максимално П+Пк, уз могућност формирања подрумске или сутеренске етаже.
- максимални индекс заузетости парцеле С је 50 %, а максимални индекс изграђености парцеле К је 0,8.
- У оквиру парцеле је потребно обезбедити потребан број паркинг-места за путничка и теретна возила према планираној намени (минимални критеријуми 1 паркинг

место за путничка возила на сваких 80 m^2 објеката (минимум 2 паркинг места) или 1 паркинг место за теретна возила на сваких 200 m^2 објеката (минимум 1 паркинг место).

- Међусобно растојање објекта за узгој стоке, живине и других животиња и стамбеног објекта или бунара на истој или суседним парцелама је минимално 30 m.

Правила за изградњу објеката инфраструктуре, јавних објеката и јавних површина

- изградња ових објеката се реализује на основу правила грађења утврђених за инфраструктурне системе, јавне објекте и јавне површине.

За делове грађевинског земљишта у обухвату урбанистичких планова, могу се у фази израде ових планова утврдити и другачије вредности, у складу са наменом и месним условима. До израде наведених планова примењују се правила из овог Плана.

1.5. Принципи и правила уређења и грађења у специфичним просторним целинама

Специфичне просторне целине на територији Општине Велика Плана су:

- **Зона Лозовичке петље**
- **Зона Жабарског моста**
- **Радовањски луг**
- **Зона непосредног окружења споменика од изузетног и великог значаја (Манастир Копорин, Покајница, црква брвнара у Крњеву)**
- **Зона око Милошевачког језера**
- **Зона Ливадско брдо**

Основни принципи

- За ове целине се предвиђа израда планова детаљне регулације (или у склопу плана генералне регулације) којима ће се дефинисати правила уређења и грађења;
- Унутар наведених целина обавезна је израда пројекта парцелације у случајевима потребе формирања грађевинских парцела у складу са Планом;
- Изградња мањих објеката за рекреацију и повремени боравак некомерцијалног карактера у оквиру зоне Жабарског моста, Милошевачког језера и зоне око Покајнице може се реализовати директно на основу одредби овог Плана, издавањем локацијске дозволе и уколико је могуће обезбедити приступ објекта јавном путу.
- Изградња објеката инфраструктуре у овим зонама могуће је реализовати директно на основу одредби овог Плана, под условом да се трасе инфраструктуре воде парцелама некатегорисаних пољопривредних или јавних путева, односно уз регулисане имовинско правне односе, у складу са Законом, на земљишту изван ових парцела (на бази закупа, права службености пролаза, непотпуне експропријације и сл.). За просецање нових путева свих категорија потребно је доношење плана детаљне регулације.
- Изградња јавних објеката и јавних површина могуће је реализовати на парцелама које имају приступ на јавни пут, а ти објекти могу имати интерне системе водовода, канализације и електроснабдевања уколико њихова функција то захтева и то на основу претходно урађеног урбанистичког пројекта, у складу са правилима грађења утврђеним у овом Плану или на основу урбанистичког плана уколико је потребно обезбедити нове јавне површине.

Правила уређења и грађења

Правила за изградњу мањих некомерцијалних објеката за рекреацију и повремени боравак

- минимална површина парцеле за напред наведене објекте је 250 m^2;

- максимални индекс заузетости парцеле С је 10 %, а максимални индекс изграђености парцеле К је 0,1.

- максимална бруто површина објекта – 80 m^2;
- минимална заступљеност уређених зелених површина или шума на парцели је 30 %:
- спратност објекта – максимално П (приземље);
- грађевинска линија min 5,00 m, удаљеност објекта од суседних парцела min 1,00 m;
- минимални ниво комуналне опремљености за ове садржаје је: приступ јавном путу, интерни систем водовода и канализације (бунар и водонепропусна септичка јама, односно систем за третман отпадних вода у случају веће производње отпадних вода);
- у оквиру комплекса је неопходно обезбедити услове за одлагање комуналног и другог отпада, у складу са прописима и планираном наменом.
- ограђивање парцеле са овим објектима се не планира.

Правила за изградњу објеката инфраструктуре, јавних објеката и јавних површина

- изградња ових објеката се реализује на основу правила грађења утврђених за инфраструктурне системе, јавне објекте и јавне површине.

За изградњу објеката на подручју специфичних просторних целина на основу овог Плана, према њиховој намени и карактеру, у складу са законском процедуром утврђује се потреба израде процене утицаја на животну средину.

За специфичне просторне целине израдом и доношењем урбанистичких планова, могу се утврдити и другачије вредности, у складу са наменом и месним условима. До израде наведених планова примењују се правила из овог Плана.

1.6. Принципи и правила уређења земљишта и изградње јавних објеката и површина

Основни принципи

- изградња јавних објеката и јавних површина је у начелу могућа на свим категоријама земљишта у обухвату Плана;
- изградња јавних објеката и јавних површина у складу са овим правилима реализује се на простору изван граница Плана генералне регулације насеља Велика Плана.

Правила уређења

Изградња јавних објеката и јавних површина у складу са овим Планом у начелу се реализује директно на основу овог Плана, издавањем информације о локацији и локацијске дозволе, уколико се такви објекти граде на постојећем јавном земљишту.
Изузетно, изградња сложенијих комплекса јавних објеката (преко 300 m^2 нето површине) и јавних површина на постојећем јавном земљишту, на површинама већим од 15 ари, реализује се на основу урбанистичког пројекта.
За потребе утврђивања јавног интереса у циљу изградње објеката и површина јавне намене, доноси се одговарајући урбанистички план.

Изградња јавних објеката и јавних површина у складу са овим Планом условљена је одговарајућим нивоом комуналне опремљености (минимални ниво подразумева прикључење на јавни пут, електроенергетску мрежу, интерни систем водовода и канализације).

На парцелама планираним за изградњу јавних објеката у складу са овим Планом може се градити више објеката јавне намене, стамбени простор за службена лица, као и помоћни и пратећи објекти у функцији основне намене, при чему је неопходно поштовати услове градње дефинисане правилима у овом Плану.

За изградњу јавних објеката на основу овог Плана, према њиховој намени и карактеру, у складу са законском процедуром утврђује се потреба израде процене утицаја на животну средину.

Правила грађења

Правила за изградњу јавних објеката

- Величина објеката се не утврђује овим Планом, већ је условљена врстом и наменом, односно прописима за изградњу одговарајуће врсте објекта;
- Спратност објеката – максимално П+2 (изузетно П+4 за објекте јавне администрације, изузев у насељима Радовање, Купусина и Ракинац), уз могућност формирања подрумске или сутеренске етаже;
- Нето површина стамбеног простора у јавном објекту или комплексу објеката јавне намене) не може прећи 1/3 укупне нето-површине објекта;
- Максимални индекс заузетости парцеле С је 40 %, а максимални индекс изграђености парцеле К је 1,0, односно К = 1,5 у зонама насељских центара;
- У оквиру парцеле је потребно обезбедити потребан број паркинг-места према планираној намени;
- Површине за зеленило у комплексу: минимално 20 %;
- *Урбанистичка регулација и ограђивање* истоветни су општим правилима за изградњу из

Правила грађења на грађевинском земљишту.

Правила за изградњу и реконструкцију саобраћајне мреже (јавни путеви и улице)

- Регулациона линија утврђује се у односу на осовинску линију (осовину јавног пута) или на граничну линију и обележава за све постојеће и планиране саорађајнице;
- Растојање између регулационих линија (ширина појаса регулације) утврђује се у зависности од функције и ранга саобраћајнице, односно инфраструктуре – као хоризонтална надземна и подземна регулација – а најмања дозвољена ширина појаса регулације по правилу и рангу улица је:

- саобраћајнице у сеоским насељима	8,00м
- колски пролази	5,00м
- приватни пролази	2,50м
- противпожарни пролаз	3,50м

- Регулациона линија и осовина нових саобраћајница утврђују се у односу на постојећу регулацију и парцелацију, постојеће трасе саобраћајница и функционалност саобраћајне мреже;
- Нивелација саобраћајница и других јавних површина одређује се прорачуном падова и попречних и подужних профила појаса регулације. Утврђене аналитичке координате (коте нивелете) карактеристичних тачака у плану нивелације представљају основ за утврђивање нивелета регулационих линија као и основ за постављање улаза у објекат или уређење осталог простора ван појаса регулације.
- Саобраћајнице изводити са савременим коловозним застором и одговарајуће носивости за планирани ранг саобраћаја;
- У профилу улице, поред саобраћајне функције, обезбедити простор за полагање инфраструктурне мреже;
- Приликом планирања нових или реконструкције постојећих улица тежити да се обезбеди улично зеленило (дрвореди, травњаци и слично);
- Пешачке површине (стазе и тротоари) обавезно физички издвојити у посебне површине заштићене од моторног саобраћаја (изузев код интегрисаних улица);
- Ширина тротоара: за кретање пешака минимална 1,5м;
- За инвалидна лица на пешачким прелазима предвидети изградњу обореног закошеног ивичњака минималне дужине 1,3м.

Правила за изградњу и уређење јавних површина

- Изградња и уређење јавних површина реализује се на основу пројекта уређења, који се израђују на ажурним геодетским подлогама са уцртаном постојећом вегетацијом и инфраструктуром;

- Партерна решења ускладити са наменом и функцијом јавне површине, тако да се не угрозе постојеће флорне вредности зелене површине;

- Нивелациона решења ускладити са конфигурацијом терена;

- Хортикултурна решења ускладити са трасама подземних инсталација – испоштовати минимална одстојања од дрвореда, односно појединачног стабла (осовина дебла): од водовода 1,5 m, од канализације 2,5 m, од топловода 3,0 m, од елктроводова 2,0 m, од тт водова 1,5 m, односно у складу са важећим техничким прописима;

- Избор врста за озелењавање усагласити са наменом и функцијом зелене површине, као и са еколошким условима (тежити употреби аутохтоних и листопадних врста);

- Избор врста за дрвореде усагласити са ширином улице и утврдити адекватна растојања између садница – у зависности од врсте и прилаза објектима;

- За дрворедене саднице обезбедити отворе за садњу минималног пречника 1,0 m, и минималног растојањаод објекта супраструктуре 3,0 m;

- Однос површина поплочавања, травњака и високог растиња и других садржаја ускладити са наменом јавне површине;

- У оквиру јавних површина могу се постављати елементи урбаног мобилијара, телефонске говорнице, јарболи, билборди, односно изградити објекти спорта и рекреације.

1.7. Принципи и правила уређења земљишта и изградње инфраструктурних система

Основни принципи

- Изградња објеката и мреже инфраструктуре је могућа на свим категоријама земљишта у обухвату Плана;

- Изградња објеката и мреже инфраструктуре у складу са овим правилима реализују се на простору изван граница Плана генералне регулације насеља Велика Плана.

Правила уређења

Изградња мреже и објеката инфраструктуре

- изградња мреже и објеката инфраструктуре у складу са овим Планом реализује се директно на основу одредби Плана, издавањем локацијске дозволе, под условом да се исти граде на парцелама јавних или некатегорисаних путева, односно другог јавног земљишта.

У случају изградње изван ових парцела, директно спровођење на основу Плана (издавањем локацијске дозволе) је могуће уз регулисане имовинско-правне односе, у складу са Законом (закуп, право службености пролаза, елаборат непотпуне експропријације) или на основу плана детаљне регулације.

У случају изградње мреже и објеката инфраструктуре магистралног карактера (аутопут, пруга, гасовод, продуктовод и сл.), обавезно је доношење плана детаљне регулације или се локацијска дозвола издаје на основу важећег планског документа вишег реда који садржи елементе за издавање локацијске дозволе уз регулисање имовинско-правних односа.

Изградња објекта / комплекса за коришћење обновљивих извора енергије

- изградња ветроелектрана и сунчевих електрана, мини хидроцентрала, објеката за производњу енергије од биомасе и сл. на свим категоријама земљишта реализује се искључиво на основу урбанистичког пројекта, у складу са правилима, стандардима и нормативаима за ову врсту објеката који ће се ближе прописати тим пројектом, односно урбанистичког плана ако је потребно обезбедити нову јавну површину за потребе тих локација.

- изградња ветропаркова реализује се на основу посебно донетог урбанистичког плана.

Парцелација

На свим категоријама земљишта је могућа парцелација на основу пројекта парцелације, у циљу изградње мањих комуналних објекта (бунари јавног водоснабдевања, противградне станице, трафостанице, гасне станице, чуварске зграде и сл.) у складу са овим Планом, при чему парцеле не

могу бити мање површине од 100 m^2, нити лица према јавном или некатегорисаном путу мањег од 6 m.

Правила грађења

Општа правила за изградњу

- Код паралелног вођења или укрштања различите инфраструктурне мреже, поштовати минимална растојања дефинисана посебним техничким условима и прописима;
- Полагање, односно укрштање, инфраструктурних водова кроз путно земљиште (државни, општински и некатегорисани путева и насељских улица), испод пруга, водотока и сл. изводи се према посебним техничким условима и уз мишљење или посебне услове надлежних органа и организација.

Правила за изградњу водоводне мреже

- Дистрибутивна мрежа се поставља између регулационе линије и коловоза, а изузетно испод коловоза на највише 1,0 m од његове ивице;
- Дубина укопавања минимално 0,8 m за дистрибутивну мрежу, односно минимално 1,00 m за водоводе преко Ø 100 mm;
- За водоводну мрежу користити цеви за притисак до 10 bara;
- Резервоарски простор градити на посебним парцелама, ван саобраћајница.

Правила за изградњу фекалне канализационе мреже

- Канализациона мрежа се у начелу поставља приближно осовином улице и испод коловоза, (код ширих улица које су уједно и државни и општински путеви, канализациона мрежа се може постављати у две линије ван коловоза);
- Дубина укопавања минимално 1,0 m;
- Минимални нагиб канализационих цеви – 0,5 %
- Станице за препумпавање, зависно од капацитета и величине, радити на јавној површини ван коловоза или на посебној парцели.

Правила за изградњу атмосферске канализационе мреже

- Атмосферска канализациона мрежа се поставља испод коловоза на највише 1,0 m од његове ивице;
- Дубина укопавања минимално 0,8 m;
- Минимални нагиб цеви – 0,2 %;
- Мрежа се поставља изнад нивоа подземних вода, уз обавезно заптивање спојева;
- Реципијенти атмосферских вода могу бити корита водотока или канала, ретензије или упијајући бунари изведени према посебним техничким прописима за ову врсту објеката.

Правила за изградњу електроенергетске мреже

- Сви водови (далеководна и нисконапонска мрежа) морају бити кабловски, подземни, ако су у близини запаљивих или експлозивних материјала, складишних простора, паркинга за камионе, отворених радних простора и сл.;
- Подземни водови се полажу у тротоару на дубини од 1,0 m, на растојању 0,5 m од регулационе линије, у зеленој површини или путном земљишту на дубини од 0,8 m, или у профилу саобраћајнице, на дубини од 1,0 m;
- Подземни водови који се не полажу у регулационом појасу саобраћајнице, полажу се на најмањој удаљености 0,5m од подземних делова објекта, на дубини од 0,8-1,0 m;
- Стубови ниско-напонске мреже до 1kV постављају се у тротоару на 30 cm од ивичњака, а ако улица нема тротоар или ивичњак уз регулациону линију, с тим да не ометају улазе у дворишта и не угрожавају безбедност објеката и људи;
- У истом рову никада не полагати електроенергетске водове и топловоде или пароводе;
- Све постојеће трафостанице се задржавају и дозвољава се њихово проширење и реконструкција;

- Максимална површина парцеле за изградњу нове слободностојеће трафостанице до 2x1.000 kV је 60,0 m^2;

- Растојање трафостанице од стамбеног објекта: минимално 3,0 m;

- Трафостанице морају бити ограђене прописаном оградом, имати приступ за допрему, монтажу и одржавање опреме, као и приступ ватрогасном возилу;

- Растојање од прикључног стуба до места прикључка на објекту не треба да буде веће од 30 m;

- Светиљке јавне расвете, стубови и канделабри постављају се уз регулациону линију или 30 cm од ивичњака, а није дозвољено њихово постављање изнад других подземних инсталација и средином тротоара;

- За осветљење фасада, споменика, групација зеленила, паноа и сл., користити рефлекторе монтиране на стубовима и постољима, на фасадама, уређеним зеленим и поплочаним површинама, и сл.

Правила за изградњу термоенергетске мреже

- Топловодне инсталације се полажу на најмањој дубину 0,80 m, на растојању 1,00 m од регулационе линије;

- У истом рову се не полажу електроенергетски водови и топловоди или пароводи;

- Гасоводна мрежа се полаже подземно, изван конструкције коловоза;

- Дубина укопавања гасовода, зависно од теренских услова, дефинисан је минималним надслојем земље изнад горње ивице цеви (у габариту коловоза износи 1,30 m, а на осталим теренима 0,80 m;

- Код паралелног вођења са другим подземним инсталацијама гасовод мора бити удаљен минимално 0,40 m, а код укрштања 0,20 m (уколико није могуће постићи ова растојања, дозвољено је мање уз уградњу заштитне опреме);

- Прикључни гасовод (од дистрибутивне гасоводне мреже до кућног мерног регулационог сета), притиска 1 – 4 bar, могу се полагати на минималном растојању 0,40 m од објеката;

- Унутрашње гасне инсталације (од кућног мерно регулационог сета до потрошача), притиска до 100 mbar, могу се полагати на минималном растојању 0,20 m од објеката.

Правила за изградњу телекомуникационе мреже

- Трасе постојећих оптичких и мрежних каблова се задржавају, ако су у појасу тротоара или у зеленој траци улице и ако не угрожавају локацију других планираних објеката;

- За полагање каблова потребно је обезбедити простор у тротоарима постојећих или планираних улица или у путном земљишту регионалних и магистралних путева, на дубини од 1,0м. Ако улица нема тротоар каблови се полажу у појасу између регулационе линије и коловоза на најмање 0,5м од регулационе линије;

- Растојање каблова од подземних делова објеката: минимално 0,5м;

- Све заштитне цеви и шахте у којима се полажу водови извести благовремено при изградњи саобраћајница, да се накнадо не би прекопавало;

- Базне радио станице се могу постављати на слободним површинама или на одговарајућем објекту, у складу са прописаним условима;

- Јавне телефонске говорнице могу се постављати на местима где постоји могућност полагања прикључног кабла и где је фреквентност људи велика: на прилазима и у јавним објектима (школе, железничке и аутобуске станице, спортски објекти, објекти културе, и сл.), на трговима, тротоарима улица, парковима и другим просторима где њихове локације не ометају пешачки и други саобаћај, не затварају улазе, прилазе и слично.

1.8. Принципи и правила уређења и грађења у заштићеним коридорима

Основни принципи

Стечене обавезе
Просторним планом подручја инфраструктурног коридора Аутопута Е-75 – деоница Београд-Ниш утврђени су заштитни појасеви овог коридора, и то:

- трајно заузето земљиште – 70,0м
- непосредни појас заштите – 150,0м
- шири појас заштите – 480,0м

Заштитни појасеви коридора железничке пруге утврђују се за:

- Двоколосечну пругу:
  - трајно заузето земљиште – 35,0м
  - непосредни појас заштите – 100,0м
  - шири појас заштите – 115,0м
- Једноколосечну пругу:
  - трајно заузето земљиште – 15,0м
  - непосредни појас заштите – 100,0м
  - шири појас заштите – 115,0м

Режим коришћења простора у заштитним појасевима у коридору аутопута и железничке пруге се утврђује на следећи начин:

- У непосредном појасу заштите се успоставља режим строго контролисаног коришћења земљишта којим се:
  - у начелу не дозвољава изградња нових и реконструкција постојећих објеката, изузев оних који су у функцији аутопута, пруге и гасовода (трасе, објекти, и др.), а простор ван насеља се може користити као шумско и пољопривредно земљиште. Овде се изузимају планирани објекти у плану вишег реда.
  - не дозвољава изградња производних делатности и комуналних објеката, као што су депоније комуналног и другог отпада, рудници, каменоломи, циглане, кречане, индустријски капацитети и сл.
  - градња и лоцирање свих врста објекта врши у складу са одредбама Закона о путевима и Закона о железници.

- У ширем појасу заштите се успоставља режим контролисаног коришћења простора, којим се:
  - дозвољава развој постојећих и нових активности које нису у колизији са функционалним и техничким захтевима постојећих и планираних магистралних инфраструктурних система,
  - не дозвољава изградња производних делатности и комуналних објеката, као што су депоније комуналног и другог отпада, рудници, каменоломи, циглане, кречане и сл.

У заштитним зонама и појасевима дозвољена је изградња објеката у функцији путне привреде, водопривреде и других објеката инфраструктуре у складу са Планом и према посебним условима надлежних предузећа – управљача система.

Правила за уређење и изградњу

Електроенергетска мрежа
ДВ 110 kV – минимум 25,0м обострано од хоризонталне пројекције далековода
ДВ 35 kV – минимум 12,0м обострано од хоризонталне пројекције далековода
ДВ 10 kV – минимум 2,0м обострано од хоризонталне пројекције далековода

У заштитним појасевима далековода није дозвољена изградња објеката високоградње, ни вегетације високог растиња. Евентуална изградња унутар заштитног појаса условљена је Техничким прописима за изградњу надземних електроенергетских водова назívног напона од 1 kV до 400 kV, односно посебним условима надлежног управљачапредметног далековода.

Гасоводна мрежа

Магистрални гасовод (p = 50 b)	- 30,0 m обострано од ивице гасоводне цеви
Разводни гасовод (p = 50 b)	- 30,0 m обострано од ивице гасоводне цеви
Дистрибутивна разводна гасоводна мрежа (p = 6/12 b)	- 3,0 m обострано од ивице гасоводне цеви
Дистрибутивна разводна гасоводна мрежа (p = 4 b)	- 1,0 m обострано од ивице гасоводне цеви
ГМРС	- 50,0 m у радијусу
МРС	- 15,0 m у радијусу

На правцима постојеће и планиране гасоводне мреже у прописаним заштитним зонама забрањена је изградња објеката високоградње. Изградња у непосредној близини гасоводне мреже и објеката условљена је Правилником о условима и техничким нормативима за пројектовање и зградњу градског гасовода а за добијање сагласности за градњу објеката у близини гасоводних мрежа и објеката потребно је испоштовати стандарде надлежног предузећа – управљача система.

Топловодна мрежа

Заштитне цеви у које се постављају
топловодне инсталације - 1,0 m обострано од ивице цеви
Забрањена је изградња објеката високоградње у заштитној зони. Услове за изградњу објеката у непосредној близини топловода издаје надлежно предузеће – управљач система.

Вододводна мрежа

Главни цевовод - 2,5 m обострано
Ширина појаса заштите цевовода ван насеља одређује се у односу на пречник цевовода обострано.
Забрањена је изградња објеката високоградње, а евентуална укрштања са осталом инфраструктуром обавити по важећим прописима и нормативима, уз обострану заштиту и под углом од 90°.
Услове за изградњу објеката у непосредној близини издаје надлежно предузеће – управљач система.

Канализациона мрежа

Канализациона мрежа и колектор - 1,5 m обострано
Забрањена је изградња објеката високоградње, а евентуална укрштања са осталом инфраструктуром обавити по важећим прописима и нормативима, уз обострану заштиту и под углом од 90^0.
Услове за изградњу објеката у непосредној близини издаје надлежно предузеће – управљач система.

Водопривредни објекти

Дренажни канал - 10,0 m обострано.
Одбрамбени насип - минимум 5,0 m, обострано од хоризонталне пројекције, односно ножице насипа.
Водно земљиште - дефинисана површина представља заштићену зону.
Услове за изградњу објеката у заштитној зони издаје надлежно водопривредно предузеће.

Путна инфраструктура

Државни пут I реда – аутопут

- Непосредни заштитни појас - 40 m обострано (у грађевинским подручјима насеља 20 m), мерено од ивице земљишног појаса пута;

- Појас контролисане градње - 40 m обострано (у грађевинским подручјима насеља 20 m), мерено од ивице земљишног појаса пута;

- У непосредном заштитном појасу дозвољена је изградња објеката у функцији магистралних инфраструктурних коридора – трасе, објекти и пратећи садржаји, и то:
  - мотели,
  - бензинске станице,
  - одморишта,
  - петље,
  - базе за одржавање пута

Изградња наведених објекта биће регулисана условима надлежних републичких организација и утврђена одговарајућим урбанистичким планом за сваки појединачни случај, у складу са Просторним планом инфраструктурног коридора Аутопута Е75, деоница Београд - Ниш.

Државни пут IA реда

- Непосредни заштитни појас - 20 m обострано (у грађевинским подручјима насеља 5 m), мерено од ивице земљишног појаса пута;

- Појас контролисане градње - 20 m обострано (у грађевинским подручјима насеља 15 m), мерено од ивице земљишног појаса пута;

Државни пут II реда

- Непосредни заштитни појас - 10 m обострано (у грађевинским подручјима насеља 5 m, у грађевинском подручју Великог Орашја 0 m), мерено од ивице земљишног појаса пута;

- Појас контролисане градње - 10 m обострано (у грађевинским подручјима насеља 5 m), мерено од ивице земљишног појаса пута;

Општински пут

- Непосредни заштитни појас – 5 m обострано (у грађевинским подручјима насеља 2 m), мерено од ивице земљишног појаса пута;

- Појас контролисане градње - 5 m обострано (у грађевинским подручјима насеља 2 m), мерено од ивице земљишног појаса пута;

У непосредном заштитном појасу јавних путева у начелу није дозвољена изградња, изузев објеката инфраструктуре, путних објеката, објеката у функцији пута, на основу претходне сагласности надлежног управљача пута.

Изградња у појасу контролисане градње могућа је у складу са решењима и одредбама овог Плана.

У овом појасу забрањено је отварање рудника, каменолома и депонија отпада и смећа.

Рекламне табле и панои, ознаке, натписи и сл. могу се постављати поред државних путева на удаљености од 7 m (унутар грађевинског подручја на удаљености од 3 m) од ивице коловоза (за аутопут од путног земљишта), односно поред локалних путева на удаљености од 5 m (унутар грађевинских подручја на удаљености од 2 m) од ивице коловоза.

Прикључење бочних саобраћајница и прилаза на јавни пут ван грађевинског подручја насеља реализује се на основу посебних услова надлежног управљача пута, а унутар грађевинског подручја насеља на основу овог Плана или посебног урбанистичког плана.

Железничка инфраструктура

Непосредни појас заштите – 25 м обострано од осе крајњег колосека;

Шири појас заштите – 200 м обострано од осе крајњег колосека.

У непосредном појасу заштите забрањена је изградња. Дозвољена је изузетно изградња саобраћајница и објеката инфраструктуре и објеката јавне намене, према посебним условима и уз сагласност надлежног управљача пруге.

Објекти као што су рудници, камениоломи, циглане, кречане, индустријске зграде, постројења и сл. не могу се градити у појасу ширине 50 м обострано од осе крајњег колосека.

Изградња у ширем појасу заштите могућа је у складу са решењима и одредбама овог Плана.

2. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

Просторни план општине Велика Плана представља развојно-стратешки плански документ за подручје општине Велика Плана за плански период до 2022. Године.

План представља обавезу са све надлежне општинске органе. Институције и јавна предузећа, за приватни сектор и цивилно друштво, у оном селу у коме су дефинисина прецизна планска решења, правила и пропозиције.

Део Плана у коме су дефинисане политике и смернице представља стратешки оквир и генерална упутства за економски и социјални развој, те је подложан даљем прецизирању, као и евентуалном преиспитивању у складу са актуелним тенденцијама на локалном и националном нивоу.

План представља плански и правни основ за даљу урбанистичку разраду, односно израду урбанистичких планова и урбанистичко техничких докумената.

Сви плански документи у даљем поступку планирања треба да буду усаглашени са са Планом – и то у погледу прецизираних планских решења, регионалне и локалне инфраструктуре и конкретних показатеља, тамо где су дефинисани, као и прецизираних услова заштите.

План треба да буде у режиму сталне контроле спровођења (постплански мониторинг) у односу на активности и тенденције у административном простору општине Велика Плана, али и у простору суседних градова и општина. Истиче се и евентуална потреба усаглашавања планских одредби и решења у постпланском периоду, у смислу, пре свега, промена у законодавним / нормативним, економским и друштвеним / социјалним оквирима општине Велика Плана, као и на државном нивоу. У случају оправданих и аргументованих разлога вршиће се измене и допуне овог Плана, а ревизија ће се вршити након 5 година од усвајања Плана.

Ближа тумачења планских решења и одредби врши обрађивач Плана у сарадњи са надлежним службама Општинске управе општине Велика Плана.

2.1. Смернице за спровођење Просторног плана

Просторни план општине Велика Плана спроводи се на основу утврђених принципа и правила уређења простора и грађења, у складу са дефинисаним циљевима, принципима и концепцијом развоја и планским решењима датим у Плану.

Спровођење Плана врши се:

А) У складу са Законом, разрадом на нивоу *обавезних урбанистичких планова и урбанистичко планских докумената*:

- Израдом **Плана генералне регулације насеља Велика Плана**, у границама дефинисаним овим Планом;

До доношења овог плана генералне регулације примењује се Генерални урбанистички план „Велика Плана 2005“, а ван граница тог плана овај просторни план.

Б) Разрадом на нивоу *планова генералне регулације*:

- Израдом **Плана генералне регулације насеља Лозовик**, (обухват цела катастарска општина Лозовик);
- Израдом **Плана генералне регулације насеља Марковац**, (обухват цела катастарска општина Марковац).

До доношења наведених планова генералне регулације за наведена подручја спровођење Плана ће се вршити у складу са принципима и правилима уређења простора и грађења у овом Плану, на основу утврђених шематских приказа уређења.

За остала насеља и подручја за која овим Планом није прописана обавеза израде урбанистичког плана, подручја спровођење Плана ће се вршити у складу са принципима и правилима уређења простора и грађења у овом Плану, на основу утврђених шематских приказа уређења.

В) Разрадом на нивоу *планова детаљне регулације:*

- За специфичне просторне целине
  - Зона Лозовичке петље
  - Радовањски луг
  - Зона непосредног окружења споменика од изузетног и великог значаја (Манастир Копорин, Покајница, црква брвнара у Крњеву)
  - Зона око Милошевачког језера
  - Зона Ливадско брдо
- За проширење грађевинских подручја насеља, према пропозицијама Плана;
- За изградњу објеката / комплекса за коришћење обновљивих извора енергије на пољопривредном земљишту;
- За зону око језера Кудреч 2;
- За формирање радне зоне уз аутопут Марковац / Ново Село;
- За потребе утврђивања јавног интереса у циљу изградње објеката и површина јавне намене, као и јавних инфраструктурних система;
- За просторе предвиђене Планом генералне регулације;
- За друге исказане потребе за утврђивање јавног интереса.

Г) Разрадом на нивоу *урбанистичког пројекта:*

- У свим случајевима предвиђеним принципима и правилима уређења простора и грађења на планском подручју;
- за потребе изградње или постављања специфичних објеката (енергане на ветар или сунчево зрачење, хелиодроми) на пољопривредном или грађевинском земљишту, уколико се на локацији могу задовољити посебни технички услови и уколико постоји физички ослонац локације на јавни пут.

Д) Директним спровођењем, *издавањем информације о локацији и локацијске дозволе*, у складу са принципима и правилима уређења простора и грађења у овом Плану – за све случајеве који нису обухваћени горе наведеним смерницама.

Ђ) Директним спровођењем, *на основу планова вишег реда* који то предвиђају:

- **Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора Ауто-пута Е-75, деоница Београд – Ниш** у појасу непосредне заштите,
- **Просторни план подручја посебне намене транснационалног гасовода „Јужни ток“** у ужем и ширем појасу заштите.

Уколико се буде приступило изради ППППН Хидротехничког система „Дунав – Велика Морава (и уколико се усвоји) који ће делом обухватити и део општине Велика Плана, тим планом ће се ближе разрадити правила уређења и грађења на водном земљишту у приобаљу Велике Мораве.

Е) Према потреби, за специфичне и комплексне садржаје који нису наведени у овом Плану, у складу са законским прописима и на основу опредељења надлежних органа општинске управе, тумачења обрађивача Плана и консултације надлежног органа за стручну контролу Плана – утврђиваће се обавеза израде одговарајуће планске документације, односно инструменти за реализацију садржаја.

Ж) Усвајањем Просторног плана општине Велика Плана, престају да важе:

- Регулациони план „Марковац 2010“, („Међуопштински службени лист“, бр. 2/96);
- Регулациони план „Лозовик – Милошевац 2010“, („Међуопштински службени лист“, бр. 8/98);
- Регулациони план „Крњево – Трновче“, („Међуопштински службени лист“, бр. 1/02).

2.2. Мере и инструменти за имплементацију Плана

Имплементација Просторног плана општине Велика Плана спроводи се континуирано, системом успостављених мера и инструмената који се тичу остваривања дефинисаних циљева, принципа и концепције развоја подручја и формулисаних планских решења.

Опште мере, усмерене на свеобухватну и систематску примену Плана, схваћену као обавезу за све актере који у чествују у његовој имплементацији, односе се на:

а) **трајно праћење** тема и проблема заштите, уређења и развоја простора на планском подручју (постплански мониторинг);

б) **унапређење управљања просторним развојем** подручја кроз:

- демократско учешће свих актера;
- унапређење организације служби у области уређења простора (квалитетна хоризонтална координација и синхронизација);
- технолошко унапређење система комуналног сектора и корелације са грађанима;
- унапређење политичке одговорности у питању домена заштите, уређења и унапређења простора (бесправна градња, узурпација земљишта, комунални проблеми, естетика насеља и сл.).

Остварење постављених циљева, принципа и концепције у Просторном плану, као и секторских циљева – поред дефинисаних смерница за спровођење Плана, односно његову даљу урбанистичку разраду и примену – подразумева и израду **развојних докумената** – секторских стратегија, планова и програма развоја и акционих планова, усаглашених са националним и регионалним стратегијама и политикама, законским оквиром за поједине области и референтним европским документима.

Планом се дефинише сет организационих мера и и нструмената, економско-финансијских мера и нормативних мера по појединим областма.

Ораганизационе мере и инструменти дефинишу носиоце реализације планских решења у оквирима постојеће институционалне организованости на локалном – општинском нивоу, као и надлежних ресорних министарстава, републичких институција, предузећа и организација, али и укључивање приватног сектора.

Економско-финансијске мере подразумевају дефинисање извора финансирања планских решења, као и средстава општине и са државног нивоа, као и могућност инвестирања и финансирања из различитих извора: кредити, приватне инвестиције, фондови страних организација, донације и сл.

Нормативне мере се односе на примену важеће законске регулативе и доношење одговарајућих одлука на нивоу Скупштине општине Велика Плана. Ове мере подразумевају и даљу урбанистичку разраду , на основу утврђених планских одредби.

Основне нормативне активности које су у функцији реализације Плана се односе на доношења пратећих Одлука, Правилника и других аката на нивоу општине Велика Плана, које се односе на:

- Висину накнаде за уређивање (и коришћење) грађевинског земљишта у свим насељима;
- Висину закупа земљишта у својини општине;
- Комунално уређењу насеља (по свим комуналним областима);
- Проглашење деоница државних путева у грађевинским подручјима насеља;
- Проглашење општинских путева;
- Организацију јавних служби;
- Стимулисање коришћења земљишта према планираној намени израдом и доношењем:
    - Пољопривредне основе општине Велика Плана,

- Водопривредне основе општине Велика Плана,
- Шумарске основе општине Велика Плана,
- Плана туристичког развоја општине Велика Плана.

Учесници у имплементацији Плана

Локални субјекти:
- локална управа
- месне заједнице
- јавна комунална предузећа
- привредни субјекти
- правна лица
- удружења грађана
- грађани

Државни субјекти:
- ресорна министарства
- државна јавна предузећа, а нарочито: ЈВП „Србијаводе“, ЈП „Србијашуме“, ЈП „Путеви Србије“, ЈП „Железнице Србије“, ЈП „Србијагас“, ЈП „ЕМС – Електромрежа Србије“, ЈП „ПТТ саобраћаја Србија“, „Телеком Србија“ а.д., оператери мобилне телефоније и кабловских система.

Остали субјекти:
- привредне коморе и удружења
- невладин сектор

2.3. Мере за подстицање равномерног територијалног развоја

Остваривање равномерног територијалног развоја подручја општине утемељено је на постојећем равномерном размештају насеља као и у основним планским опредељењима: постизање већег степена функционалне интегрисаности подручја и децентрализације управних функција, уз обезбеђење услова за већу саобраћајну, инфраструктурну и економску доступност и и нтеграцију у односу на окружење.

Релативно хомогене физичко-географске каратеристике општине и равномеран распоред насеља на територији, повољна величина насеља, повољни услови за пољопривреду, велики број мешовитих домаћинстава и опремљеност насеља комуналном инфраструкуром и објектима супраструктуре су утицајни фактори за равномернио развој насеља на подручју општине Велика Плана.

У том смислу, битно је уважити иницијативе сеоских месних заједница везане за развој инфраструктуре, пољопривреду и организацију откупа и промета, прерађивачке пољопривредне капацитете, туризам, као и централне активности у већим насељима. Иницијативе руралних насеља треба подстицати на различите начине (пореском политиком, едукацијом, урбанистичком активношћу, комуналном бригом и благовременим инспекцијским деловањем).

Сет планских решења, усмерен на равномерни територијални развој у обухвату Плана, односи се на следеће аспекте:
- Равномерни размештај активности кроз дисперзован положај планираних радних зона са разноликим производним јединицама,
- Формирање система центара издиференцираних по нивоу функција, уз њихово опремање одговарајућим нивоом комуналне инфраструктуре и објектима друштвеног стандарда,
- Смањење миграције становништва са подручја општине ка већим урбаним центрима и иностранству изградњом инфраструктуре и побољшањем путне мреже у свим насељима, као и отварањем мањих привредних капацитета у свим насељима.

Остваривање основних планских опредељења у погледу постизања већег степена функционалне интегрисаности простора и развој горе наведених аспеката, третирани су кроз низ планских мера

по појединачним областима / секторим аразвоја и и нтегрисани у пропозиције просторног развоја подручја. Посебан акценат у овом домену је дат у оквиру дефинисања оринципа и правила уређења простора и грађења на планском подручју, посебно активирање нових радних зона, али и кроз опредељивање приоритетних планских решења која својим карактером и свеобухватношћу подједнако третирају подручје општине Велика Плана. Систем мера за остваривање свих, а посебно приоритетних планских решења, укључује и све номиноване актере у остваривању Плана, па тако и субјекте одлучивања на свим хијерархијским нивоима у оквирима локалне самоуправе, али и приватног сектора, као и удружења грађана.

2.4. Мере кооперације са суседним општинама и градовима

Просторним планом Републике Србије, мањи територијални системи засновани су на већ постојећим јединицама у организацији државе, односно окрузима. Општина Велика Плана са општином Смедеревска Планака и градом Смедерево (који је окружни центар) чине Подунавски округ. На овај начин се лакше и потпуније активирају расположиви ресурси, омогућава се већа економска и технолошка димензионираност капацитета и постиже потпунија заступљеност друштвене инфраструктуре и њен рационалнији територијални размештај.

Према општој концепцији просторног развоја из овог Плана, општина Велика Плана или појединачна насеља на подручју општине, регионалну сарадњу остварују највише са насељима на подручју општине Смедеревска Паланка и града Смедерево, а затим и са насељима у општинама Жабари, Свилајнац, Рача и Лапово.

Мере кооперације са суседним општинама ће се исказати кроз:

- Учешће у заједничким пројектима инфраструктурног опремања (водоснабдевање, електрификација, гасификација);
- Побољшање саобраћајних веза (повећање броја линија јавног превоза и побољшање саобраћајница);
- Организована понуда јавног сектора (образовање, здравство) у суседним општинама
- Учешће у заједничкој туристичкој понуди;
- Стимулисање повезивања привредних капацитета и формирање технолошких целина;
- Заједнички наступ према државним фондовима и фондовима међународних институција.

Применом наведених мера и уз прилагођавање административно-територијалне организације државе и јачање локалног (месног и општинског) и регионалног (окружног) нивоа одлучивања и располагања средствима за развој, општина Велика Плана са својим насељима може да прерасте у простор значајан за развој Подунавља, Поморавља и Шумадије.

3. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА

Приоритетна планска решења се односе на период до 2017. године. Планска решења која су оцењена да представљају приоритет за општину Велика Плана, дефинишу се уз обавезу и одговорност органа, организација и институција општине Велика Плана и државе Србије, да их реализују до краја 2017. године.

Приоритетна планска решења дефинисана су по областима.

3. 1. Пољопривереда и пољопривредно земљиште

1. Формирање система заштите, коришћења и унапређења функције пољопривредног земљишта (привредне, еколошке, природне и културне) на нивоу општине Велика Плана;

2. Успостављање организационих, техничко-технолошких, еколошких и економских услова за перманентни интегрални рурални развој;
3. Успостављање географског и земљишног информационог система;
4. Формирање агробазе података кроз пројекте пројекције развоја пољопривреде и шумарства на подручју општине Велика Плана, дефинисање и примена нове локалне пореске политике, у циљу подстицања коришћења пољопривредног земљишта за ту намену;
5. Подстицање формирања разних алијанси, удружења и пољопривредних задруга уз истовремено укрупњавање пољопривредних газдинстава;
6. Реализација и изградња изложбеног простора за сточни сајам;
7. Реализација и изградња кванташке пијаце у Великој Плани, у Јужној привредној зони;
8. Подстицање развоја малих и средњих предузећа у области виших облика прераде пољопривредних производа;
9. Подстицање развоја млекарства;
10. Утврђивање локације и опремање простора за сточно гробље, са препоруком да се лоцира у атару насеља Ново Село:

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају израду пројектне документације и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе. Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, надлежно Министарство (уз усаглшавање са Стратегијом развоја пољопривреде), струковна удружења, пољопривредне задруге, пољопривредници предузетници и самостална пољопривредна газдинства, и др.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за рурални развој, као и у средствима локалног буџета. Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана. Пољопривредна газдинства, интересна удружења грађана, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

3.2. Индустрија

1. Завршетак власничке трансформације индустријских и привредних организација на територији општине, стварање савремене индустријске структуре – пре свега у области агроиндустрије – и подстицање развоја МСП-а из ове области;
2. Просторно комплетирање активности у формираним индустријским зонама (Северној и Јужној) у Великој Плани и у насељима Марковац, Лозовик и Крњево;
3. Дислоцирање индустријских и привредних објеката из градског ткива и промена коришћења тих локалитета (кланице, "Перкон",...), односно њихова пренамена у пословне зоне за развој комерцијалних и евентуално стамбених садржаја; то дислоцирање извести у функцији реализације одржавања овог сектора прераде на другим локацијама за то одређеним, ван најужег градског ткива;
4. Подршка развоју "породичних предузећа" у сеоским насељима, нарочито у центрима заједнице насеља.

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају израду урбанистичкох планова и урбанистичких пројеката, пројектне документације и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе. Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, надлежно Министарство, струковна удружења, производна предузећа, предузетници и др.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за привредни развој, као и у средствима локалног буџета (урбанистичка регулатива и комунално опремање локација). Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана.

Предузећа, интересна удружења грађана и предузетника, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

3.3. Шуме и шумско земљиште

1. Заштита и унапређење постојећих шума;
2. Пошумљавање и подизање нових шума са посебним приоритетом пошумљавања приобалног појаса – небрањеног дела дуж реке Велике Мораве и формирање заштитног појаса пошумљавањем дуж коридора аутопута;
3. Стимулација развоја приватних шума, у планираним зонама или на земљишту ниже бонитетне класе (VI, VII, VIII).

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају инвентуру приватних и државних шума на територији општине уз увођење ГИС-а (за перманентно праћење стања шума) и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе. Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, надлежно Министарство, ЈП „Србијашуме“, предузетници и власници шумског земљишта.
Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за привредни развој и унапређење природних целина, као и у средствима локалног буџета. Пољопривредна газдинства, интересна удружења грађана, предузетници као и донације могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

3.4. Водно земљиште и водопривреда

1. Формирање и заокруживање заштитног система дуж реке Велике Мораве кроз територију општине Велика Плана;
2. Заштита простора водоизворишта Трновче и Ливаде;
3. Изградња система за наводњавање у зони Велике Мораве;
4. Контролисана и примерена експлоатација речних наноса.

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе (Плана за проглашење ерозионих подручја на територији општине Велика Плана и Плана одбране од бујичних поплава на водотоковима ван система редовне одбране од поплава) као и пријаву развојних програма код надлежног водопривредног предузећа ЈП „Србијаводе“ и надлежног Министарства, уз планирање буџета општине Велика Плана. Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, надлежно Министарство и инспекцијске службе, ЈП „Србијаводе“, предузетници и корисници водног земљишта.
Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за привредни развој и унапређење природних целина, као и у средствима локалног буџета. Интересна удружења грађана, предузетници као и донације и казне могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

3.5. Јавне службе

А. Предшколске установе
1. Побољшање и обезбеђење просторних услова за пријем комплетне популације предшколске деце у сеоским насељима у предшколске установе, у складу са стандардима.

Б. Школство
1. Побољшање просторних и функционалних услова у постојећим објектима;
2. Осмишљавање Кампус центра са предложеном локацијом око Радовања, као високопрофесионалне институције у области образовања кадрова агроиндустријског сектора.

В. Здравство
1. Побољшање функционалне организације, као и активно коришћење капацитета примарне

здравствене заштите у сеоским насељима.
2. Побољшање функционалне организације, као и просторних услова за формирање нових капацитета специјализоване здравствене заштите у Великој Плани.

Г. Социјалне установе

1. Унапређивање нивоа републичког значаја Центра за породични смештај деце у насељу Милошевац;
2. Изградња Геронтолошког центра општинског карактера.

Д. Спорт и рекреација

1. Побољшање стања постојећих спортских терена у сеоским насељима;
2. Заокруживање Спортског комплекса у Великој Плани (базен, спортска хала, тениски терени);
3. Обележавање планинарских стаза и унапређење хиподрома и коњичког спорта.

Ђ. Управа

1. Изградња нове зграде локалне управе за административно подручје општине Велика Плана

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају израду урбанистичкох планова и урбанистичких пројеката, пројектне документације и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе. Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, надлежна Министарства, јавне установе, удружења грађана и спортска друштва.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решењења обезбеђују се ангажовањем средстава буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за привредни развој, као и у средствима локалног буџета. Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана. Предузећа, интересна удружења грађана и предузетника, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

3.6. Туризам

1. Унапређење и опремање простора квалитетном туристичком понудом дуж аутопута (изградња планираних одморишта и мотела и реконструкција постојећих) са усаглашеном стандардизацијом;
2. Умрежавање система туристичке понуде са општинама Смедерево и Смедеревска Паланка;
3. Дефинисање туристичке целине "Радовањски луг";
4. Реконструкција и комплетирање садржаја Хотела "Плана";
5. Потенцијално активирање Моравске туристичке зоне од Жабарског моста до Великог Орашја;
6. Унапређивање више видова туризма – дневног, боравишног, транзитног, агро, културног, ловног, конгресног;
7. Формирање квалитетне базе података у склопу туристичког информативног центра;
8. Утврђивање и промоција препознатљивог туристичког бренда Велике Плане;
9. Програми развоја сеоског туризма у насељима Радовање и Ракинац.

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају израду урбанистичкох планова и урбанистичких пројеката, програма уређења туристичких дестинација – пре свега Радовањског луга – и пројектне документације (нови мотел у Великој Плани), као и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе (развојна стратегија туризма која се ослања на државну Стратегију развоја туризма). Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, локалне јавне установе, надлежна Министарства, удружења грађана, специјализована предузећа, предузетници и др.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за привредни развој, као и у средствима локалног буџета. Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана. Предузећа, интересна удружења грађана и предузетника, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

3.7. Саобраћај

1. Дефинисање, планска и просторна заштита коридора аутопута и железнице на територији општине Велика Плана;
2. Реконструкција и рехабилитација локалне путне мреже;
3. Завршетак и реализација уличне мреже у Великој Плани, у првом реду праваца који имају функцију обилазница око центра града;
4. Реконструкција регионалних путних праваца (укључујући и објекте на њима - мостови на Јасеници и Грабовачком потоку), са повећањем профила и опремањем за јавни локални саобраћај;
5. Изградња паркинга по ободу централних зона Велике Плане, Марковца и Лозовика;
6. Афирмација бициклистичког и пешачког саобраћаја;
7. Реконструкција железничког чворишта у Великој Плани;
8. Трансформација железничког саобраћаја у Великој Плани евентуалном изградњом путничког стајалишта у зони центра града;
9. Изградња локалног пута Старо Село - Жабарски мост и локалног пута Крњево - центар - викенд зона Милошевачко језеро и петље са Смедеревском Паланком;
10. Изградња дела регионалног пута Лозовик – петља Смедеревска Паланка.

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају израду урбанистичкох планова и урбанистичких пројеката, пројектне документације и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе и државе. Носиоци реализације јесу институције и јавна предузећа локалне самоуправе, надлежно Министарство, државна јавна предузећа надлежна за путеве и железницу, транспортна предузећа, предузетници и др.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за привредни развој, као и у средствима локалног буџета. Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана. Предузећа, интересна удружења грађана и предузетника, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

3.8. Инфраструктура

А. Приоритети развоја у водоснабдевању

1. Заокруживање комплетног система водоснабдевања за сва насеља на територији општине Велика Плана, модернизација постојећег и његово повезивање у регионалне системе водоснабдевања, у првом реду са Смедеревском Паланком;
2. Утврђивање и верификовање санитарних зона заштите водоизворишта Ливаде и Трновче;
3. Изградња фабрике за производњу воде у Трновчу;
4. Формирање нових бунара на водоизворишту Трновче;

Б. Приоритети развоја канализационе мреже

1. Мониторинг и модернизација постојећег система за пречишћавање отпадних вода у Великој Плани;
2. Проширење постојећег система и његова модернизација на територији насеља Велика Плана;
3. Изградња мини-постројења за пречишћавање отпадних вода за већа насеља моравског правца - Лозовик, Милошевац, Крњево и Марковац.

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају израду урбанистичких пројеката, пројектне документације и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе. Носиоци

реализације јесу институције локалне самоуправе, локална јавна предузећа, надлежно Министарство, специјализована предузећа и предузетници.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за привредни развој, као и у средствима локалног буџета, као и успостављања економске цене воде за пиће. Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана. Предузећа, интересна удружења грађана и предузетника, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

В. Приоритети развоја електроенергетске и гасоводне мреже

1. Одржавање и побољшавање квалитета рада и поузданости постојеће електропреносне и дистрибутивне мреже за даљи развој;
2. Изградња планираних подземних и надземних далековода DV 35kV;
3. Завршетак програма гасификације града и општине Велика Плана;
4. Почетак гасификације насеља у суседним општинама са ослонцем на чворишта на подручју општине Велике Плана – разводни гасоводи средњег притиска за Рачу и Жабаре, дистрибутивни гасовод ниског притиска за Голобок.

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају стварање урбанистичких предуслова и израду пројектне документације и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе. Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, надлежно Министарство, Државна јавна предузећа за пренос и дистрибуцију електричне енергије и гаса, специјализована предузећа и предузетници.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за привредни развој, као и у средствима локалног буџета (урбанистичка регулатива). Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана. Предузећа, интересна удружења грађана и предузетника, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

Г. Приоритети у управљању комуналним и другим отпадом

1. Обезбеђивање организованог прикупљања и одношења комуналног отпада на неку од депонија регионалног карактера у некој од суседних или територијално блиских општина, у складу са економским интересима општине Велика Плана и становништва.
2. Изградња прописаних санитарних трансфер-станица, евентуално са рециклажним центром, на територији општине (предлози су Марковац, Велика Плана, Лозовик);
3. Одређивање локације и формирање депоније отпадног грађевинског материјала са рециклажом (препорука на подручју Велике Плане);
4. Реализација изградње сточног гробља - оријентациона локација - атар насеља Ново Село
5. Санација нехигијенских сметлишта дуж државних путева и на Радовањским брдима.

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају израду урбанистичкох планова и урбанистичких пројеката, пројектне документације и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе. Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, локална јавна предузећа, предузетници и др.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решења остварују се средствима локалног буџета, међународним програмима и фондовима, као и у фондовима буџета Републике Србије. Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана. Предузећа, интересна удружења грађана и предузетника, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

3.9. Животна средина

1. Очување и унапређивање еколошке безбедности простора;
2. Институционално јачање локалне управе (у складу са Законом),
3. Афирмација и реализација програма гасификације града и општине Велика Плана (у току);
4. Обнављање и одржавање постојећих и подизање нових зелених површина у граду и заштитног зеленила ниског и средњег растиња дугог вегетационог периода у зони утицаја аутопута;
5. Успостављање систематског праћења квалитета ваздуха према параметрима који се могу сматрати индикаторима загађења ваздуха: угљен-моноксид, чађ, таложне материје и сл.;
6. Израда катастра извора загађења;
7. Праћење, унапређење и модернизација постројења за пречишћавање отпадних вода;
8. Одржавање водотокова у прописаној категорији квалитета;
9. Елиминисање потенцијалних загађивача подземних вода, нарочито у зонама водоизворишта;
10. Смањење загађености свих подземних вода;
11. Изградња водонепропусних септичких јама у деловима општине без канализационе мреже;
12. Контрола употребе агро-хемијских средстава;
13. Мониторинг мрежа за праћење нивоа буке у граду, у зони аутопута и у окружењу индустријских зона и постављање евентуалних заштитних баријера дуж аутопута;
14. Подизање и јачање нивоа еколошке свести, кроз едукацију и информисање – различитим програмима, манифестацијама, публикацијама и сл.;
15. Обезбеђење већег учешћа јавности у доношењу одлука из области заштите животне средине,

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају формирање службе за заштиту животне средине, израду пројектне документације и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе. Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, надлежно Министарство, струковна удружења и удружења грађана, предузетници и др.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима за привредни развој, као и у средствима локалног буџета. Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана. Предузећа и грађани, интересна удружења грађана и предузетника, финансијско санкционисање загађивача, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

3. 10. Заштита природних и културних добара и заштита од елементарних непогода

1. Валоризација природних вредности и спровођење прописаних мера заштите;
2. Успостављање система заштите, унапређења и очувања станишта појединих врста различитим активностима – контрола употребе хемијских и агротехничких препарата, повећање пољопривредног земљишта, контролисана сеча шума, и сл.;
3. Планско организовање и унапређење лова и риболова и заштита постојећих резервата;
4. Смањивање негативних утицаја индустријских делатности;
5. Побољшање система управљања и усклађивања свих нивоа и чинилаца заштите културне баштине и заустављање деградације свих врста културних добара;
6. Израда планова заштите, конзервације, презентације и ревитализације појединачних културних добара;
7. Функционално повезивање културно-историјских споменика на подручју Радовањских брда са туристичким капацитетима;
8. Доношење Плана о мерама и начину поступања у случају поплава и земљотреса;
9. Доношење Плана противградне заштите.

О**рганизационе мере и инструменти** подразумевају израду урбанистичкох планова и урбанистичких пројеката, пројектне документације и доношења одговарајућих одлука на нивоу локалне самоуправе. Носиоци реализације јесу институције локалне самоуправе, локалне установе и јавна предузећа, надлежна Министарства, струковна удружења, предузетници и др.

Економско-финансијке мере за реализацију ових решења се проналазе у фондовима буџета Републике Србије, међународним програмима и фондовима, као и у средствима локалног буџета. Могуће је на бази конкретних програма користити средства Националног инвестиционог плана. Предузећа, интересна удружења грађана и предузетника, као и јавно – приватно партнерство могу бити извор средстава за реализацију појединих решења.

ЗАВРШНЕ НАПОМЕНЕ

Просторни план општине Велика Плана доноси се у време када су многе претпоставке за његову реализацију још увек отворене – мање-више очекиване, али не и прецизно утврђене важећим законима, прописима и нормама. Доношењем новог Устава локалне управе преузимају већу одговорност за развој свих делатности које се обављају на територији општине из домена јавног сектора, уз истовремену одлучност да се на бази брижљиво измерених потенцијала активирају све креативне снаге за убрзани развој, уз очување природних вредности и заштиту и унапређење инфраструктурних коридора.

Република Србија је преузела читав низ међународних обавеза и потписник је прецизних конвенција HABITAT II, Агенда 21, Архуска, Софијска повеља – уз обавезу очувања, заштите и унапређења животне средине и културних добара, а ове конвенције имају изразит значај на територији општине Велика Плана, као потенцијалном културно-историјском средишту Србије.

У самом регионалном окружењу – а кроз свој изразити положајни централитет – сама општина Велика Плана конкретно реализује и одређене програме регионалног карактера тако да је и контекст овог регионалног повезивања опредељујући за планска решења.

Напокон, уз брижљиво и педантно препознавање потенцијала и потреба свих 12 сеоских насеља општине, планска опредељења се крећу у правцу реално остваривих задатака у реализацији прокламованог стратешког циља који се формулише у помирењу често сукобљених интересних сфера и потреба локалне заједнице у односу на дефинисане циљеве ширег окружења.

За општину Велика Плана је од посебне важности постизање потпуног политичког консензуса у остваривању планских решења, јер ће на тај начин бити осигурано веће ангажовање републичких институција које имају значајну улогу у реализацији појединих планских решења.

За многобројне предложене активности, ниво одговорности за реализацију налази се у одговорности саме Скупштине општине Велика Плана и руководства локалне самоуправе, који морају да иницирају њихову реализацију.

Доношењем овог Плана општина Велика Плана утврђује своје приоритете у развоју, брижљиво се односи према наслеђеним обавезама, успоставља стратегију одрживог развоја на својој територији, реализује законску одредбу, и по прецизно дефинисаним програмима, може да конкурише према средствима европских и државних фондова за развој.